

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

TEFSİR BİLİM DALI

Sovyet Dönemi Kazakistan'ında Kur'an Çalışmaları
(Sadvakas Hacı Gilmani Örneği)

Yeskhan AKNAZAROV

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mesut KAYA

KONYA 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yeskhan AKNAZAROV
	Numarası	158106011019
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri/ Tefsir
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Mesut KAYA
	Tezin Adı	Sovyet Dönemi Kazakistan'ında Kur'an Çalışmaları (Sadvakas Hacı Gilmani Örneği)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Sovyet Dönemi Kazakistan'ında Kur'an Çalışmaları başlıklı bu çalışma 01/11/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Mesut KAYA	
2	Prof. Dr.	Harun ÖĞMÜŞ	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Muhammed ERSÖZ	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yeskan AKNAZAROV		
	Numarası	158106011019		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri/ Tefsir		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora		
Tezin Adı	Sovyet Dönemi Kazakistan'ında Kur'an Çalışmaları (Sadvakas Hacı Gılmani Örneği)			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Yeskhan AKNAZAROV

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yeskhan AKNAZAROV		
	Numarası	158106011019		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri/ Tefsir		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Mesut KAYA		
Tezin Adı	Sovyet Dönemi Kazakistan'ında Kur'an Çalışmaları (Sadvakas Hacı Gilmani Örneği)			

Kazakistan, 1991'de bağımsızlığına kavuşana kadar Rusya'ya bağlı halde idi. Rusya yönetimine karşı birçok mücadeleler verilmek zorunda kalınmıştır. Sovyet Dönemi Kazakistan'ında ruslar kazak halkının dinini ve dilini sökmeye çaba göstermişler. 1917 Ekim Devriminde Çarlık rejimi yıkıldı ve iktidarı Rus komünistleri ele geçirip Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğini kurdular. Sovyetler Birliği'nde, 1920'li yılların ortasından itibaren iyice yerleşen katı yönetim sisteminin baskısı 1950 yılların sonuna kadar doruk noktasına ulaştı. İnsan özgürlüğünü kısıtlama, insan haklarını umursamama, insanları tamamen dinsizleştirme ve ateistleştirme, insanları üretim araçlarından mahrum etme ve devlet yönetimini etki altına alma gibi haksız uygulamalar bu sistemin karakteristiğini oluşturmuştu. Sovyetler Birliği genelinde İosif Vissariyonoviç Stalin'i putlaştırma yaygın bir hal almıştı. Herhangi bir şekilde elde edilen bütün başarılar onun liderliğine, büyük hatalar ve eksiklikler ise "halk düşmanlarına" atfediliyordu. Bütün bunlar Kazakistan'ın sosyal-siyasi ve dini gelişmesine ters etki yapmıştı ve ağır sonuçlar doğurmuştu. Ruslar, Kazakların kendi örf ve inançlarını unutturmaya çalışmış ve ateizm inancını yaymışlardır. O dönem ateistleri de Kur'an-ı Kerime saldırıda bulunmuşlar. Bu saldırıya o dönemin alimi ve kadısı Sadvakas Hacı Gilmani sessiz kalmamıştır. Onların Kur'an-ı Kerime yaptığı saldırılara reddiyede bulunmuştur.

Tez çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde genel olarak Sovyet dönemindeki Kazakistan tarihi ve dini ahvali anlatılmaktadır. Birinci bölümünde ise o dönemdeki ateist kazak araştırmacılarının Kur'an'a saldırıları

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

hakkındaki eserleri tespit edilmektedir. İkinci bölümünde ise Sadvakas Hacı Gılmani'nin hayatı, eserleri ve Sovyet dönemindeki ateist yazarlara reddiyede bulunduğu eseri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sovyet Dönemi, Kazakistan, Kur'an, Sadvakas Hacı Gılmani

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Yeskhan AKNAZAROV		
	Student Number	158106011019		
	Department			
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç. Dr. Mesut KAYA		
Title of the Thesis/Dissertation	The Qur'an Studies in Kazakhstan in the Soviet Union Era (Sadvaqas Haji Gilmani Case)			

Kazakhstan was dependent on Russian Empire until its independence in 1991. Many struggles have had to be fought against Russian rule. In Soviet-era Kazakhstan, Russians tried to dismantle the religion and language of the Kazakh people. In the October Revolution of 1917, the Tsarist regime was destroyed and the Russian Communists seized power and established the Union of Soviet Socialist Republics. In the Soviet Union, the pressure of the rigid system of governance, which was well entrenched from the mid-1920's onwards, reached its peak by the end of the 1950's. Unfair practices such as restricting human freedom, ignoring human rights, completely irreligious and atheisticizing people, depriving people of the means of production and subjecting the state administration were characteristic of this system. Throughout the Soviet Union, Iosif Vissariyonoviç Stalin tried to be idolized. All the successes achieved in any way were attributed to his leadership, while major mistakes and shortcomings were attributed to "enemies of the people". All this had been counterproductive to the social-political and religious development of Kazakhstan and had heavy consequences. The Russians tried to make the Kazakh people forget their traditions and beliefs and spread their belief in atheism. Atheists at that time also attacked the Qur'an. Sadvaqas Haji Gilmani, the scholar and justice of that time, did not remain silent on this attack. He rejected and refuted their attacks on the Qur'an.

Our thesis consists of an introduction and two parts. The introduction section describes the history and religious history of Kazakhstan during the Soviet period in general. In the first part, the works of the atheist Kazakh researchers of that period about the attacks on the Qur'an are identified. In the second part, the life and

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

works of Sadwaqas Haji Gilmani and his work which he rejected to atheist writers in the Soviet period were tried to be identified.

Key words: Soviet era, Kazakhstan, Qur'an, Sadwaqas Haji Gilmani

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....III

ÖNSÖZIV

GİRİŞ

SOVYET DÖNEMİNDEKİ KAZAKİSTAN'IN DİNİ VE TARİHİ

AHVALI.....	6
I. SOVYET DÖNEMİNDE KAZAKİSTAN TARİHİ	6
II. SOVYET DÖNEMİNDE DİNE KARŞI YÜRÜTÜLEN SİYASET.....	11
III. SOVYET DÖNEMİNDE İSLAM ESASLARININ TAHRİFİ.....	15
IV. SOVYETLER BİRLİĞİ VE KAZAK TOPLUMUNDA İSLAM DİNİ.....	18
V. KOMÜNİSTLERİN KUR'AN'DAKİ AHKAM AYETLERİNE SALDIRISI	21

BİRİNCİ BÖLÜM

SOVYET DÖNEMİNDE KAZAKİSTAN'DA KUR'AN ÇALIŞMALARI.....25

I. SOVYET DÖNEMİNDE YAPILAN KUR'AN TERCÜMELERİ.....	25
II. L.KLİMOVIÇ'İN KUR'AN'A BAKIŞ AŞISI	29
A. Kur'an Hakkındaki Eleştirileri.....	29
B. Kâinatın, Yerin, İnsanın Yaratılışına İlmin Ve İslam'ın Bakış Aşısı.....	31
C. Doğu Bilimciler Ve Ateistlerin İslam'ın Kaideleri Ve Vaazları Hakkında Görüşleri.....	32
III. C. G.VALİHANOV'UN KUR'AN'A BİLİMSEL TAHLİL YAPMA ADLI ESERİ...34	
A. İslam Dini ve Onun Reinkarnasyonu.....	34
B. Kur'an'ın Yazılış Tarihi.....	35
C. Kur'an'ın Asıl Dogmalarına Yazılan Bilimsel Araştırma.....	36
D. Allah'ın varlığı.....	38
E. Kur'an Mucizeleri Hakkında.....	39
F. Kadere İnanmak.....	40
IV. H.AKNAZAROV'UN İSLAM DİNİ VE ONUN ETKİLERİ.....	41
A. Kur'an ve Âlem.....	41
B. Kur'an'da İnsanın Yaratılışı.....	42
C. Kur'an'daki Hayat Ve Ölüm.....	43
D. Kur'an'da Çalışma Hakkında.....	46

V. M.TOKJİGİTOV'UN KUR'AN HAKKINDA GERÇEKLER.....	48
A. Muhammed ve İslam.....	48
B. Kur'an'ın Allah'ı Tasviri.....	54
C. İnsan ve Şeytan, Kâfirler ve Müslümanlar.....	56
D. Kur'an'da Adaletin Kaynağı.....	57
E. Kur'an'ın Doğayı Anlatması.....	58

İKİNCİ BÖLÜM

SADVAKAS HACI GILMANÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE KUR'AN-I KERİM ÇALIŞMALARI.

I. SADVAKAS HACI GILMANÎ'NİN HAYATI.....	63
II. SADVAKAS HACI GILMANÎ'NİN ESERLERİ.....	65
III. KUR'AN HAKKINDAKİ İFTİRA VE YALANLARA KARŞI CEVAPLARI..	67
A. Peygamberlerin Gerçekliği Hakkındaki Şüphelere Cevaplar.....	67
B. Peygamberimizin Adı ve Ümmiliği Hakkındaki Şüphelere Cevaplar.....	72
C. Peygamberimizin Çok Evliliği Hakkındaki Şüphelere Cevaplar.....	78
D. Kur'an Allah'ı Nasıl Güçsüz Olarak Vasıflandırır? Allah'ın Yüceliği.....	100
E. Allah'ın Üzgün Olmasının Sebebi.....	104
SONUÇ	107
KAYNAKÇA.....	110

KISALTMALAR

b.	: Bin, İbn
Bkz/bkz..	: Bakınız
c.	: Cilt
c.c	: Celle Celaluhu
çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
h.	: Hicri
Hz.	: Hazreti
r.a.	: Radiyallahu Anhu
ö.	: Ölüm tarihi
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallahu Aleyhi ve Sellam
a.g.e.	: Adı Geçen Eser

ÖNSÖZ

Bizi en güzel şekilde yaratan, hayatımızı istediğimiz gibi sürmemiz için ihtiyaç duyduğumuz bütün unsurları yaratan ve unsurların hangilerinin bizim için faydalı, hangilerinin zararlı olup olmadığını belirleyen, sınırlandıran Allah'a (c.c) hamd olsun. Salat ve selam Rasulullah Muhammed (s.a.v) efendimizin ve ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

İnsanlara doğru yolu göstermek ve hayatlarını iyi bir şekilde sürdürmek için yüce Allah tarafından Peygamberimize yüce Kur'an-ı Kerim indirilmiştir. Bu yüce Kur'an'da Allah hiçbir şeyi eksik bırakmamıştır. Bizim için her şeyi açıklamıştır. Hatta Kur'an-ı Kerim yeryüzünde var olan her şeyin insan için yaratıldığını, göklerde ve yerde olan her şeyin insanın emrine verildiğini bildirmiştir.

Araştırmamızın gayesi, öncelikle Sovyet dönemi Kazakistan'ında Kur'an çalışmaları hakkında araştırmalar yapan şahısları tespit edip, onların değindiği konular üzerinde durmaktır. Bu çalışmamız, giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Girişte tezimizin konusu, amacı, kullanacağımız yöntem ve kaynaklar hakkında bilgi vermeye çalıştık. Birinci bölüm, tezimizin asıl konusuna bir giriş niteliğindedir. Ayrıca bu bölümde araştırma yaparken tezimizin ana konusuyla bağ kurmaya çalıştık. İkinci bölümünde ise, tezimizin ana konusu olan, Sovyet dönemi Kazakistan'ında Kur'an çalışmaları ve tercümelerini yapan araştırmacılarımız hakkında ayrıntılı bilgi vermeye gayret gösterdik. Üçüncü bölümde ise yine tezimizin ana konusunu oluşturan, Sovyet döneminin âlimi ve Orta Asyanın kadısı (müftüsü) olan, Sadvakas kâjı Gılmani'nin hayatı ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgileri sunmaya çalıştık. Bu bölümün önemli noktası Sadvakas kâjı Gılmani'nin Sovyet döneminde Kur'an-ı Kerim'e yapılan saldırı ve iftaralara reddiyede bulunmuş olmasıdır. Onlara yazdığı Reddiyesi şimdiye kadar neşredilmemiştir. Biz burada eseri ilk kez olduğu gibi kaydedeceğiz.

Yapmış olduğum bu çalışmayı hazırlarken teşvikte bulunup, maddi ve manevi her türlü destek ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Mesut KAYA'ya teşekkür ederim.

Yeskhan AKNAZAROV

Konya-2019

GİRİŞ

SOVYET DÖNEMİNDEKİ KAZAKİSTAN'IN DİNİ VE TARİHİ AHVALI

I. SOVYET DÖNEMİNDE KAZAKİSTAN TARİHİ

Kazak milletinin bir devlet olarak oluşumu uzun bir süreyi kapsamaktadır. Tarihte Kazak milleti 1456'dan sonra Altın Ordu ve Timur devletlerinin parçalanmasından sonra teşekkül etmiştir¹. Bu döneme kadar Kazaklar bir millet olarak değil Kazakistan topraklarında (M.Ö. VIII. yüzyıl-M.S. VI. yüzyıl) kurulmuş Saka, Hun, Göktürk, Türgeş, Karluk, Kimek, Karahan gibi büyük devletlerin altında Türk boyu olarak (Kıpçak, Nayman, Kerey, Kanlı) yaşamıştır. Kazakların kökeni, Hunlar ve Göktürkler'e kadar uzanmaktadır.²

XV. yüzyılda, yaklaşık 1470-1471 yıllarında günümüzdeki Kazakistan topraklarında "Kazak Hanlığı-Devleti" kurulmuştur. Bu yeni idari yapıyı gerçekleştiren Cengiz Han evladından Uruc Han'ın torunları Kerey ve Canıbek Hanlar oldu. İlk Kazak Hanları olan Kerey ve Canıbek Hanlar, kendilerine bağlı topluluklar ile Ebulhayır Hanlığı'ndan ayrıldılar ve 1456 yılında Moğolistan'dan göçüp geldiler. Kerey ve Canıbek sultanların Ebulhayır Hanlığı'ndan ayrılışı hakkında Muhammed Haydar Dulati şunları söylemektedir: "*O devirde Deşt-i Kıpçak'ı Ebulhayır idare etti. O, Coşi evladından çıkan sultanlara gün göstermedi. Neticede Kerey ile Canıbek, ondan ayrılıp Moğolistan'a göç etti. Esen-Ruka Han onları kucaklayarak karşıladı. Onlara Moğolistan'ın batı sınırındaki Şu ile Kazıbaşı bölgelerini verdi. Kerey ve Canıbek sultanlar buralara yerleştikten sonra Ebulhayır Hanlığı büsbütün dağıldı; onların önemli bölümü de Kerey ile Canıbek'e katıldı. 200 bin dolayındaki bu yeni katılanlara "Özbekler-Kazaklar" adı verildi. Kerey ve Canıbek Hanlar 1465-1466 yıllarında başkanlık (Hanlık) etmeye başladılar.*"³ Ebulhayır öldükten sonra Özbek ulusunda iç karışıklık başladı. İmkanları olanlar rahat, huzurlu ve güvenli bir hayat sürmek amacıyla Kerey ile Canıbek Hanların yanına geldiler. Ulu Bölge (Deşt-i Kıpçak) göçmenlerinin onlara katılan kısmı

¹ Ferhat Tamir, Türkler, 8, s.649.

² Ferhat Tamir, a.g.e, s. 651.

³ M.H. Duglati; "Tarih-i Raşidi Materiali po İstorii Lazahskih Hanstv v XV-XVII vv", (haz. D. İbragimov), Kazakistan İlim Akademisi, Almatı, 1962, s.229.

“Kazaklar” diye çağrıldı. Böylece yeni bir etnik topluluk - “Kazak Hanlığı” ortaya çıktı.⁴

XV. Yüzyılda kurulan Kazak Hanlığı XVIII. yy. başında taht mücadeleleri, Cungarların Kazaklara saldırısı ve Rusların Kazak bölgelerine kaleler inşa etmesi gibi sebeplerden dolayı zayıfladı.⁵

Cungarlar, Rusların silahlı destekleriyle sürekli Kazaklara saldırı yapmaktaydı. Kazaklar Cungarlara karşı mücadelesini yapsalar da, Cungar tehlikesini tamamen ortadan kaldıramıyordu. Bu durumu halletmek için, Küçük Cüz Hanı Ebulhayr, Çarlık Rusya’sının himayesine sığınmayı istedi. Kraliçe Anna İvanova 19 Şubat 1731’de, Küçük Cüz’ü Rusya’nın himayesine kabul ettiğini bildiren fermanı imzaladı.⁶ 1740’ta Orta Cüz’ün bir grubu Rusya’nın himayesine girmeyi kendi istekleri ile kabul etti. Fakat Orta ve Büyük Cüz’ün bazı sultanları ile beyleri Rusya’nın himayesine girmek istemediler. Ancak 1820-1840 yılları arasında Kazakistan, Rus hükümetinin Kazakistan topraklarındaki askeri ve siyasi faaliyetleri sonucunda Rusya’ya boyun eğdi ve Rusya bu dönemlerde Kazak topraklarını işgal girişimine başladı.⁷

Ruslar, Kazak topraklarına ve Kazak halkına uzun ve planlı bir sömürge politikasını güttüler. İlk olarak aşağı tabakada olan kişileri Kazakistan’a gönderilerek, onların kötü alışkanlıklarını, içki, hainlik ve çeşitli hastalıkları Kazakistan halkı içerisinde yaygınlaştırdılar. İkinci olarak Rusya, askeri kaleler yaptı. Örneğin; o zamanda Orınbor bölgesinde 553 bin, Oral’da 235 bin, Sibiryaya sınırında 164 bin, Yedisu’da 59 bin silahlı asker yerleştirildi.⁸ Bu askerler için Kazakların faydalandığı 15 bin hektardan fazla verimli topraklar köylünün elinden zorla alındı. O topraklara Kazakların hayvanları girdiğinde, Rus askerleri hayvanları kovar ve sahiplerini ağır bir şekilde cezalandırırdı. Üçüncü olarak Kazakistan’a başka halklar, özellikle Slav ırkından insanlar yerleştirildi. Rusların esas amacı, Kazakistan’ı yavaş yavaş Ruslaştırmak, Rusya’daki iç sınıf mücadelelerini azaltıp

⁴ Sabri Hizmetli, “Kazak Tarihi Üzerine: Kazak Ulusu Ve Kazak Tarihi Üzerine: Dünü Ve Bugünü”, İstem, sy.17, 2011. s. 30.

⁵ N.U. Şayahmetov, “Kazakistan Tarihi”, Almatıkitap yayınları, Almatı, s.22-29.

⁶ Auyessova Lazzat, Kazakistan’da Sovyet Siyaseti, İstanbul üniversitesi, Tarih anabilim dalı, YL tezi, s.5

⁷ Kılıoğlu, İsmail, “İslam Tarihi Kültür ve Medeniyeti”, Hikmet yayınları, 2 cilt, s.50.

⁸ İsmail, Zeyneş, Kazak Türkleri, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.68

Kazakistan'daki iç bölünmeyi arttırmak, bununla birlikte burada güçlenen bağımsızlık hareketlerin belini kırmaktı. Bunun sonucunda XX.yy.'ın başında Kazakistan'daki Ruslar ile Ukraynalıların sayısı ülke nüfusunun üçte birine ulaştı. Onlara, Kazakların sahip olduğu 4 bin hektar verimli toprak ve hayvancılığa elverişli dümdüz araziler verildi.⁹

Rus İmparatorluğunun yürüttüğü sömürgecilik siyaseti, bu bölgede yaşayan Kazaklara “Ruslaştırma ve Ortodoksların politikaları” uygulamaktır. Bundan dolayı Türk lehçeleri ve ilahiyat üzerine çalışan Nikolay İlminski, Rus olmayan milletleri Ruslaştırmanın tek yolunun “Rusça'nın ve Hıristiyanlığın” yaygınlaştırılması olduğunu belirtmiştir. Bunun için Rus Dili “ulusal dil” ilan edilip Rusça zorunlu kılınmıştır.¹⁰

Ruslaştırmanın diğer bir yolu ise eski zamanlardan gelen Han yöneticiliği, Han meclisi, halk toplantısı gibi yönetim kadrolarını yok etmektir. Bunların yerine halkı üstten general bürokratlar ile alt kısım yerel yöneticiler tek başına yönetti ve bu kişiler Ruslardan seçildi.¹¹

1917 Ekim Devriminde Çarlık rejimi yıkıldı ve iktidarı Rus komünistleri ele geçirip Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğini kurdular. Sovyetler Birliği'nde, 1920'li yılların ortasından itibaren iyice yerleşen katı yönetim sisteminin baskısı 1930-1950 yılları arasında doruk noktasına ulaştı. İnsan özgürlüğünü kısıtlama, insan haklarını umursamama, insanları üretim araçlarından mahrum etme ve devlet yönetimini etki altına alma gibi haksız uygulamalar bu sistemin karakteristiğini oluşturuyordu. Sovyetler Birliği genelinde İ.V. Stalin'i putlaştırma yaygın bir hal almıştı. Herhangi bir şekilde elde edilen bütün başarılar onun liderliğine, büyük hatalar ve eksiklikler ise “halk düşmanlarına” atfediliyordu. Bütün bunlar Kazakistan'ın sosyal-siyasi gelişmesine ters etki yaptı ve ağır sonuçlar doğurdu.¹²

Sovyetler Birliği de, Çarlık Rusyası'nın Rus kimliğini etkin kılma yolundaki politikalarını devam ettirdi. Ancak, Çarlık Rusyası'ndan farklı olarak Bolşevikler'in temel amacı Ortodoksların değil, Sovyetleştirme oldu. Başka bir deyişle, bu

⁹ İsmail, Zeyneş, Kazak Türkleri, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.68

¹⁰ Hayıt, B., Türklüğün ve İslam'ın Bazı Meseleleri, Ankara, 1992, s.230

¹¹ Apolova, G., Prisoedineniye Kazahstana K Rossiye V 30 Godah XVIII Veka, Alma-Ata, 1948, s. 223

¹² Kara, Abdolvakkap, Eski Devirlerden Günümüze Kazakistan Ve Kazaklar, Selenge Yayınları, İstanbul, 2013, s.461

dönemde amaç, Sovyetik bir ulus oluşturmak şeklinde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, Bolşeviklerin öngördüğü sistemdeki bireylerin dili Rusça, dini ateizm ve milliyeti ise Sovyet olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda ulaşılması istenen nihai hedef “Birliği oluşturan halkların her birinin kendi ulusal kimliğini bir kenara bırakıp, Sovyet üst kimliği altında birleşip, Sovyet halkını oluşturmalarıdır”. Rus olmayan milletleri “Sovyet Halkı Oluşturma” adı altında Ruslaştırılmaya çalışılan bu dönemde söz konusu siyasetin psikolojik alt yapısını oluşturmak için Ruslaşmak ve Rusça konuşmak “medeni olmak, entelektüel olmak ya da şehirleşmiş olmak” gibi kavramlarla özdeş tutulmuştur. Bu nedenle medeni olmak ya da yüksek kabul görmek isteyen insanlar, çabucak bu oyuna gelmişlerdir. Bu oyunun farkında olup tepki gösteren aydınlar ise ya sürgüne ya da ölüme gönderilerek susturulmuştur ve “Rus halkına karşı çıkıyorlar” diye birçok Kazak aydınlar bu dönemlerde sürgüne gönderilmiş ve cezalandırılmışlardır.¹³

Sovyetler Birliği, totalitar rejimi yerleştirdikten sonra Rus olmayan diğer halkların ulus kimliğini yok etme ve Ruslaştırma siyaseti olarak nüfus değiştirme yoluna gitmişlerdir. Bu yolda Stalin hiçbir gerekçe göstermeden binlerce Türk halkını yurtlarından zorla aldrıp değişik memleketlere göndermiştir. Başka bir taraftan da ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla, yüz binlerce Türk işçisini yurtlarından alıp Sovyetlerin diğer bölgelerine, yine aynı şekilde yüz binlerce Rusları, Ukraynalı Türk halkın yaşadığı bölgelere uzman işçiler sıfatıyla göndermiştir. Yıllarca sürdürülen bu göç hareketinin asıl maksadı ekonomik olmaktan ziyade siyasiydi. Bu siyasetin amacı, Rus olmayan milletleri Ruslarla kaynaştırarak onların milliyetçilik duygularını yok etmektir. Çünkü bu şekilde oluşturulan yapay kozmopolit bölgelerde farklı dil ve kültürlerle karşılaşan insanların kullanabilecekleri ortak iletişim ve eğitim dili doğal olarak Rusçaydı¹⁴.

Sovyet komünistlerin asimilasyon politikası, Kazakistan’da 1920’li yılların başından itibaren uygulanmıştır. Öncelikle dil alanında vücut bulan bu politikalar bağlamında coğrafyada yaygın ve uzun zamandır kullanılan Arap alfabesi yasaklanmış ve Latin alfabesine geçilmiştir. 1921 yılında merkezi hükümetle yapılacak resmi yazışmaların Rus diliyle yapılacağı kararı çıkarılmış, ardından 1938

¹³ Z.D. Kastelskaya, “İz istorii Turkestanskogo kraya (1865-1917)”, Moskva, 1980, s.75.

¹⁴ Auyessova, Lazzat, Kazakistan’da Sovyet Siyaseti, s.140-145.

yılında Kazak okullarında Rus dilinin öğretilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Aynı zamanda, Kazak tarih ve kültürü üzerine yapılan araştırmalar Rusça metinler halinde topluma sunulmuştur. 1939 yılında yeniden alfabe değiştirilerek Kiril alfabesine geçilmiştir. Alfabelerin bu şekilde değiştirilişi iki önemli sonuca yol açmıştır: İlk olarak, bu alfabelerle yaratılan diller sonucunda iletişim alanında ciddi problemler yaşanmıştır. İkinci olarak ise, yeni oluşturulan alfabelerle eğitim alan genç neslin hem Türkçe Çağatay alfabesiyle yazılmış çok sayıdaki edebî mirastan mahrum olmalarına hem de Sovyetler Birliği dışındaki diğer Müslüman ülkelerde yazılan eserleri anlamamalarına yol açmıştır¹⁵.

Sovyetler Birliği'nde yaşayan Türk halkları Sovyetleştirme politikaları dilden sonra tarih alanında, Rus olmayan halkların tarihini Sovyetleştirme yönünde devam etmiştir. Türk kökenli tarihçilere millî tarih ve kültürlerini yansıtan eserler yazmaları ve eserlerinde Çarlık döneminde Türklere reva görülen haksızlık ve zulümlerden bahsetmeleri yasaklanmıştır. Bunun yerine, Sovyet döneminde Kazakistan'ın işgalinin kurtarıcı nitelikte olduğunun yansıtılması istenmiştir. Edebiyat alanında ise, Sovyet ideolojisini övücü, kolektif yaşam tarzını benimsetici, insanlardaki milliyetçilik duygularını ortaya çıkarmayacak nitelikte şiir ve yazılar yazılması konusunda dayatmalar yapılmaya başlandı. Aksi şekilde davrananların cezası ise yine aynıydı: ölüm. Millî özelliklere sahip destan, efsane gibi pek çok halk edebiyatı türü ya yasaklanmış ya da değiştirilip Sovyet ideolojisine uygun hâle getirilmişti.¹⁶

Sovyet döneminde, özellikle komünist diktatör Stalin'in iktidarda olduğu 1924 ve 1954 yılları siyasî baskılar sebebiyle milyonlarca Kazak hayatını kaybetti. Suni açlıktan dolayı 1932-1933 yıllarında 3 milyon Kazak öldü. 1937-1938 yıllarında "vatan hainleri", "milletçiler", "halk düşmanı" diye Kazak aydınlarından 118 bin kişi tutuklandı. Bunlardan 27 bini idam edildi. Cesetleri kamyonlarla şehir dışında toplu mezarlara gömüldü. Pek çok aile, yakınlarının hastalıktan öldüğünü zannetti ve mezarlarının nerede olduğunu öğrenemedi. O dönemlerde Kazak aydınlarının yazdığı kitapların veya makalelerin okutulması yasaklandı. Tutuklanan aydınların eşleri,

¹⁵ Kaya, Ayşe, "SSCB Sonrası Coğrafyada Ulus İnşa Süreci: Kazakistan Örneği", Alternatif Politika, Cilt. 4, Sayı.3, Kasım, 2012, s. 354-378.

¹⁶ Devrişeva, Halide, İşgal Döneminden (18yy) Günümüze Kadar Rusların Kazaklara Karşı Yürüttüğü Politikaları, Y.L tezi, Ankara, 2007.

çocukları ve yakınları da halk düşmanının akrabası suçlamasıyla çalışma kamplarında toplandı. Aydınların toplandığı kamplara “Karlag”, eş ve çocuklarının toplandığı kamplara da “Aljir” dendi.¹⁷

II. SOVYET DÖNEMİNDE DİNE KARŞI YÜRÜTÜLEN SİYASET

Komünistlerin dine karşı icra ettikleri siyaset, “Medeni Devrim” adı altında gerçekleştirdikleri siyasettir. Bu siyaseti ilk zamanlar olan 1920 yıllarında komünistlerin İslam dinine karşı ihtiyatlı bir şekilde yürüttüğünü görmekteyiz. Sonraki 1930 yıllarında ise dine karşı siyasetini güçlendirerek Sovyetler Birliği’nde yaşayan az sayılı milletlerin dinlerine karşı şiddetli tavır sergilemeye başlamışlardır.

Sovyetler Birliği ile Rus İmparatorluğunun İslam dinine karşı gerçekleştirdiği siyaset arasında sıkı bir ilişki vardır. Sovyetler Birliği’nde Milli mektep modelini kurmada 1917 yılındaki devrime kadarki kullanılan N. İlimsliy sistemini devam ettirdiler. Sovyetler Birliği’nin İslam’a karşı icra ettiği faaliyetler Rus İmparatorluğuna kıyasla daha şiddetli ve ağır idi. Zira Rus İmparatorluğu döneminde İslam’a karşı siyasette Müslümanları Hristiyanlaştırma çalışmalarına karşın, Bolşevikler tüm dinleri ortadan kaldırma siyasetini güttüler. Sovyetler Birliği İslam ve diğer dinlerin hepsini ortadan kaldırıp ateizmi yerleştirmeyi en büyük hedef edindi.¹⁸

Ateizm siyasetinin amaçları ve prensipleri V. İ. Lenin’in, E. M. Yeraslavskiy’in ve diğer komünistlerin eserlerinde yazdıkları bilgilere dayanmaktadır ve orada “Din-halkın afyonudur (uyuşturucusu)” diye bahsedildi. Bolşevikler Müslüman halklarını o dönemdeki toplumda ortaya çıkan anlaşmazlıkları, Müslümanların kendi aralarında birliğin olmamasını, eskicilik (kadimik) ve yeniciliğin (cadidizm) arasındaki mücadeleleri kendi lehlerine kullandılar.¹⁹

“Kiliseyi Devletten ve Okulu Kiliseden Ayırma” hakkındaki karara 1918 yılının ocak ayında V. İ. Lenin imza attı. Bu karardan sonra 1923 yılında tüm dini kurumlarını kendi hukuklarından ayırıp onların mallarının halkın mülkü olduğunu

¹⁷ Auyessova, Lazzat, a.g.ç., İstanbul Üniversitesi, YL tezi, s.159

¹⁸ Levşits G.M., Oçerki Po İstorii Ateizma v SSSR:20-30 Godi, Minsk, 1985, s.8

¹⁹ Yayın Kurulu. Kazak SSSR Tarihi, cilt 1, Almatı, 1987, s.116

ilan etti. Komünist yöneticiler bütün çabalarını dinsiz bir toplum oluşturmayı amaçlayarak “ateizmi” yaymaya sarf etmişlerdir. 1918 yılının mayıs ayında, “Kiliseyi Devletten ayırma” kararını halka anlatmak ve halk arasında yaymak için Mahkeme Komiseri yanından P. A. Krasikov’ın başkanlığı altında №8. bölüm açıldı. Böylece ateistik nasihatler başlatıldı ve 2,5 yıl içerisinde Sovyet Partisinin katılımı ile pek çok büyük şehirlerde 400’den fazla toplantı ve miting yapılmıştır²⁰.

İslam dini Müslümanların tüm hayatını kapsadığı için, özellikle eğitim sisteminde dini okuldan ayırma kararının Müslümanların yaşadığı bölgelerde kullanılması mümkün değildi. Fakat komünistler bu kararı gerçekleştirmek için tüm çabalarını sarf ettiler. 1919 yılından itibaren “Devrim ve Kilise” adlı dergi çıkmaya başladı.²¹

Sovyetler Birliği’nin kurulduğu ilk on yıl Komünistler halkın desteğini kaybetmemek için din adamlarıyla açıktan mücadele etmeden daha yumuşak bir politika uyguladılar. Özellikle Müslümanların yoğun olduğu yerlerde din aleyhine yapılan hareketleri acele etmeden yavaş yavaş yürüttüler. İlk önce Türk-Müslüman halkları arasındaki birliği, beraberliği yok etmeye çalıştılar.

V. İ. Lenin: “Müslüman işçilerin güvenilirliğine sahip olmanın gerekli olduğunu” birkaç kez söyleyerek Doğudaki Müslümanları kendine çekmek istemiştir. Buradaki amaç ise kendi iddialarını güçlendirmek istemesidir. Müslümanları kendilerine çekmek için, Lenin’i bir peygamber ya da bir evliya olarak göstererek Komünizm ile İslam arasında benzerlikler olduğunu savundular. Böylece bazı Müslüman din adamları Sovyet Partisinin yaptığı hareketleri desteklediler. Sovyet idaresi sanki Müslümanlara yardım ediyor gibi görünseler de aslında iş böyle değildi. Sovyetler Birliğinde, 1924 yılında “Allahsız gazetenin arkadaşları birliği”, 1925 yılında ise “Allahsızlar Birliği” kuruldu²².

Sovyetler Birliği döneminde özellikle de 1925 yılından sonra dinlere karşı bir hücum olmuştur. Din aleyhine müthiş bir kampanya başlatılmıştır. On yedi dinî

²⁰ Nurtazina, Nazira, İslamga Karsı Şabuul. Kenes Ökimetinin Kazakistanda Curgizgen Dinge Karsı Sayasatı (XX Gasırdın 20-40 Cıldarı), Almatı, Kazak üniversitesi, 2008, s.8.

²¹ Rıspayev, K., İstoriya Respubliki Kazahstana, Almatı, 2002, s. 110.

²² Abdeshov, Talgat, Kazak Halkının Din Algısı ve Din Eğitimi Beklentileri, Necmettin Erbakan Üniversitesi, YL tezi, s.53.

kurumun tamamı kapatılmış, şeriat ve kabile geleneklerine dayalı mahkemeler lağvedilmiştir. Dine karşı saldırı girişimi, özellikle askerler tarafından yapılmaktaydı. Onlar din adamlarını hapse attılar, onların bazılarını öldürdüler ve kilisenin mallarını yağmaladılar. Bu olaylardan korkan din adamları askerlerin yaptığı hareketlere karşı savaşılmaya başladılar.²³

1928 yılının 17 Eylül'ünde "Dini ibadethanelerin Sovyet kültürel eğitim kurumlarına verilmesi" hakkında karar çıkartıldı. Bu kararda "kullanılmayan" ibadethanelerden bahsetmekteydi.²⁴

Fakat işin aslında abartıya yol verildi. Kilise ve camilerin "halk tarafından kapatılması istendi" veya orada çalışan din görevlileri, "hırsızlık yaptı", "ibadethanenin malını çaldı" diye suçlanarak pek çok cami ve kiliseyi kapattılar. Ve bu ibadethaneleri sinema salonlarına, kulüplere, radyo istasyonlarına, depolara, yemekhanelere, ahırlara döndürdüler. Dine karşı siyaset sadece ibadethaneleri kapatmakla kalmadı, bir de din adamlarına, imamlara hakaret ederek onları zorla içki içmeye, sigara kullanmaya zorladıklarını tarihi bilgilerden öğrenmekteyiz.²⁵

İslam'ı ortadan kaldırma çabaları 1928 yılında başladı ve on yıl sürdü. Camiler ve Kur'an kursları kapatılmıştı, vakıf malları devletleştirilmiş, şeriat mahkemeleri kaldırılmış ve müslüman din adamları "asalak", "sabotajcı" ve Alman veya Japon casusları olarak tutuklanmışlar, sürgüne gönderilmişler veya idam edilmişlerdi. Stalin bu imha kampanyasının İslam dünyasından gizli tutulmasına özen göstermişti.²⁶

Sovyetlerin dine karşı faaliyetleri camilerin sayısının azalmasına da yol açmıştır. 1912'de 26.379 olan cami sayısı 1942'de 1.342'ye inmiştir. İslam dinini ortadan kaldırmaya yönelik faaliyetler aynı zamanda Ortodoks din kurumlarına da yöneliktir²⁷.

"Yedisu Uşkı" gazetesinin 1928 yılının 24 Aralığında çıkan sayısında "Camiler kulüplere döndü", "Saldırı ile elden alınan bir cami daha" adlı makaleler yayınlandı. Bu makalelerde: "Şelek ilçesinin Koram mahallesinin halkları camiye

²³ Abdakimov A., İstoria Kazakistana, Almatı, 2001, s.246

²⁴ Kan, G., İstoriya Kazahstana, Almatı, 2005, s.160

²⁵ Abdakimov A., a.g.e, Almatı, 2001, s.251

²⁶ Serge A. Zenkovsky, Rusya'da Pan Türkizm ve Müslümanlık, (Çvr. Dżzet Kantemir) Dđstanbul, 1990, s. 30

²⁷ Auyessova, Lazzat, a.g.ç., İğstanbul üniversitesi, Tarih anabilim dalı, YL tezi, s.149.

boşuna gitmektense onun yerine okuryazarlık kurslarının açılmasını ve caminin kulübe dönüştürülmesini isteyerek karar kabul aldılar”²⁸. “1913 yılı ile karşılaştırdığında 1929 yılında Şelek ilçesindeki 94 Müslüman kurumlarının hepsi kapatılmış ve dine inananların sayısı 26.000’den 6000’a kadar inmiştir” diye bahsedilmektedir²⁹. “Türkistan şehrindeki “HaziretSultan” camisi işçilerin talebi ile müzeye dönüştü ve bu müzenin dine karşı geniş şekilde propaganda yapan yer olması lazım” diye sevinçle haberler yayınlandı³⁰.

İslam’a karşı yapılan siyasetin bir diğeri, alfabe değiştirerek Latin alfabesine, sonradan da Kiril alfabesine geçmekti. “*Alfabeyi değiştirmek İslam’a karşı yapılan çalışmaların içindeki en radikal ve en saçma karar idi*” diye yazmıştır araştırmacı R. Payps³¹. Arap alfabesini yok etmek Müslüman halkı Kuran’dan, dinden, yüzyıllarca süren milli mirastan koparmak ve Hristiyan halkları tarafından kolayca asimile etmeye yol açmak idi. Tüm halkların protestosunu önlemek için “Kazak halkına İslam ile ilişkili zorla uygulanan Arap alfabesini dilin karmaşıklığı sebebiyle elverişsiz sayıyoruz” diye karar çıkartıyorlar. Ve böylece Arap dilinde yazılan tüm kitapları ve verileri yok etmeye başladılar. 1930 yılları ülkedeki tüm Kur’an kitaplarını yakmaya başladılar. Bu durumu önlemek için Müslümanlar Kur’an’ı kendilerinin vefat eden dedelerinin mezarlığına gömmüşlerdir.³²

1932 yılında Ateizm propagandası güçlenmeye başladı ve bu yıllarda ateistik yöndeki 10 gazete ile 23 dergi yayınlanmıştır.³³

1925 yılında kurulan “Allahsızlar Birliği” dine karşı faaliyetlerini her yönden göstermeye başladı. Bu organizasyon doğa bilimlerini bilimsel açıdan tavsiye ettiler, din adamlarıyla tek tek görüşme yaptılar, ateist-nasihatçı personelleri hazırladılar, herkesin okuyabileceği kitaplar yayınladılar ve dine karşı gösteriler düzenlediler. Ateist iş etkinliği “Dine karşı mücadele, sosyalizm için yapılan bir mücadeledir” sloganı ile gerçekleştirildi. Bu örgütün bir başka hedefi kendi kurumlarına

²⁸ Informatsii prilojenia “Jetisuiskii bezbojnik” k gazete “Jetisuiskaya Pravda”, Jetisu Uşkını gazetesi, Almatı,1928, s.181.

²⁹ Sultangaliyeva, A., İslam v Kazakistane:İstoriya, etniçnost’ i obşestvo, Almatı, 1998, s.51.

³⁰ Politiceskie Repressii v Kazakistane v 1937-1938 gg., Almatı, 1998, s.35.

³¹ İslam and Communism., New-York,1960, p.16

³² Sultangaliyeva, A., a.g.e, Almatı, 1998, s.54.

³³ Nurtazina N., a.g.e., Almatı, Kazak üniversitesi, 2008, s.16.

Müslümanların üye olmasını sağlamaktı. Bu yüzden yerel halkın anlayabileceği ateistik bilimsel kitaplar yayınlamaya özen gösterdiler. Özellikle 1928-1929 yıllarında Kazakistan'da "İlahsızlar Birliği" köy halkına armağan ederek "Dine karşı ders kitabı", "Ateisler için yardımcı kitap" gibi bilimsel kitapları çıkartıp, bu kitaplarda astronomi, biyoloji, tıp başarılarını örnek göstererek Allah'a, mucizeye inanmanın yalnız ve yalan olduğunu gösterip halkı ateizme inandırmaya çalıştılar.³⁴

Dine karşı kurslar ve üniversiteler açıldı. Örneğin 1929 yılında Kostanay şehrinde Kazak ve Rus bölümleri ile Dine karşı üniversite açıldığı ilan edilmiştir.³⁵

Bununla birlikte her ilçede, mahallede "Kızıl ev" ve "Kırmızı çayhane" adlı kulüpler açılıp, burada Müslümanlığa karşı işler yapılıp, kumar oyunları oynatıldı, içki içildi.³⁶

Din adamlarına, imamlara, hacılara yalan ve iftira atılarak tutuklandı ve Sibiryaya, Ural bölgelerine sürgün edildi. Bazı din adamları imkan bulunca yurt dışına gitmeye mecbur kaldı. 1940 yılında "Karlag" kampında 355'e yakın din görevlisi cezalarını ödemekteydi. Bu siyaset, aslında sadece din adamlarına karşı yapılan bir hareket değildi, onların yakınlarına, eşlerine, çocuklarına da iftiralar edildi, bazıları imamın çocuğu diye işten atıldı.³⁷

III. SOVYET DÖNEMİNDE İSLAM ESASLARININ TAHRİFİ

Sovyet döneminde İslami düşünceler ve manevi idealler planlı olarak kökünden yok edilerek, şeriatı uygulamak, dini bayramları cemaatle kutlamak Müslümanlar için hayal olarak kalmıştı. Dini temsil edecek her şeyin insanların hafızalarından silinmesi için çalışılıyordu. Bunun bir delili olarak Arap isimlerine karşı mücadele başlatılmıştı. Kazakların Ahmet, Muhammed, Ömer, Hasan, Hüseyin, Musa, İbrahim vb. gibi adlarını değiştirmeye çalıştılar. Örneğin, Muhammedcan ismini Mukan, Nurm Muhammed ismini Nurken, Abdurrahman ismini ise Aben vb

³⁴ Dine Karşı Oku Kitabı. Auldık belsendiler men dinsizder uyirmeleri üşün, Kızılorda, 1934,s.35.

³⁵ Antireligioznii universitet v Kustanae, Preodolevaya religioznie vliyanie islama, s.199.

³⁶ A. Yalçınkaya, Yetmiş Yıllık Kriz, s. 90

³⁷ Dine Karşı Oku Kitabı. Auldık belsendiler men dinsizder uyirmeleri üşün, Kızılorda, 1934,s.41.

olarak değiştirildi. Fatıma, Emine, Ayşe, Zeynep, Hadica gibi Müslüman kadın isimlerini eskilerin kalıntısı diye unutturmaya çalışıldı ve bunların yerine Sovyethan, Zina, Mira, Sveta vb Rus isimleri yaygınlaşmaya başladı.

Evlenme, nikah ve yeni doğan bebeğe isim verme zamanında imam çağırıp, Kuran okutmak yasaklandı. Ateistler, çocuğun sünnet merasimini eleştirerek, sünnet yapmanın gerek olmadığını, çocuğun psikolojisine tesir edeceğini, hem de köylerde bu merasimi yaparken temizliğe önem verilmediğinden dolayı çocukların ölümüne götüreceğini söyleyerek insanları bundan uzaklaştırmaya çalıştılar.

İslam'ın beş unsurlarından biri olan namazı “Var olmayan Allah'a inanıp, iş vaktini boşa geçirmek, kendini aldatmak” diye alay ettiler. Oruç ise çalışan işçilerin sağlığına zarar verecek ve Ramazanda verilecek Fıtır sadakasını da imamların kendilerinin zengin olması için topladığını halk arasında yaydılar. Bununla birlikte yine oruç tutmak fakirlerin yoksulluğa ve açlığa tahammül etmeleri için ortaya atılmış düşünce olduğunu da söylediler. Kazakistan gazeteleri ve dergilerinde “Orucun geriletmesi”, “Orucun çıkışı ve sınıf değeri” vb makaleler yayınlandı. Kurban bayramı ise “pekçok hayvanları boşuna öldürerek çiftçileri büyük zarara uğratmaktır”, “Kurban bayramı hilekâr imamların kazanç sağladığı meslektir” diye eleştiriler yapıldı.³⁸

Sovyet dönemde ölen insanın cenazesini çıkarmak özellikle şehir halkına ve Sovyet partisinde çalışan insanlara zor gelmekteydi. Çünkü bu merasim toplu herkesin katılımıyla yapılacağından dolayı cenaze namazını kılmak, Kur'an bağışlamak, Müslümanca defnetmek yasaklanıp tabuta koyarak Ruslar gibi gömmek icra edildi. Mezarda ise, ölen Müslümanların başındaki taşa kırmızı beş yıldızı ve ölenlerin resimlerini çizip koymak yaygınlaşmaya başladı.

Sovyet Komünistleri din görevlilerini kendileri tayin etmeye başladı ve bunun için dini iyi bilmeyen, cahil imamları, Komünist Partisine yalakalık yaparak sadece kendi çıkarını düşünen mollaları seçtiler. Onların buradaki amaçları ise cahil imamlara İslam dinine aykırı olan hükümleri söylettirerek halkı İslam'dan uzaklaştırmak idi. Mesela, hacca gitmenin insanı çok masrafa sokacağını ve

³⁸ Dinge Karşı Oku Kitabı. Auldık belsendiler men dinsizder uyirmeleri üşün, Kızılorda, 1934,s.123.

meşakkata sebep olacağını ifade edip Hac yerine halkın kendi yerlerinde kutsal sayılan türbeleri ziyaret etmesini ve bunun da umreye denk olacağını söylüyorlardı. Kurban kesmek onların verdikleri fetvalara göre hayvanların azalmasına sebep olduğundan ve insanları israfa uğratacağından dolayı kurban kesmenin vacib olmasının müslümanların sorumluluğundan düşeceğini söylüyorlardı.³⁹

Hac konusunda da bir çok eleştiri yapıldı. L. Klimoviç eserlerinde, Müslümanların hacca gitmemesi için hacca gitme konusunun iyi organize edilmediğini, milyonlarca insan arasında sıkışarak ibadet yapmanın insanlar arasında bulaşıcı hastalıkların yayılmasına sebep olabileceğini ve bu sebeplerden dolayı insanları ölüme götüreceğini yazdı. Mesela, 1924 yılında Mekke'ye giden 80 bin insanın 20%'sinin kaza yaptığını, 1930 yılında Mekke'de Kurban merasimi zamanında tehlikeli bulaşıcı bir hastalık çıktığını delil olarak göstermektedir. Bu yerde L. Klimoviç Haccı eleştiren Müslüman alimlerin (örneğin, M. F. Ahundov) sözlerine bina ederek yazdığını söylemektedir. Gerçi bu alimler Hacca gitmek isteyen herkesin yapması gereken bir iş olmadığını, sadece imkanı olanların yapabileceğini ve övünmekten uzak olunması gerektiğini yazmaktaydı. Fakat ateistler bu yazıları tahrif ederek Hacca gitmeye hiç gerek olmadığını ve bunun zararlı olduğunu yazdılar. Bundan dolayı Hac ibadetini yapanlar azaldı ve Güney Kazakistan sınırının kapatılmasından dolayı Müslümanlar Hacca gitme imkanlarını kaybettiler.⁴⁰

Abdest almak, sakal uzatmak, kaftan ve takke giymekle alay edildi. "Allahsızlar Birliği'nin" üyeleri halkı Sovyet zamanındaki yeni modayı takip etmeye çağırdılar ve kendileri de başkalarına tesir etmek için erkekler saçlarını ve bıyıklarını uzattılar, küpe taktılar, İslam'da yasak olan işleri yapmaya ve haram şeylerden yemeğe başladılar. Kazak gençlerin şuurlarını zehirleyerek geleneksel karakterlerini ve huylarını bozmaya çalıştılar. Buna örnek olarak, şeriatte ve Kazak âdetinde ayıplanan çok anlamsız gülmek ve eğlenmek kasten Kırmızı evler ve çay ocaklarında akşamları yapılmaktaydı. Halk arasında çok yakında ahirzaman olacağı hakkında ve

³⁹ Dine Karşı Oku Kitabı. Auldık belsendiler men dinsizder uyirmeleri üşün, Kızılorda, 1934,s.133.

⁴⁰ Klimoviç L.K., Obryadi, Obiçai i Kult Svyatih v İslame, Almatı, 1959, s.31.

kimse bilmeyerek olsa dahi “Allah”, “Bismillah” kelimesini söylerse ceza ödeyeceğini hatta hapse gireceği hakkında söylentiler yayıldı.⁴¹

Ateistlik propagandalar, tiyatro ve sinema alanlarında da yapılmaktaydı. Tiyatro repertuarlarında din aleyhinde piyesler ya da tiyatrodaki imamları eleştiren bir bölüm olması gerekir diye talimatlar verildi. Yazarlar ve şairler bu işe katlanarak kendi eserlerinde imamların olumsuz taraflarını tasvir ettiler. Kendilerinden önce yazılan yazarlardaki edebi eserlerde din adamlarını eleştiren yazıları bularak bunları da dine karşı kullandılar.

İslam tarihi “Marksizm” bakış tarzına göre yeniden yazıldı. Tarihi kitaplarda Kazakistan’a Arap-Müslüman faktörlerinin tesiri her zaman gizlenmeye başlandı. İslam dini ise sömürgecilerin siyasi ve ekonomik ihtiyaçlarını gidermek için kendi kafalarından uydurdukları din ve sadece Arapların dini olduğu yazıldı. Bununla birlikte Kazak bozkırına İslam’ın silahla yayıldığı söylendi ve çok acımasız, tehlikeli bir din olarak gösterildi. İlk zamanlar şamanlık eleştirilse de halk arasında İslam’ın tesirini azaltmak ve insanları saptırmak için “Kazakların iyi Müslüman olmadığını” ileri sürerek ve şamanların derecesini yücelterek Mecusilik âdetleri yayılmaya başlandı.⁴²

XX yy. 30 yıllarında İslam’a karşı mücadele açık bir şekilde yapıldığından dolayı İslami araştırmalar asılsız, vicdansız ayıplamalarla yargılandı. Mesela, F. Oleşuk “Müslüman din adamlarının gerilemedeki rolü hakkındaki” eserinde Müslüman din adamları Rus papazları gibi 1905 yılındaki devrim zamanında “manevi jandarma” olarak Rus Çarlarına destek olduğunu ve Mufti ise hükümdar gibi olup, imamların Ak Hassa ordusu (Ak gvardia) tarafını tuttuğunu yazarak Müslümanlara hakaret etmiştir. Bununla beraber din adamları “aktif kadınları” öldürdü ve onların Alman veya Japon istihbarat kurumlarıyla ilişkileri var diye yersiz suçlamalar yaptı.⁴³

⁴¹ Klimoviç L.K., a.g.e, Almatı, 1959, s.47.

⁴² Bulutay, Murtaza, Ata-baba Dini. Türkler Nege Müslüman Boldı?, Almatı, 2000, s.450.

⁴³ Oleşuk F.O., O reakcionnoi roli Musulmanskogo Duhovenstva, Almatı, 1937, s.22

IV. SOVYETLER BİRLİĞİ VE KAZAK TOPLUMUNDA İSLAM DİNİ

Sovyet dönemi, Kazak toplumunda İslam'ın yayılmasına karşı ciddi faaliyetler göstermesine rağmen, yüzyıllar boyu İslami terbiye gören Kazak halkının İslami düşüncesini ve Peygamber sevgisini değiştirememiştir. Kazakların çoğu kendi milletlerinin örf ve adetlerine, İslami prensiplere sahip çıkmışlardır. Araştırmacı R. Mustafina'ya göre, XIX. ve XX yy.'da Kazaklar şeriatı öğrenmeleri için çocuklarını Müslüman okullarına veriyorlardı ve kendileri de camilere gidiyorlardı. Bu ise o sıkıntılı dönemlerde bile Kazakların şeriate bağlı olduklarını göstermektedir.⁴⁴

1917 yılının Eylül ayında Türkistan ve Kazak Müslümanlar kongresi gerçekleşti ve bu kongrede "Müslüman Birliği" Partisi kuruldu. 1917 yılının Kasım ayında ise Hokand'ta IV Genel Türkistan Fevkalade kurultayı toplandı ve kurultayda "Türkistan Özerkliğinin" dini İslam olarak ilan edildi. Tabi bu girişim Sovyetler tarafından sonradan bastırıldı, yok edildi.⁴⁵

Bolşevikler, 1923 yılında Ufa şehrinde gerçekleşen kongrede Müslümanların istekleri ile Türkistan, Kırgız ve Kafkasya bölgelerinde balığ yaşına ulaşan Müslümanlara şeriatı öğretecek okullar açılmasına izin verdiler. Ve böylece camilerin yanından dini okullar açılmaya başladı. Türkistan bölgesinde 1928-1929 yıllara kadar bu dini okulları açma çalışması devam ettirildi.⁴⁶

1927 yılında Sırderya bölgesinin eyalet valisinin verdiği bilgilere göre "Kazakistan'daki imamlar Komünist Partisinde çalışan insanları kendilerine çağırıp, komünistlerin dine karşı olduğundan dolayı Müslüman olmadıklarını, eğer Müslüman olmak isterlerse, Partiden vazgeçip tekrar İslam'ı kabul etmeleri gerektiğini ve Allah'ın affedeceğini" söyleyerek insanlara nasihat ettiği yazılmıştır.⁴⁷

Sovyetler Birliğinde olan iç savaştan dolayı halk arasında açlık ve kıtlık yayılmaya başladığında Kazak köylerinde dini kurumlar aktif olmaya başladı.

⁴⁴ Shapenov, Islambek, Kazakistan'da İlmihal Geleneğinin Gelişimi, Necmeddin Erbakan üniversitesi, YL tezi, Konya, 2017, s.28.

⁴⁵ Ongarov E.A., Kazak Medenieti Ve Islam Kunduluktarı, Almatı,2013, s.25.

⁴⁶ O.Postanovke Đnorodçeskogo, "Obrazovaniya v Turkestanskom Kraje", Turkestanskiye Vedomosti Gazetesi, Sayı: 177, 4 Aralık 1990.

⁴⁷ İz obroza deyatelnosti Musulmanskogo Duhovenstva v Kazakistane, "Preodolevaya religioznoe vliyanie İslama" dergesi, Almatı, 1990, s.131.

Böylece tüm Kazaklar yaşayan il ve ilçelerde dini okullar, camiler, şeriatle hüküm edecek mahkemeler açılıp çalışmalarına devam etti. Bu dönemlerde imamların müridleri, öğrencileri çoğaldı. Buna örnek olarak, Kosdauletov, Aisariev vb imamların 500-800 müridleri olmuştur. Bazı Kazak imamlarının müridlerinin sayısı 10000-15000'e ulaşmıştır. Hacca gitmek zor olmasına rağmen Kazaklar Mekke'ye gitmeyi bırakmadılar. Bazı Kazaklar evliyaların türbesini ziyaret etmek için Türkistan'da yer alan Hoca Ahmet Yesevi türbesine gidiyorlardı. Bu yere her sene 5000-8000 kadar insan ziyarete geliyormuş. Bu dönemde dinin güzel gelişmesi hakkında Yedisu bölgesinin eyalet valisi 1926 yılında bu bölgede 458 imam olduğundan ve bunların 90% Kazaklar olduğundan haber vermektedir.⁴⁸

Komünistlerin dine yapılan faaliyetlerine karşı 1926 yılında Müslümanlar toplantısı gerçekleşti ve bu toplantıda din adamlarının hakları kısıtlanmadan ülkedeki diğer vatandaşların haklarıyla eşit olmasını ve dini okulları devam ettirebilmek için tam serbestlik verilmesi gerektiğini talep ettiler.⁴⁹

1928 yılında "Kırmızı Kazakistan" dergesinde yayınlanan makalede: "Kurban bayramında imam Rahmetullah oğlu Mirzaceit "komünistlerin evinden Müslümanlar yemek yemesin ve onlarla ilişkilerini kessin" diye nasihat etti. 1925-1926 yılında imam Niğmetullah İbrahimovlu Cangala ilçesinde halka "kızlarınızı komünistlerle evlendirmeyin, onlarla hiçbir şekilde ilişki kurmayın." diye öğüt etmiş, Hazreti Abdigazi imam ise Müslümanlara çocuklarının komünist olmamaları konusunda dikkat etmeleri için sert bir uyarı yapmıştır.⁵⁰

İkinci Dünya Savaşı zamanında Almanların Edil nehrinin yakasına yaklaşmasından korkan Stalin, 1937-1938 yıllarında Orta Asya Müslümanlarının rızasını almak amacıyla İslamiyet'e ve Müslümanlığa önem vermeye başlar. Bu sebeple 1943 yılında Taşkent'te Orta Asya ve Kazakistan Müslümanlarının toplantısı düzenlenir. Toplantıya Kazakistan Müslümanlarını temsil etmek üzere Abdul-Gaffar Şamsutdinov başkanlığında bir heyet gider. Toplantıda Orta Asya ve Kazakistan Müslümanları Dini İdaresi kurulup, müftü olarak İşan Babahan Abdülmecithan

⁴⁸ Nurtazina N., a.g.e., s.11.

⁴⁹ Ongarov E.A., a.g.e, Almatı,2013, s.31.

⁵⁰ Usulit' antireligioznogo rabotu, "Kızıl Kazakistan" dergesi, s.182.

(1884-1953) seçilir. Bu dini idarenin Kazakistan'daki temsilcisi olarak Abdulgaffar Şamsutdinov tayin edilir. Bu zat da zamanında Kazan şehrinde ilim alıp Kazakistan'da kadılığı kuran dindar bir kişidir. 1952 yılında kendi yerine Sadvakas Gilmaniyi kadı olarak tayin eder. Sadvakas Gilmani bu görevini 1952-1972 yılları arasında yürütmüştür. Gilmani'den sonra 1972-1979 yılları arasında Kazakistan şer'i mahkemesini Cahiya Hacı Beysenbayoğlu idare etti. 1975-1979 yılları arasında ise Orta Asya ve Kazakistan Müslümanları Dini İdaresinin kadılık sekreteri olarak Ratbek Hacı Nısanbayoğlu tayin edildi.⁵¹

1961 yılındaki istatistiklere göre Kazakistan'da 25 resmi kayıtlı cami vardı. Bu camilerde çalışan 25 imam arasında, 21'i Kazak, 3'ü Özbek ve 1'i Tatar'dı. Ayrıca Dini İdare çalışanları daha ziyade "gezgin" mollalardan oluşuyordu. Bunun sebebi o dönemlerde kadrolu imamların Taşkent ve Buhara'da yetişmesidir. 1961 yılında bu okullarda sadece 7 Kazakistan vatandaşı eğitim görebilmişti. Bu dönemde 25 resmi camiden başka 66 resmi kaydı yapılmayan Müslüman kurum ve 521 evi dolanıp dini merasimleri gerçekleştiren "gezgin imamlar" olmuştur.⁵²

Sovyetler Birliği, Kazakların şuurundan İslamı silme siyasetini tam olarak gerçekleştiremedi. İslam dini Kazakların çoğunluğunun yaşadığı yerlerde iyice muhafaza edildi. Kazakistan'da 1980 yıllarında yapılan istatistik araştırmalara göre dine inananların sayısı bölgelerde %20'den %70'e kadar yükseldiği tespit edildi. Bu ise Ateizmin İslam'ı yok edemediğinin kanıtıdır.⁵³

V. KOMÜNİSTLERİN KUR'AN'DAKİ AHKAM AYETLERİNE SALDIRISI

Komünistlerin dine karşı uyguladıkları yaptırımlardan bir değeri Müslüman Kazak kadınlarının özgürlüğü hakkındaki siyaseti idi. Bu siyaseti gerçekleştirmek amacıyla pek çok aktiviteler yapılmıştır. Kazakların geleneğinde devam edegelen "başlık" parasının toplumdaki zararı hakkında ve fakirlerin hiç evlenememesine götüreceğini, tam tersi zenginlerin ise baliğ yaşına ulaşmayan genç kızlara evlenmesine vesile olacağını, kadınların isteğinsiz nikah yapmanın ve başını

⁵¹ Nurtazina, Nazira, a.g.e., s.24.

⁵² Ongarov Erşat, a.g.e., s.27.

⁵³ Levşits G.M., Oçerki Po İstorii Ateizma v SSSR:20-30 Godi, Minsk, 1985, s.8

örtmesinin zorlayıcı hareket olduğunu söyleyerek İslam'a karşı girişimlerini devam ettirdi.

XX yüzyılda Kazakistan'da Kazak aydınları tarafından "Cadidizm" (yenicilik) propagandası başlatıldı. Bu düşüncenin amacı Kazakların okuryazarlığını yükselterek onları bilimsel çalışmalara yönlendirmek, dini ve milli değerleri muhafaza ederek yeniciliğe açık olmak, Ruslaşmadan kendi milli kimliğini kaybetmeden toplumda çalışmak vb. Bu dönemde Komünistler, Cadidizm gibi kendilerini "Kızıl cadidler" olarak göstererek, gerçi Kazak aydınlarının halk arasındaki otoritelerini değersizleştirerek onların kurduğu planlarını yok etmeye çalıştılar. Ateistler bunu Müslüman kadınların özgürlüğü hakkındaki mücadelesinde yeterince kullandılar.

Ateistler, Doğu Müslüman kadınlarının durumlarının zor olduğunu eleştirerek İslam'ın şanını değersiz yapmaya çalıştı. Toplumda oluşan sevimsiz olayların hepsini İslam'la bağdaştırdılar. Mesela, İslam'daki çok evliliği eleştirdiler, İslam dininin tek amacını çok evlilik olarak gösterdiler, zenginlerin kendi nefislerine göre tasaruf ettiğini iddia ettiler ve sadece zenginler 4 kadınla evlenecek, fakir olsa hiç evlenmeyecek mi diye sorular ortaya atarak İslam dininin adaletsiz din olduğunu göstermeye çalıştılar. Bundan başka Kazakların âdetlerinden olan başlık parası da İslamla ilişkilendirildi.

Komünistlerin kadınların özgürlüğü hakkındaki siyasetinin amacı Müslüman kadınların baş örtüsünü çıkarttırmaktı. Bu dönemde başörtüyü karalamak için "bir çuval rezillik", "gezgin hapis" olarak nitelendirerek bilimsel makaleler yayınlanmaya başladılar. Örneğin, araştırmacı N. Smirnov'un 1929 yılında çıkan "Müslüman başörtüsünün (paranca) çıkışı" adlı eserinde, başörtüyü son zaman Müslüman hukukçuları "kadınları kendilerine köle yapmak için, kadınların kişiliğini yok etmek için icra ettiğini ve Hz. Peygamber sahabe zamanında kadınların yüzü açık olarak toplumda aktif hayat sürdürdüklerini yazmıştır. Yüzün tamamını kapatmak ise eski Fars ülkesinde yaşayan Assiriya halkının geleneği olduğunu, sonradan Müslümanlara benimsetildiğini bilimsel olarak kanıtlamaya çalışıyordu⁵⁴.

⁵⁴ Smirnov N.A., Çadra: Proishojdenie Pokrivala Musulmanskoi Jenşini I Borba S Nim, Moskova, 1929, s.24

Başörtüye karşı hücum 1927 yılının 8 Mart ayında başladı. Kadınların başörtülerini çıkarmaması için imamlar müdacele etti. Onlar halka vaaz vererek “dünyanın sonu geldi, kafirler Müslümanları saptırmaktadır. Eğer kadınlar başörtüsünü çıkarırsa deprem olabilir...başörtüsünü çıkaran kadın ve çıkarmasına izin veren erkek de camiden uzaklaştırılır ve onların cenazesi çıkarılmayacaktır. Bolşeviklerin kadınların yüzünü açtırmak istemesinin nedeni onları savaşa göndermek istemeleridir.” gibi sözlerle nasihat ettiler. Kazakistan’da özellikle Özbek ve Uygur halkları çok olan Sırderya ve Jetisu bölgelerinde kadınların özgürlüğü hakkında propagandalar yürütüldü.⁵⁵

Başörtünün çıkarılması hakkındaki faaliyetler komünistler ve Müslümanlar arasındaki savaşı şiddetlendirdi. N. Aşirov’ın verdiği habere göre, o zamanlarda Orta Asya’da geleneksel örtülerini çıkaran ve okuma yazma öğrenim mektebine gidip, tiyatrodaki oyuncu olan aktif kadınların pek çoğu öldürülmüştür⁵⁶. Özbekistan’da 1928 yılında 270 kadın öldürülmüştür.⁵⁰ Kazakistan’da ise erkeklerin kendi eşlerini öldürme olguları kaydedilmiştir. Buna örnek olarak “Smerutdinov adlı kişi eşinin kendisini bırakıp, Kadınlar bölümünün başkanı olduğu için işten evine giderken eşini öldürmüştür”. “Enbekşi-Kazak ilçesi, Bayserke köyünde yaşayan Serikbayev adlı zat karısının Kızıl Askerler bayramı günü tiyatrodaki oyuncu olarak gösteri yaptığı için öldürmüştür.⁵⁷

Kadınları “sosyalleştirmek” için çok evliliğe, başlık parasına karşı propagandalar, kadınları sanayide, fabrikalarda çalıştırma, okuma yazma kurslarına katılma gibi faaliyetler yürütüldü. Kadınlar, Komünist Partisinin üyesi olmaya başladı ve Parti tarafından verilen görevlerini bütün güçleriyle yapıyorlardı. 1932 yılında “Pravda Vostoka” (Doğunun Gerçeği) adlı gazetede Özbekistan İlahsızlar Birliğinde kadınların sayısı 27 binden fazla olduğu yazılmıştır. Bu da kadınların dinden uzaklaştığının bir göstergesidir⁵⁸.

⁵⁵ Smirnov N.A., a.g.e., Moskova, 1929, s.24

⁵⁶ Aşirov N., Evoluitsiya İslama v SSSR, Moskova, 1972, s.99.

⁵⁷ İz informatsii jenotadela Almatinskogo okrujkoma VKP(b), “Preodolevaya religioznoe vliyanie İslama” dergesi, s.192.

⁵⁸ Ermakov İ.A., İslam v Kulture Possii, Moskova, 2001, s.434.

Kadınların özgürlüğü hakkındaki siyaset, aslında kadınlara özgürlük getirmedi, aksine onların evdeki işlerine ek olarak sanayide, çiftlikte, ziraatte çalışma işleri eklendi.

Sonuç olarak Sovyet döneminde dine karşı yapılan faaliyetler şiddetliydi. Sovyet komünistlerinin dini yasaklama siyaseti, dini kurumların kapatılması, din adamlarını toplumdan uzaklaştırma veya onları dini inançlarından vazgeçirme gibi önlemleri neticelerini vermeye başladı. Bu dinsizleştirme faaliyetleri sonucunda, Kazak gençleri İslami esasları unutup, İslam'a yabancı olarak yetişti.

Sovyetler Birliği'nde yaşayan 30 milyondan fazla Müslümanın hakları kısıtlandı, Yerel dini idari kurumlar, camiler, medreseler kapatıldı. Bu siyaset ilk önce halkın maneviyatını yok ederek toplumu perişan etti. İçki ve kumar oyunlarını yaygınlaştırdı. Müslüman-Türk halkların kardeş bağı kopararak ve dillerini asimile ederek milli kimliklerini yok ettiler. Bu da Müslüman ailelerdeki İslami değerlerin, adetlerin ve Kazak geleneklerinin unutulmasına yol açtı.⁵⁹

⁵⁹ Ermakov İ.A., a.g.e., s.434.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. SOVYET DÖNEMİNDE KAZAKİSTAN'DA KUR'AN ÇALIŞMALARI

Sovyet döneminde Kazakça bir Kur'an-ı Kerim mealinin veya tefsirinin ilk defa kimin tarafından ve ne zaman yapıldığına dair araştırma neticesinde yakın zamanlara kadar bu dilde bir tefsirin yazılmadığı tespit edilmiştir. Meale gelince, Kazak-Sovyet Ansiklopedisi konuyla ilgili şu bilgiyi verir: “Musa Bigiyef, 1912 yılında Kur'an'ı Kazakça'ya çevirdi. Fakat o basılmadı, sadece el yazması olarak kaldı.”⁶⁰ Ama mealin diline ilişkin bu görüş yanlıştır. Musa Bigiyef'in tercüme ettiği Kur'an-ı Kerim Kazakça değil Tatarca çevirilmiştir. Halife Altay da bu çevirinin Tatarca olduğunu söylemektedir. Günümüzde o çevirinin Ufa şehrinde yazma olarak kaldığından bahsetmektedir. Halife Altay'a göre, Bigiyef'in mealini ‘Kazakça meallerin ilki saymak’ şu açıdan doğru olabilir: O dönemde Asya'da Türk dilinin çeşitli lehçelerini kullananların ortak ilmi dili, küçük farklılıklarla birlikte, Tatarca'nın da dahil olduğu Çağatayca idi.⁶¹

Günümüzdeki Kazak edebiyatçıları da bunu kabul etmektedirler. Nitekim bugün, ilk Kazakça mealin hangisi olduğu kime sorulsa, Bigiyef'in adını verirler. Burada bahsedilen ‘Musa Bigiyef’, Musa Carullah Bigiyef'tir. Bigiyef (1875-1949), yazdığı Tatarca Kur'an tercümesini 1912'de bitirmiş, dönemin idaresi eserin basılmasına izin vermediği için bastıramamış, daha sonra da basılmamıştır. Edindiğimiz bilgiye göre mealle ilgili son gelişme şöyledir: Ekim 2010'da Kazan'da Carullah'ın Kur'an mealı olduğu söylenen bir meal basılmıştır. Yakın zamana kadar günyüzüne çıkmayan meal, Sen-Petersburg'da yaşayan ve mealı saklayan Carullah'ın kızı Fatıma Tagircanova (ö. 2006), onu yetkililere vermiş ve basım gerçekleşmiştir. Ancak eserin Carullah'a aidiyeti henüz kesinleşmemiştir. Musa Carullah ve eserleri hakkında araştırmalar yapmış olan Ahmet Kanlıdere de mealin Carullah'a ait olmadığını beyan etmiştir.⁶²

⁶⁰ Kur'an, Kazak Sovet Ensiklopediyası, Almatı 1976, VII,44-45.

⁶¹ Altay Halife, Kuran Karim, Kazakça Mağma Jane Tüsinigi, Medine 1991. ss. II-III.

⁶² Çalışkan, İsmail, Kazakistan'da Kur'an ve Tefsir Literatürü (Kazakça ve Rusça Eserler), Marife, Yaz 2015, 15/1. s.141.

Aslında 20. yüzyılın başında Kazakça bir meal yazılmıştı. Bu Kazakça meali Çin sınırları içinde yer alan Doğu Türkistan'da Ör Altay (şimdiki Sincan-Altay) bölgesi Köktogay şehrinde doğan meşhur Kazak tarihçi, şair, alim Akıt Kaji Ülümjiuli (1868-1940) yazmıştır. Akıt Kaji Ülümjiuli, önce çevresindeki hocalardan Arapça ve Fıkıh derslerini öğrendi. Bundan sonra Farsça ve Türk dilinin lehçelerini (Çağatayca, Osmanlıca, Tatarca, Özbekçe) Buhara Medresesi'nden gelen hocası Mahbubullah Mirzabaka'dan öğrendi. Aynı zamanda bu dillerde yazılan eserlerden birçok kitap okudu. Arapça, Kur'an, hadis, fıkıh ve kelam gibi İslamî ilimlerde mahir olup, eğitimini tamamlayınca icazet (Şehadetname) aldı. Dönemin zor siyasi şartları nedeniyle ilmi tahsilini ilerletemedi.⁶³

Kazak edebiyatının önemli eserleri arasına giren sekiz eseri Kazan ve Bayan Ölgü'de (Moğolistan) basıldı. Daha sonra dinî-ilmî eserlere yöneldi. Kur'an meali bunların en başında geliyordu. Meali tamamladı, ancak bastırmaya fırsatı olmadı. Zira Çin'deki komünist rejim Müslümanların kendi din ve kültürlerini yaşamalarına ve yaşatmalarına izin vermiyordu. Gün geçtikçe artan baskının kurbanlarından birisi de Akıt oldu. 1939 yılının Aralık ayında 'milliyetçilik ve halkı dine yönlendirmek' suçlaması ile tutuklandı. Sekiz yüz civarındaki kitaplarının tamamı ve Kur'an meali dahil kendi el yazma eserleri yakıldı. 1940 yılı Temmuz ayında hapisanede şehit edildi. Böylece sadece bir şahıs şehit edilmedi, büyük bir ilim katliamı da yapılmış oldu. Zor zamanlar ve zor şartlar içinde kendini yetiştirmiş, Çin ve Moğolistan'da yaşayan halka öncülük etmiş olan Akıt, kanaatimizce Kazakça Kur'an meali tarihinin başlangıcını oluşturduğu gibi, Türk lehçelerindeki meal tarihinin ve dinî edebiyatın da önemli bir simasıdır. Ne yazık ki, eseri elimize ulaşamadı, şayet ulaşsaydı, dili ve muhtevası ile orijinal bir eser olacaktı.⁶⁴

Akıt Kaji Ülümjiuli'nin bölgesinden ve aynı yıllarda yaşayan Abdurahman Kaji Bay-Yusuf da Kur'an-ı Kerim'i Kazakça'ya çevirmiş, ne yazık ki, o da 1940'lı

⁶³ Kurmanbayev, Kayrat, Kur'an ilimlerine kirispe, Nur-Mübarak Yay., Almatı, 2014. s.266.

⁶⁴ Çalışkan İsmail, a.g.m. s.142.

yıllarda Komünist idarenin zulmüne uğrayarak hem şehit edilmiş hem de kendisiyle beraber çevirisi de yakılmıştır.⁶⁵

Kur'an-ı Kerim'i ana dilimiz Kazakça'ya çevirmeye çaba göstermiş olan şahıslardan biri de Sadvakas Kaji Salmenuli Gilmani'dir. Sadvakas kaji Kur'an-ı Kerim'in tamamını çevirmemiş kısmi tercüme yapmıştır. Sadece ilk üç cüzünü tercüme etmiş ve çevirdiği Kur'an'ı Kerim henüz basılmamıştır.⁶⁶

Üçüncü bölümümüzün konusu Sadvakas kaji Gilmani olacağı için şimdilik bu bilgiyle yetiniyorum.

Kazakça mealler tarihinde ilk anılması gereken isimlerden birisi Halife Altay'dır. O, Kur'an-ı Kerim'i Kazakça'ya ilk tercüme edenin kendisi olduğunu söyler.⁶⁷ Hayatı, büyük acılar devrinin bir özeti gibidir. 15 Aralık 1917'de Çin hakimiyetindeki Doğu Türkistan'ın Altay bölgesinin Singil kazasında dünyaya geldi. İlk eğitiminden sonra on altı yaşından itibaren köyünde imamlık yapmaya başladı. Ancak Asya'da bir kere taşlar yerinden oynamıştı ve onlara orada rahat yoktu. 1930'lu yıllarda dinî ve milli bağımsızlık ayaklanmasından sonra Çin hükümeti on sekiz bin kişiyi sürgüne gönderdi (1934). Çok meşakkatli bu yolculukta, kayıplar vererek Tibet üzerinden Hindistan'a ulaşabilen (1940) üç bin kişilik gurubun içinde Halife Altayda vardı. Altay, Muzaffer Abad ve Pencab'da öğretmenlik ve çevirmenlik yaptı. Pakistan Hindistan'dan ayrılınca 1947 Revalpindi'ye geçti. Altı yıl hem çeşitli işlerde çalıştı hem de ilim tahsil etti. 1953'te bin sekiz yüz kişiyle birlikte Türkiye'ye göç etti ve yaklaşık kırk yıl İstanbul'da yaşadı. Geçim için ticaret ve çeviri ile uğraşırken bir yandan da tahsilini sürdürdü. "Kazak Türklerinin Şeciresi" (İstanbul 1977) Türkiye'de yayınlanan ilk Kazakça kitaptır. "Kur'an Yolu ve İmanın Şartları" (İstanbul 1980, 1991) adlı kitabı, daha sonra Almatı'da 2001 "Kur'ân alippesi jane imannın şartları" adıyla tekrar basıldı. "Estelikterim" (İstanbul 1980) adlı manzum eseri, göç hatıralarıdır. "Kazaklar'ın tarih ve örf-adetlerini" konu alan Anayurttan Anadolu'ya adlı eseri T.C. Kültür Bakanlığı'nca yayımlandı (Ankara 1981). Eser

⁶⁵ Kızırhan ulu, Uahap kaji, Kur'an'ı Kerim kazakça mağına jane tüşinigi, Daur Yay., Almatı, 2002. s.670.

⁶⁶ Kurmanbayev, Kayrat, a.g.e. s.267.

⁶⁷ Altay, Halife, a.g.e. s.111.

1994 yılında Kazakistan Yazarlar Birliği tarafından Alaş Ödülü'ne layık görüldü ve Kazakça'sı yayınlandı (Almatı 1995). Yine İstanbul'da iken yayınladığı Kur'an metni (Kelam şerif, İstanbul 1985. Kazan 1897 baskısından ofset baskı), Kazakistan'da yeniden basılarak (Jazuşı, Almatı 1991) bağımsızlıktan sonra yayınlanan ilk Kur'an metni oldu. Altay, yukarıda adı geçen el-Hamidî'nin "Tapsir el-İtkân fi Tercemeti'l-Kur'ân" adlı Tatarca Kur'an meal-tefsirini tashih ederek yayınladı. Kendi mealini ise 1988 yılında bitirdi ve Arap alfabesi ile 1989-1990'da İstanbul'da beş bin adet basılarak büyük kısmı Altay'daki Kazaklara dağıtıldı. Bu arada meal Juldız gazetesinde 1990 yılı, no 7 ve 1991 yılı, no 1-11 sayıları arasında yayınlandı. Daha sonra Kiril alfabesi ile Suudi Arabistan krallığı tarafından Medine'de bir milyon adet basılarak (1991) hacılara hediye edildi. Kazak halkı arasında en çok bilinen ve başvurulan mealdir. 1978, 1984 ve 1990'da Kazakistan'ı ziyaret eden Altay, bağımsızlık kutlamalarına katıldı, 1993'te Almatı'ya yerleşti. Toplumun yetmiş yıllık ateist hayatından sonra dinî anlamda yapılacak çok şey olduğu bilinciyle ciddi çalışmalara girişti. Almatı'da kurulan Inabat adlı derneğin şeref başkanlığını da bu amaçla kabul etti. Neredeyse bütün şehirleri gezerek irşad faaliyeti yürüttü. Daha sonra bilimsel çalışmalar için kendi adına vakıf kurdu. Bağımsızlığın 10. Yılı kutlamaları çerçevesinde, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Altay'ı millî kültüre yaptığı hizmetlerinden dolayı altın madalya ile ödüllendirdi. 2003 yılında Almatı'da vefat etti.⁶⁸

Altay, muteber müfessirlerden Beyzâvî, Celâleyn, İbn Kesir, Neseфі, Ayntâbî, İsmail Hakkı Bursevî, Elmalılı Hamdi Yazır ve Mevdûdî'nin tefsirleri ile Hasan Basri Çantay, Abdullah Aydın, Süleyman Ateş, Fikri Yavuz ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın meallerinden yararlanmıştır. Anlam tercihleri olduğundan ayetin meali sonunda ilgili kaynakları simgelerle göstermiştir. Ayrıca yazdığı uzun Giriş'te genel malumatlar yanında Türk dillerinde tefsirler hakkında bilgi vermiş, bir de Kur'an kavramları sözlüğu ile konu indeksi ilave etmiştir. Eser, dilinin Kazakistan'da kullanılan Kazakça'ya göre edebi olmadığı, mealleri bu dilde tam ifade edemediği,

⁶⁸ Çalışkan, İsmail, a.g.m. s.142-143.

dolayısıyla ayet meallerinin okuyucu tarafından yeterli derecede kavranamadığı gibi eleştiriler almıştır.⁶⁹

II. L. KLİMOVIÇ'İN KUR'AN'A BAKIŞ AÇISI

Kur'an mealleri ile ilgili bu tür çalışmalar yanında, Sovyet döneminde ateist yazarları Kur'an ve İslam hakkında çeşitli kitaplar yazmışlar bu kitaplarda genellikle Kur'an ve İslam hakkında asılsız iddialar ortaya atmışlardır. Çalışmamızın bu bölümünde bu yazılardan ve iddialardan bahsedilecektir.

A. Kur'an Hakkındaki Eleştirileri

Klimoviç, Kur'an hakkında çoğu bilimsel temelden yoksun; gerçek dışı pek çok iddia ortaya atmıştır. Onun iddiaları ilmî olmaktan daha çok ideolojiktir. Yukarıda tasvir ettiğimiz şekilde, bu sözde bilim adamları, Komünist rejimin insanları dinden uzaklaştırma amaçlarına hizmet etmek gayesiyle bu iddiaları ortaya atmışlardır.

Klimoviç'e göre Kur'an, İslam dininin ilk dönemlerindeki olaylardan bahsetmektedir. Kur'an'ı Kerim çoğunlukla Arapların yaşam tarzından ve ilk halifelerin durumlarından bahsetmektedir. Bunun açık ve net neticesi de Kur'an'daki şu ayeti ispatlamaktadır: Nisa suresi 27. ayetine bakarsak Kur'an ortaya çıkmadan önce Araplarda kendi kız ve öz kardeşleriyle evlenme adetlerinin olduğu görülmektedir⁷⁰. Yine Tekvir suresinin 8-9. ayetlerinde de eğer bir ailede doğan çocuk kız ise diri diri defnetmelerini de Cahiliye dönemindeki Arapların âdetleri olduğunu Kur'an'dan öğrenmekteyiz⁷¹. Bununla birlikte Kur'an, çok evlilik, kızlara başlık parası verilmesine, genç kızları yaşlılarla nikâhlamaya izin vermektedir.⁷² Klimoviç'in yukarıda delil olarak zikrettiği surenin ayet numaraları yanlış olmakla beraber Kur'an'da hiçbir yerde Cahiliye Araplarının kendi kızlarıyla evlendiklerine dair bilgi geçmemektedir. Nisa suresi 23. ayette geçen kendi kız çocuklarıyla ve kız kardeşleriyle evlenmenin yasak kılınması, onun cahiliye döneminde caiz olduğu anlamına gelmez.

⁶⁹ Çalışkan, İsmail, a.g.m. s.142-143.

⁷⁰ Nisâ, 4/23.

⁷¹ Tekvîr, 81/8-9.

⁷² Klimoviç L., Kuran ve onun uagızdarı, Kazak Memleket Baspası, Almatı, 1959, s. 23.

Kur'an'da Cahiliye zamanında kız çocukların diri diri gömülmesinin zikredilmesindeki asıl gayenin ne olduğuna bakmadan Kur'an'ı bir tarih kitabı olarak değerlendirmesi, araştırmalarına objektif bir bakışla değil de ateizm idolojisinin baskısında kalarak değerlendirdiği göstermektedir.

Kur'an ilk halifelerin döneminde derlenmiştir. İlk halifelerin döneminde onlar yabancı ülkeleri fethetmekle uğraşırken Kur'an'a çok tesir etmişler ve bunula beraber onda değişiklikler olmuştur. Halifeler askerlerini savaşa teşvik etmek amacıyla "Enfal – Ganimet" anlamına gelen süreyi eklemişlerdir. Kuran'da yabancı ülkelerdeki din ehilleriyle savaşmayı "fi sebilillah" sözünü kullanarak askerlerini güçlendirmek maksadıyla insanları öldürmeyi övmektedir⁷³. Savaşta kazanıp iyi netice elde ettikleri zaman yabancıların mallarını ele geçirmesine de "Ganimet" demişlerdir. Hem de Arapların sömürgesinde kalan halklara, İslam'dan önceki cahiliye Arapların kullandıkları "Cizye, Harac" vergilerinin ödenmesi gerekliliğini Kuran'a eklemişlerdir.⁷⁴ Halifelerin Enfal suresini Kur'an'a eklediklerini dair ileri sürdüğü iddiası hiçbir delile dayanılmaksızın Kur'an'a yapılan bir iftiradır. Zira hiçbir İslami kaynaklarda Enfal suresinin sonradan eklendiğine dair hiçbir bilgi geçmemektedir. Bu nedenle Klimoviç'in bu iddiası bir iftiradan başka bir şey değildir diyoruz.

Kur'an sureleri hakkında her dönem âlimler arasında ihtilaflar doğmuştur. İslam dininde Şii mezhebine mensup âlimler "Kur'an tam değil, içine alınmamış bazı sureler var." der. Onların dediklerine göre aslında Kur'an'da "İki Nur" süresi olması lazım. Onun biri alınıp diğeri alınmamıştır ve yine birkaç ayetler de alınmamış demektedir. Klimoviç'in dediğine göre "Kur'an'a bazı ayetlerin ve sürelerin alınmamasının sebebi Kur'an, Hz. Osman halifeliği döneminde toplanıp bir kitap olarak yayınlandığı için, Hz. Osman'a uygun olmayan hükümler bulunmaktaydı. Çünkü bu Kur'an'a alınmamış ayetlerde kendisinden sonra halife olacak ve Şiîlerin Hz. Peygamber ile denk olduğunu düşünen Hz. Ali ve ailesi hakkında övücü bilgileri almıştır. Bu sebeple kendi iktidarlığına ve hükümdarlığına zararı dokunur amacıyla

⁷³ Bakara, 2/154.

⁷⁴ Klimoviç L.K., a.g.e, Almatı, 1959, s.54.

bazı sure ve ayetleri almadan terk etmiştir” görüşünü öne sürmektedir. Aslında Klimoviç burada Şafi mezhebini değil Şii mezhebini kastetmektedir.⁷⁵

Klimoviç kitaptaki iddialarını şöyle sürdürmektedir: Kur’an’da “*Bu kitapta hiçbir çelişki yok*” demesine rağmen Nisa suresi 82. ayette çelişkiler çoktur. Kur’an’ın içindeki çelişkilerin çok olması bunun yazarının tek insan olmadığını birkaç insanın bu kitabı yazdığını göstermektedir. Klimoviç Kur’an’ı Kerimde çelişki çoktur görüşüne neden olan birkaç delilini bize sunmaktadır. Mesala, ilk dönemlerde Kur’an “Arapların kanunu” olarak kullanılıyordu, sonra da Müslümanların edebiyatı olan “Hadisler” ortaya çıkınca bazı çelişki olan ayetleri anlatmak zorunda kalmıştır. Böylece Kur’an’ın yazarları “Nasih”, “Mensuh” ayetleri çıkarıp 225 çelişkiyi çözecek bir teori ortaya çıkartmıştır. Kur’an’ın 40 suresinde neredeyse üçte birinde “Mensuh” ayetler vardır. Bu çelişkilerin çok olması Kur’an yazarlarının bu kitabı yazarken pek çok kaynağı kullandıklarını göstermektedir.⁷⁶

Klimoviç, Kur’an ayetlerinin kronolojik ve anlam olarak düzgün olmadığını ve Kur’an’ın “Mukaddes” olduğunu eleştirmiştir. Müslümanlar Kur’an’ı kutsal saydığı için Kur’an aleyhine söylenen fikirleri ortadan kaldırmaya çalışmışlar ve Kur’an hakkında söylenen fikir sahiplerini de idam etmişlerdir. Buna örnek olarak Mu’tezile fırkasının görüşlerini vermektedir.⁷⁷

B. Kâinatın, Yerin, İnsanın Yaratılışına İlimin ve İslam’ın Bakış Açısı

Klimoviç Kur’an’ın yaratılış hakkındaki işaretleriyle ilgili de pek çok asılsız iddia ortaya atmıştır: Şimdi insanın ve hayvanların yaratılış hakkında Kur’an’ın getirdiği ayetlerden haber verelim. Nur suresi 44.ayet, Bakara suresi 159. ayet, Lokman suresi 9. ayet. Kur’an’ın bu yorumu tamamen kuru bir söz olmasına rağmen oradaki sözün hepsi su ile olması tesadüf değil. Çünkü insanoğlunun su olmaksızın hayat sürdürmesi imkânsızdır. Bu bilhassa çölde yaşayan Araplar ve diğer halklara tesir ettiği bellidir. “Su olmaksızın yer ölüyle eşittir” atasözünü Arap diyarı ve doğu halkları çok kullanmıştır. Nitekim her şeyleri suya bağlı olan insanlar suyun nereden

⁷⁵ Klimoviç L., a.g.e, Almatı, 1959, s. 23.

⁷⁶ Klimoviç L.K., a.g.e, Almatı, 1959, s.77.

⁷⁷ Klimoviç L., Kuran ve onun uagızdarı, Kazak Memleket Baspası, Almatı, 1959, s. 12-15.

çıktığını ve nasıl yağmur halinde yağacağını bilmediklerinden dolayı, yağmur kâinat dışında bir Yaratıcının güç ve kudretiyle olacak kararına varmışlardır.

Klimoviç kendisi ateist olduğundan dolayı Darwin teorisine inanmakta, insanın maymundan türediğini düşünmektedir. Dolayısıyla yaratılış fikrini reddetmekte, Kur'an'ın ortaya koyduğu yaratılış fikrini kabul etmemekte, Kur'an'ın insanın yaratılış evreleri olarak anlattığı kısımları kavrayamamaktadır.

C. Doğu Bilimciler ve Ateistlerin İslam'ın Kaideleri ve Vaazları Hakkında görüşleri

Klimoviç'e göre İslam dini kaideleri insanın nazarını geleceğe değil geçmişe yöneltmektedir. “Âdem ilk yaratıldığında kendi eşi Havva'yla açlığı bilmeden, soğukla sıcaklığı ayırt etmeden Cennette rahat yaşamıştır”⁷⁸ diye Kur'an'da ifade ettiği Taha suresi 118-119. ayetlerdeki masallara göre insanın en mutlu zamanı geçmişte kalmıştır. Tevrat'ta da tıpatıp Kur'an'ın zikrettiği masala benzeyen bir masal bulunmaktadır. Aslında bu yalan ve ilmi açıdan ilk insan topluluğunun yaşam tarzına karşı bir fikir. Çünkü bu konuda V. İ. Lenin şöyle demiştir: “İlk toplumda yaşayan insanlar ihtiyaç duydukları eşyaları tabiat tarafından kendilerine bedava verilen hediye olarak her zaman kullanmıştır fikri yalandır. İnsan hayatında hiçbir zaman “her şey bedava-Altın dönemi” olmamıştır. İlk toplumdaki insanların hayatı bizim hayatımızdan daha zor olmuştur. O yüzden dini metinlerdeki “cennet, rahat hayat” yalandır”⁷⁹. Burada Klimoviç'in Hz. Adem'le eşi Havva'nın yaşadığı yerleri ayırt edemediği ortaya çıkmaktadır. Zira açlığa, soğuğa ve sığağa maruz kalmadan yaşadığı yer dünya değil cennettir. Ayetler dünyadan değil cennetten bahsetmektedir. Dünya'ya indirildikten sonra açlığa, soğuğa ve sığağa maruz kalmışlardır. Burdan şu anlaşılmaktadır ki, Klimoviç Kur'an'a yaptığı itirazlarını hiçbir ilmi bir delile dayandırmaksızın sırf nefsi arzularına uyarak yapmıştır.

İnsanoğlunun hayatındaki “Altın dönem” geçmişte kalmıştır fikri bu dünyada adaletli hayat yaşamak için mücadele etmemeye ve insanların kendi durumuna razı

⁷⁸ Tâ-Hâ, 20/118-119.

⁷⁹ Lenin V.İ, Şıgarmaları, Almatı, 1948, 5 cilt, s.95.

olmaya, zulme karşı mücadele etmemeye çağırılmaktadır diyor Klimoviç. Kur'an'da insanı "...zayıf yaratılmış"⁸⁰, "pek acelecidir (sabırsızdır)"⁸¹, "Doğrusu insan dayanıksız ve huysuz yaratılmıştır. Kendisine kötülük dokundu mu sızlanır. Kendisine hayır dokundu mu cimrilik eder"⁸² diyerek insanın akıl gücünü aşağılamakta ve insanlık vasıflarına eziyet etmektedir. Bu ayatlerden çıkan sonuç, insanın amacı bu dünya değil, ahiret olduğu için bu dünyadaki adaletsizliğe, sömürücülerin yaptığı zulme sabretmek gerektiğini nasihat etmektedir. Bundan başka Kur'an'daki "cennet", "cehennem" hakkındaki masallar ise zalim feodallerin işçileri kendisine kul olarak tutmasına yardımcı olmaktadır. Çünkü bir fakir kimse fakirliğe sabrederse, ona cennette altından akan nehirler, altından yapılan evler ve güzel huri kızlar verileceğini vaad ederek bu dünyada yoksul olarak yaşamasını nasihat etmektedir. Kur'an Müslüman toplumunu "Allah'ın yerleştiği tertip-düzen" diyerek eşitsizliğin, kulluğun doğru olduğunu "bu Allah'ın isteği"⁸³ diye anlatmaktadır.⁸⁴ Kur'an'ın insanın zayıf, aceleci ve dayanıksız olarak yaratıldığını haber vermesindeki amaç, insanı aşağılamak değil insanın tabiatını ortaya koymak içindir. İnsan hiçbir şeye muhtaç olmayacak şekilde müstağni olarak yaratılmamıştır. Dünyadaki yaşam ortamı olmazsa yaşamını sürdüremez. İnsan tabiatı aceleci olarak yaratılmıştır, insan her şeyin hemen oluvermesini ister. Kur'an'ın insanların bu tabiatlarını zikretmesindeki amaç insanları aşağılamak değil, onların kendi tabiatlarını yakından tanıyıp ona göre tedbirlerini almalarına yardımcı olması için zikredilmiştir.

Klimoviçin Kur'an'daki "cennet" ve "cehennem" hakkında insanları zalim feodallerin işçileri kendisine kul olarak tutmasına yardımcı olacağını iddia etmesi tamamen ateizm idolojisinin bir ürünüdür. Zira Allah Kur'an'da insanların insanlara kul olmasını değil sadece kendisine kul olmasını buyurmaktadır. Nitekim İslam hiçbir zaman feodallik sistemi savunmamıştır. Bilakis ona karşı çıkmıştır ve Müslümanları kulları azat etmeye teşvik etmiştir. Bunun misali, insanlar Avrupa'da

⁸⁰ Nisâ, 4/28.

⁸¹ İsrâ, 17/11.

⁸² Me'âric, 70/19-21.

⁸³ Zuhuf, 43/32.

⁸⁴ Ahundov M.F., Tandamalı Filozofyalık Şifarmaları, Baku, 1953, s.235.

feodallerin baskısı altında kul olarak yaşarken, Osmanlı'da insanlar her konuda hür olarak yaşamışlardır.

İslam nasihatçileri, Kur'an'ı özel şahsi mülkiyetini korumak için bir alet olarak kullanmaktadır. Kur'an'da insan hırsızlık yaptığında elini kesme cezası vardır. Eğer çalınan eşyanın değeri dinarın dörtte biri olsa da eli kesilir. Acaba fakir bir adam açlıktan ölmek üzere olduğu için ekmek çalsa sağ eli kesilecek mi? Bu konu hakkında Azerbaycan araştırmacısı Mirza Ahundov 1875 yılında yazdığı makalesinde bu cezanın çok sert olduğunu eleştirmiştir. “Zaten fakirin parası olmadığı için hırsızlık yapacağı bellidir. Sağ eli kesilince o nasıl çalışıp kazancını sağlayacaktır? Sonra kazancını sağlayamadığı için tekrar hırsızlık yapacak ve bu defasında sol eli kesilecektir. İki eli olmadığından dolayı sonunda insan ölecektir. Bunun yerine başka ceza verseydi belki insan tövbe edip düzgün hayat yaşayak, ölmeyecekti”⁸⁵.

Bu cezanın ne kadar isabetli olduğunu insanın çok değerli bir eşyası çalındığı zaman iyice anlar. Allah'ın koyduğu bu cezayı tenkit eden birisinin çok değerli bir eşyası çalındığı zaman hırsızın elinin kesilmesi şöyle dursun, neredeyse çalanı öldürmek ister. İşte o zaman bu cezanın ne kadar da isabetli ve caydırıcı bir ceza olduğunu anlar. Günümüzde hırsızlara verilen cezalar onları bu işten engelleyecek derecede caydırıcı olmadığını görmekteyiz ve hapisanelerde cezalarını ödedikten sonra tekrar hırsızlığa devam ettiğini görmekteyiz.

Klimoviç Kur'an'daki kader konusunda Allah Müslümanlara tercih etme imkânını vermedi diye eleştirmiştir. Klimoviç'in Kur'an hakkındaki çalışmasını böylece tanıtmış olmaktadır. Aslında müşterek bu eserini İslam'ı, Kur'an'ı karalamak amacıyla yazmıştır. Klimoviç'in bu iddialarında hiçbir bilimsel gerçeklik yoktur. Onun görüşlerinde, bütünüyle Komünizm ve ateizmin katı ideolojik bakış açısı hakimdir.

⁸⁵ Ahundov M.F.,a.g.e., Baku, 1953, s.243.

III. G. VALİHANOV: KUR'AN'IN BİLİMSEL TAHLİLİ

A. İslam ve Kur'an'ın Çıkış Tarihi

Valihanov'a göre: Kur'an Muhammed'den sonraki Müslümanların gelişmesi için, o Allah'ın kelamı, hayatın gerçek ve derin anlam sağlayan kuralı ve inançlı bir Müslüman için gelecekteki bütün ümidin asılı olarak belirtildi. Kur'an'ın ilk ortaya çıkışı hakkındaki efsanelerin anlattığına baktığımızda Muhammed ilk kez bir gürültü duymuş, o an bütün bedeni sallanıp, yüzünün rengi solup kendisinin elbisesine kapanmasını istemiştir. Böylece, Muhammed'in Cebrail ile görüşüp konuştuklarını anlatmıştır. Muhammed ihtimalen o anda sara hastalığına uğramış olabilir. Çünkü orta asır devrinde Doğu ve Batı'da böyle hastalıklara uğrayan insanların kendilerini bilinmeyen ruhi bir güce sahip oldukları anlatılır. Böylece, Muhammed ilk vahiy geldikten sonra Ramazan ayında 97 kere bayılmıştır. Bu yüzden de bu ay oruç ayı olarak belirtilmiş sayılır.⁸⁶

Müslümanların söylediklerine göre Kur'an Allah'ın arşının altında ve ümmül-kitap (kitapların annesi) olarak gökte güvenli bir şekilde saklanan ve ebediyen gökyüzünde kalacak olan yazılmış Allah'ın gerçek sözüydü. Melekler bu yazının anlamının cinler tarafından bilmemesi için her zaman korumaktaymış. Kur'an'ın yazıldığı arş da yer ve göğün arası gibi yüksek, batı ve doğu arası gibi genişmiş. Göğün en yüksek (yedinci) katından Cebrail Kur'an'ın içeriğini Muhammed'e onun Mekke ve Medine'de geçen yirmi üç yıl süre içinde ihtiyaç duyulduğu zamanlarda ayrı ayrı göndermiş. Tabii ki böyle dini görüşlerin yalan olduğu açıktır.⁸⁷

B. G. Valihanov'un bu görüşlerini iki açıdan değerlendirmek mümkündür. Birincisi, o bir ateist olması hasebiyle bu görüşleri ileri sürmesi doğaldır. Çünkü ateistler ğaib alemine inanmaları şöyle dursun Allah'ın varlığına bile inanmıyorlar. İkincisi ise, çoğunluk müsteşriklerden farkettiğimiz gibi ilmi ve objektif olmayan görüşlerde bulunmasıdır.

B. Kur'an'ın Yazılış Tarihi

⁸⁶ Klimoviç, L. , İslam v Tsarskoy Rossii, Moskova, 1936, s.45

⁸⁷ Valihanov G.N., Kuranga Gılıml Taldau, Kazak SSR Sayasi cane gılımi bilimder taratu kogamı, Almatı, 1962, s.9.

Valihanov, müsteşriklerin sıklıkla yaptıkları gibi, Kur'an tarihi hakkında da asılsız pek çok iddia ortaya atmıştır. Bunlardan bir kısmı şöyledir: Muhammed ummi, ilimsiz insan olduğundan dolayı, Yahudi dinindeki bilgileri Arabistan'da yaşayan Yahudi halklarından ve özellikle birinci eşi Hatice'nin akrabası Varaka'dan duyup öğrenmiştir. Hatta Varaka putperestlikten Yahudi dinine, sonra da Hristiyan dinine bağlanan adamdı.⁸⁸

Arabistan'da Hristiyanlar da yaşamaktaydı, o yüzden Muhammed'in bu dinle tanışıp, ilgilenme imkânı olmuştu, fakat onun doğal yeteneği de siyasi görüşü de Hristiyan dininin asıl dogmalarını almaya imkân vermedi. Bu yüzden Muhammed İsa Mesih'i sadece kanun çıkaran birisi olarak kabul etmiş ve onunla birlikte İncil'in birçok dogma kaidelerini Kur'an'a yerleştirerek koymuştur.⁸⁹

Son olarak Kur'an'da her türlü dinlerden oluşan dogmalarla birlikte Arapların âdetleri ve örfleri ile ilgili birçok içerikler vardır. Mesela, bazı yasaklara rağmen kısas alma âdetine izin vermiştir ama bu adet bedevilerde eski zamanlardan beri devam eden bir âdettir, putperest Araplarda sadece kız çocuklarla ve kadınlarla ilgili kısıtlama âdeti sonradan tüm Müslüman kadınlara yüklenmiştir.⁹⁰

Siyasi durumlara göre yalan peygamberliği sorumluluğuna alan Muhammed kendi ilmini o zamanlarda Arabistan'da yaygın olan dinlere bağlı olarak gösteriyor ve her dinden ikinci derecedeki önemi olmayan dogmaları kabul ederek onlara büyük zarar vermiş, çünkü o dinlerin asıl ilimlerini yok etmiştir. Mesela, Yahudilerden Mesih'in tekrar döneceği ümidini kesti, Hristiyanlardaki günahlardan arındırmanın sırlarına ve kurtarıcının Tanrının vekili olduğuna, onun bütün insanoğluna gösterdiği sevgisinden şüphe ederek bu inancı da ortadan kaldırdı. Muhammed her dinden öğrendiklerini böyle birleştirerek, kendi görüşü ile kıyaslayarak kendi ilmini ortaya koymuştur.⁹¹

⁸⁸ Mirzahmetov, M., Kazak kalay Orıstandırıldı?, Almatı 1993, s.22

⁸⁹ Valihanov G.N., a.g.e., Almatı, 1962, s.74.

⁹⁰ Lenin V.İ., Din Turalı, Almatı, Kazakistan, 1969, s.76

⁹¹ Valihanov G.N., Kuranga Gılıml Taldau, Kazak SSR Sayasi cane gılımi bilimder taratu kogamı, Almatı, 1962, s.25.

Bu görüşler neredeyse tüm müsteşriklerin iddia ettiği görüşlerdir. Özellikle peygamber kıssalarında ve yaratılışla ilgili kıssalarda tüm semavi dinlerde birbirine benzer şeylerin anlatılmış olması, birbirinden kopyaladı anlamına gelir demişlerdir. Ancak bu benzerlik onların iddia ettiği gibi birbirinden kopyaladığına değil aynı davayı ileri sürdüklerine delildir. Yer ve göklerin altı günde yaratıldığı, insanın topraktan yaratıldığı ve peygamber kıssalarındaki benzerlik buna delalet etmektedir.

C. Kur'an'ın Asıl Dogmalarına Yazılan Bilimsel Araştırma

Valihanov'a göre, Kuran'ın yazarı Muhammed değil, Arap feodalleri devletin ideologları olduğu yukarıda anlatılmıştı. Şimdi Kur'an'ın kalitesine bakarsak, o değersiz, kıymetsiz, anlamsız yazılan bir eserdir. Onun ayetleri ve sureleri tematik ve kronolojik sisteme, belli bir tertibe uygun değil. Onun içinde anlamsız, birbirine karşı gelen ihtilaflar çoktur. İmamlar Kur'an'daki bu ihtilaflara okuyanların şüphesi olmaması için, “bunların hepsi ihtilaf değil, “Allah'ın vahyinin” uygunluğu ve düzenliliği” diyerek ve bu Kur'an'ı dine hakikaten inanmayanların anlayamayacaklarını söylüyor.⁹²

Kur'an içeriği olarak Arapların, Yahudi ve Hıristiyan dinlerinin efsaneleri ve masallarının, atasözlerinin toplanmış bir şeklidir. Genelde İncil ve Tevrat'tan alınmıştır. Kur'an'ın dörtte biri peygamberler hakkında anlatılan masallara aittir. Bunun birçoğu İslam'dan önce eski dinlerden biraz değiştirilerek alınmış olan efsanelerdir. Mesela, Kur'an'da Tevrat'ta geçen peygamberler ve onların nesilleri: Noy(Nuh), Abraam(İbrahim), İsaak(Ishak), Yakov(Yakub), Yosif(Yusuf), Moysei(Musa), Yanus(Yunus), David(Deud), Solomon(Süleyman), İlya(İlyas), İsus(İsa) ve benzeri anlatılan efsaneler çok fazladır.⁹³

Müslümanlar kendilerinin yaşadığı doğal ortam hakkında ve oradaki insanın değeri ve kıymeti hakkındaki bilgileri asırlardır Kur'an'la doğrudan ilişkilendirmiştir. İslam ideolojilerinin söylediği gibi tüm dünyadaki hikmet ve şüphesiz görülen şeylerin hepsi Kur'an'da birleştirildiğinden dolayı, ondan sonraki eserlerin hepsi de değersiz olarak tanımlandı. Bu yüzden de Arap süvarileri

⁹² Lenin V.İ., Şıgarmalar, Almatı, 1953, 35 cilt, s.105-106.

⁹³ Fransuzskie prosvetiteli XVIII v. O Religii, Moskova, 1960, s.446.

Akdeniz'in çok meşhur olan medeniyet merkezi İskenderiye şehrini fethettiğinde ünlü İskenderiye Kütüphanesi onların eline geçtiğinde, süvari komutanlarının bu kitaplarla ne yapacağız diye sorulduğunda Halife Ömer: "Eğer bu kitapların içinde Kur'an'a karşı gelen sözler olursa, bunlar zararlıdır. Eğer Kur'an'da söylenen sözler bu kitaplarda da söylenmiş ise, o zaman bu kitaplar fazladır. Bu yüzden bu iki durumun ikisinde de bu kitapları yakmak zorundayız" diye cevap vermiş. Dolayısıyla adı meşhur olan o zamanki en büyük kütüphane tamamı ile yok edilmişti. Şimdi Müslümanların asırlardır korudukları "Kıymetli" kitabı Kur'an'ın asıl fikirlerine (görüşlerine) ilmi bakışla araştırma yapalım.⁹⁴

D. Allah'ın varlığı

Allah hakkında Kur'an'ın Nisa süresinde böyle denilmiş: *"Ey iman edenler! Allah'a da, peygamberine de, peygamberlerine indirdiği Kitab'a da, daha evvel indirdiği Kitab'a da iman getirin! Kim Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe inanmazsa, uzak, pek uzak bir dalalet ile sapmış gitmiştir!"*⁹⁵ derse, ikinci bir ayette: *"Allah'ındır hep göklerdekilere ve yerdekiler. Sizin içindekileri açsanız da gizleseniz de Allah, sizi hesaba çeker; sonra dilediğini bağışlar, dilediğine de azap eder ve Allah her şeye gücü yetendir!"*⁹⁶ - denilmiştir. "Allah güçlüdür" diyene nasıl inanılır? Elbette inanılmaz. İlmin ilk döneminde iken Allah'ın varlığı görüşü hakikat sayılmamıştır. V. İ. Lenin Allah var fikrini ve anlamını kendi ilmi gözaçısından açıklamıştır. Lenin: *"Allah dediğimiz (tarihi ve güncel bakış açıdan) önce insanoğlunun doğadan, sonra baskı altındaki eziyetten doğan fikirlerin ve bu eziyeti daha güçlendirip, bununla sınıf mücadelesinin zayıflatıcı fikirlerin tümüdür... Tanrı (Allah) ideolojisi her zaman "sosyal duyguları zehirleyip, canlıyı ölüyle değiştirdi, her zamanki gibi kulluğun (en kötüsü, çaresiz kulluk) ideolojisi olarak tanındı".*⁹⁷ Öyleyse, Allah sadece insanların hayallerinden ve onların dini duygularından ortaya çıkan, hiç olmayan bir şeye inanıp da tapınanların bir ideolojisidir. Tabii ki, din görevlileri veya dine bağlanıp inanan bazı insanlar da kendi Allah hakkındaki düşüncelerinin her türlü olduğuna rağmen böyle ilmi görüş

⁹⁴ Valihanov G.N., a.g.e., Almatı, 1962, s.37.

⁹⁵ Nisâ, 4/136.

⁹⁶ Bakara, 2/284.

⁹⁷ Lenin V.İ.,a.g.e., Almatı, 1953, 35 cilt, s.101-102.

ile derin araştırılıp, hak delilleri kabul etmek istemezler. Bunun hakkında âlimlerin, felsefecilerin, hatta eskiden beri devam eden ilmi delilleri hatırlarsak, onların anlattığına göre, Allah var demek herhangi bir durumda olsa bile o dinin aslıdır, bu yüzden ona doğru cevap vermek bu zamanki gibi akıl sahibinin hangi devirde olursa olsunlar onların maksadı ve görevi olmuştur. Allah'ın var olup olmadığı hakkında 18. asrın ünlü olan materyalisti ve ateisti Golbah kendi fikrinde: *“Gerçeklerin, varlığın, yani herhangi bir canlı olan şeyin var olma imkânlığı hakkında beni inandırmak için, bana ilk olarak onun birbiri ile zıt olmaması, birbirini yok etmeyeceği hakkında delillerin gösterilmesi gerekiyor. Neticesinde, varlığın olup olmadığı hakkında beni inandırmak için, benim aklıma ve zihnime uygun olacağı gibi bu varlığın vasıflarını iyice delilleri ile tanıtmaları lazım. Öyle olmadığı durumda dünyada hiç olmayan canlı bir şeye onun var ve gerçek olduğunu yazıp da delil getirmek mümkün değil.”*⁹⁸ Bu yüzden Allah'ın var olduğuna hiçbir delil yoktur. İnsanın akli, zihni ve duygusu zaman geçince gelişmektedir. Hatta Allah hakkındaki düşünceler ve fikirler eskisi gibi bu zamana kadar hala çözülmemiştir.⁹⁹

Burada şunu zikretmek istiyorum ki, her bir din araştırmacısı hangi idolojeye mensup ise o idoloji ile ilgili yazılan kitapları bir doğruluk terazisi olarak ele alır. Mesela yukarıda Lenin'in sözlerini delil olarak getirmesi buna delildir. Bu şunu göstermektedir ki, ru müsteşriklerinin çoğunluğu o zamanki hakim idolojinin baskısının altında kalmış ve objektif araştırmalarda bulunamamışlardır.

E. Kur'an Mucizeleri Hakkında

Valihanov Kur'an'ın mucizeleri hakkında şu iddialarda bulunmuştur. Mucize sadece Allah'tan değil, peygamberlerin de yapabildiği bir şey olduğu Kur'an'da anlatılmıştır. Kur'an'da Muhammed'in mucizeleri hakkında çok bahsediliyor. Mesela, Kur'an'da Muhammed'in bir gün gökteki ayı tuttuğunu, onu kendi elbisesinin kollarından geçirip sonra tekrar yerine koyduğunu anlatılıyor.¹⁰⁰

⁹⁸ Fransuzskie prosvetiteli XVIII v. O Religii, Moskova, 1960, s.572.

⁹⁹ Marks, K., O religii i borbe s neyu, Moskva, 1933, s.123

¹⁰⁰ Valihanov G.N., a.g.e., Almatı, 1962, s.49.

Eski zamandaki İslam dininin ilk kurulduğu dönemlerde yaşayan insanlar için elbette bunun gibi efsanelerin şahane olduğu belliydi. Çünkü o zamanda yaşayan insanların böyle doğa fenomenlerinden ve dünyanın doğal kuruluşlarından hiç haberleri olmadığından böyle masallara, efsane ve mucizelere inanacağı bellidir. Onların düşüncesine göre Ay'ın hacmini gökte iken hafif ayak veya ellerin hacmi gibi sanmış olabilir. Şimdiki bilimsel araştırma sonucuna göre onun büyüklüğü 3,5 bin km olduğunu nasıl anlasınlar ki. Bu yüzden onların Muhammed'in böyle mucizelerine inanmaları şaşırtıcı değildir. Bu örneklerden biz mucizelere inanmanın dini görüşlerin bir asılı olduğunu görüyoruz. Mucizeye inanılmazsa hiçbir dini kavram da olamazdı. Mucizeye inanmak çok eski devirde başlamıştı. O dönemdeki yabani vahşi insanlar gök gürültüsü, yıldırım düşmesi, yağmur, kar yağması, deprem ve ona benzeyen doğa olaylarının hangi sebeple oluştuğunu bilmediklerinden dolayı bunun hepsi gizli ve mucize olarak görünmüştür. Onlar, bu mucizelerin hepsini yaratan doğa dışında bir güç var olduğuna inanırlar. Böylece, ilk dini kavramlar mucizeler hakkında dini masal, efsaneler çıkmaya başladı. Hatta böyle şeylere inanmak bazı dine inanan cahil insanlar arasında hala bugüne kadar devam etmektedir.¹⁰¹

Doğada, insan hayatında hiç mucizenin olmayacağına, her zaman harekette olan, birbiri ile bağlı olan doğal fenomenlerin var olduğuna bilimsel araştırma sonuçlarıyla daha çok delillerden bahsedebiliriz. Bu kavramları değiştirmek hiç kimsenin, hiçbir kuvvetli gücün yapamayacağı bellidir. İnsanoğlu doğanın, ortamın gelişimi için uyumlu kavramları araştırıp, önce öğrenip, doğadaki gizemli güçleri kendine bağlı kılıp, insanların faydasına hizmet ettirecektir.¹⁰²

F. Kadere İnanmak

Kadere inanmak da mucizeye inanmanın benzeridir. Kur'an'da: *“De ki: Hiçbir zaman bize, Allah'ın bizim için yazdığından başka bir şey ulaşmaz!”*¹⁰³ diyor. Mollalar insanın günlük hayatında her türlü sınavların ve durumların daha önce Allah'ın insan için yazıp koyduğu kaderi olarak anlatıyor. Böylece insanın hayatında

¹⁰¹ Lenin V.İ., Dogmatizm, Sektanttukka Solşıl Opportunizm, Almatı, Kazakistan, 1971, s.265.

¹⁰² Valihanov G.N., a.g.e., Almatı, 1962, s.52.

¹⁰³ Tevbe, 9/51.

oluşan hareketlerin hepsinin kader olduğunu bilip, Allah'ın yazdığı olarak kabul edip, ona itaat edip, hepsine inanmaya çağırırlar.¹⁰⁴

Kur'an insanı Allah'a ibadet edip, hayatın acısına, iyiliğine ve kötülüğüne ikna eder, çünkü mutluluk ve mutsuzluk, fakirlik hepsi Allah'ın kaderindedir, insanın doğuşu, yetişmesi, ölüm zamanı, ölüm nedeni hepsini Allah önceden belirleyip yazmış diye öğretiyor. Kuran'a göre Allah insanın baştan sona hayat yolunu da belirlemiştir. İnsan doğru yolu seçiyor mu veya yanılıp yolunu kaybeder mi hepsi Allah'ın kaderindedir. İnsan kendi isteğiyle yaşayıp, kendi kafasına göre hiçbir şey seçemez ve yapamaz. İnsanlar sadece Allah'ın isteğiyle yaşıyorlar.¹⁰⁵

IV.C. H. AKNAZAROV: İSLAM DİNİ VE ONUN ETKİLERİ

Aknazarov'a göre, İslam dini çoğunlukla öğüt nasihat ile değil, savaşla yayılıp güçle kabul ettirildi ve insanlar korkutularak akılları karıştırılarak yanıltıldılar. Kur'an'ı eleştirenler az olmasına rağmen ilk dönemlerde yaşayan Doğu ünlü bilim adamları "Kur'an'ın yalanları" hakkında eleştiriler yapmışlardır.

Onlardan birisi Suriye'nin meşhur felsefecisi Ebu'l-Alâ el-Mearri idi (937-1037), o derebeylerin ve Halifelerin Kur'an'ı ele alarak halkları sömürdüklerini görmüştü. Onun fikrine göre, dini inançları insanların kendileri ortaya çıkarmış ve insan kaderinin önceden belirlenmiş olduğunu gösteren Kur'an'daki deliller asılsız olarak tanınmıştır. El-Meragi: "Allah'a inanma hakkındaki efsaneler, ciddi bir önemle ezberlenip gelen Kur'an, Tevrat, İncil hepsinde var ve bu efsaneler kendi arasında dönerek değiştirilip devam etmektedir. Böyle yalana insanlar ciddi ciddi inanıyorlar" diyor. El-Meragi diğer dinlerle de eleştirerek İslam dinini de yalandan doğan din olarak bilip, Muhammed'i yalana çağırıp yalanı öğüt edici olarak tanımlıyor. "Günah hakkındaki bütün kaynaklar yalan, hayalden kurulan yalandır. İnsanları aldatmak için her türlü olağanüstü bilgileri yoktan var eden insanlar oldu"

¹⁰⁴ Şulembayev K.Ş., *Obraz Jizni. Religia. Ateizm*, Almatı, Kazakistan, 1983, s.353

¹⁰⁵ Valihanov G.N., *Kuranga Gılıml Taldau*, Kazak SSR Sayasi cane gılımı bilimder taratu kogamı, Almatı, 1962, s.55.

diye yazıyor. “Ey, dindarlar, kalkın, uyanın! Sizin bu seçtiğiniz din yolu öncekilerin aldatmasıdır... Yalanı vaaz edenler sizi kandırıyorlar... Hepiniz vicdanınızı ve namusunuzu kolayca bırakıp onların peşinden gittiniz... Sonuçta inandıklarınızın hakikati ortaya çıktığında, siz de yalana kavuşup rezilliğe yol açacaksınız.” diyerek el-Mearri dine inananlara ciddi bir şekilde seslendi.¹⁰⁶

A. Kur’an ve Âlem

Bu âlemin ortaya çıkışı hakkındaki meseleler insanoğlunun eski zamanlardan beri dikkatini çekiyor. Bu mesele bilim ve İslam dini arasındaki savaş gibidir. İslam dinine göre bu âlemin ruhani gizemi “öbür dünyaya” bağlı ve onu incelemek mümkün olamaz.¹⁰⁷

Gökyüzü ve yeryüzünün oluşumu hakkındaki Kur’an bilgileri İncil’den alınmıştır. İncil’deki gibi Kur’an fikirleri de gerçek olarak bilinmiyor. Âlemin fayda oluşu Kur’an’da anlamsız olarak gösteriliyor. Orada yazıldığına göre yer ve gökyüzü Allah “ol” dediğinde oluvermiştir.¹⁰⁸ Dünyayı Allah altı gün içerisinde hiç hata yapmadan yaratmış. Ama Kur’an’da Allah hangi sebeple ve nasıl yarattığını söylenmiyor. Okuduysanız, Kur’an yazarlarının saçma sapan dar zekâlı olduklarını fark ediyoruz.¹⁰⁹

*“De ki: “Siz yeri iki günde yaratanı gerçektan inkâr edip duracak mısınız? ...Böylece Allah onları iki günde yedi gök olmak üzere yerine koydu.”*¹¹⁰

*“Yeryüzünde onlar sarsılmasın diye baskılar (dağlar) oturttuk, hem de yeryüzünde geniş açıklıklar (düzlükler) yarattık ki doğru gidebilsinler.”*¹¹¹ Kur’an’ın bu anlattıkları insanoğlunun ilk doğuştan büyümesine kadar uyumlu görülen bilgileridir. İlkel dönemde yaşayan insanların akıl görüşleri de zayıftır.

¹⁰⁶ Kazım es-Semavi, Kazirgi Zamangı Arap Adebieti turalı, Şetel adebiyeti, Almatı, 1958, Sayı 9, s.202-203.

¹⁰⁷ Aknazarov H., İslam dini cane onun reaksialık mani, Kazakistan baspası, Almatı, 1964, s.59

¹⁰⁸ En’âm, 6/73.

¹⁰⁹ Aknazarov H., a.g.e., Kazakistan baspası, Almatı, 1964, s.60.

¹¹⁰ Fussilet, 41/9-12.

¹¹¹ Enbiyâ, 21/31.

Müslümanların dini kavramlarına göre yeryüzünü melek omuzlarıyla kaldırıp durmuş, o melek kayanın üzerinde, kayaları balığın üstündeki mavi öküz boynuzları ile kaldırıp durmaktaymış. Bu efsaneler Hintliler ve eski Yahudilerin âlem düşüncelerinden alınmıştır. Müslümanların dünya yaratılışı düşüncesi her zaman Kur'an'la denk geldi denmesi yanlıştır. Bazı durumlarda dünya ve onun kuruluşu hakkında Kur'an efsanelerinden önce “geçmiş” efsaneler söylenmişti.¹¹²

A. Kur'an'da İnsanın Yaratılışı

Geçmişteki dinler gibi şimdiki birçok din de insan yaradılışını yalan hikâyelerle anlatıyor. Eski halk dinlerinin efsanelerinde Tanrı, insanı yaratıcı, koruyucu olarak tanıtılıyor. İncil'de ilk kez insanları Tanrı taştan, çamurdan, topraktan veya sudan yarattı diyor. Orada Tanrı'nın insanı yarattığı hakkındaki delillere kendine karşı gelen iki çeşit efsane var. Birincisi: “Tanrı erkek ve kadını aynı zamanda yaratmış.” İkincisinde ise farklı anlatılıyor: “Tanrı ilk önce erkeği yaratmış, sonra o erkeğin kaburgasından kadını yaratmış.” İncil'in anlattığına göre, insan âlemde kıymetlidir, yeryüzü insan için yaratılmıştır, Tanrı ilk insanı bundan 7,5 bin yıl önce yaratmış, o zamandan bu zamana kadar insan hiç değişmemiştir.¹¹³

İnsanı Allah yarattı denmesi mantıksız, hem de Kur'an'da anlattığına baktığımızda daha aklımıza sığmayan şeyleri görebiliriz. İnsanın yapıldığı şeylerden bahsederek yer, su, çamur hepsi cansızdır. Öyleyse cansız olan şeylere nasıl can verilir? Kur'an buna böyle cevap verir: “*Yarattığı her şeyi güzel yaratan ve insanı yaratmaya bir çamurdan -başlayan O'dur; sonra da bir sülaleden, bir hakir sudan neslini yarattı*”¹¹⁴

Kur'an'a dayanarak bakarsak, Allah ilk önce Âdem'i yaratmış. Ondan sonra Âdem kendisini yalnız hissetmemesi için onun yanına Havva annemizi yaratmış. Allah: “*Dedik ki: “Ya Âdem! Sen ve eşin cenneti mesken edinin, ikiniz de ondan dilediğiniz yerde bol bol yeyin, fakat şu ağaca yaklaşmayın ki haddi aşan zalimlerden olmayasınız!*”¹¹⁵ demiş. Havva ana bu uyarıyı terk ederek şeytanın

¹¹² Lenin V.İ., Ult Meselesi, Almatı, Kazakistan, 1905, s.12.

¹¹³ Aknazarov H., İslam dini cane onun reaksiyalık mani, Kazakistan baspası, Almatı, 1964, s.69.

¹¹⁴ Secde, 32/7-8.

¹¹⁵ Bakara, 2/35.

aldatmasıyla yenmesi yasak olan ağaç meyvesini yemeye Âdem'i de ikna ediyor. Bunu bilen Allah onları günahkâr olarak bilip cennetten kovmuş. Böylece Havva'nın suçundan ilk insanlar cennetten kovulup, kendi imkânlarıyla çalışmış diyor Kur'an. İlim böyle görüşlerin anlamsız, hayali bir şey olduğunu ispat ediyor. F. Engels insanın oluşumunun sadece biyolojik süreç olmadığını, insanı başka hayvanlardan ayırt edip şimdiki insan olmasına yardımcı olan kuralın çalışma olduğunu ileri sürmektedir.¹¹⁶

B. Kur'an'daki hayat ve ölüm

İslam dini iki çeşit inançla kanıtlanıyor. Birincisi: Allah'ın var olmasına inanmak, ikincisi ise öbür dünya hayatına inanmaktır. Din günlük hayatımızdaki bütün yaşamları ve değişiklikleri Allah'ın emiri olarak anlatıyor. Kur'an şeriatın sınırından çıkan, onun dışındaki yapılan işlerin hepsini "günahkârlık" olarak gösteriyor. Kur'an'da insan eşitsizliğini, birisinin zengin veya fakir olmasını, insanların birbirini sömürmesini Allah'ın emirlerindedir ve onu kimse değiştiremez, bunu değiştirmek isteyenler Allah'a karşı çıkanlardandır diye yazılmaktadır.¹¹⁷

Öbür dünyaya inançtan bahsederseniz, Kur'an çok çalışan insanlar için, bu dünya çok kısa, çünkü bu hayatta yaşamak sadece vakti geçici bir zamandır, bu ömür yalandır diye inandırmaya çalışır. "Bu dünyada yaşamamanın hiç kıymeti yoktur, bu nedenle iyi savaşırsanız bir zaman hiç olmayacak. Eğer sen dünyayı seversen, o seni mahvedecek" diyor, Kur'an bize, insanın rahat yaşayacağı dünya burası değil, öbür dünyadır. Kim bu dünyada Allah'ın emirlerine itaat ederse, ona şükür ederse, her şeye sabrederse, onun için öbür dünya hayatı rahat olacaktır, mutluluğa kavuşacaktır, bu dünyada ne kadar zorluk çekmişse o kadar rahat cennete girecektir" diye insanları yalanları ile işçileri eziyete dayanıklı olmaya nasihat ediyor. "Tüm zamanın çalışmakla ve muhtaçlıkla geçiren insanı din bu dünyada şükür etmeyi, sabır edebilmeyi öğretir. Tanrı öbür dünyada ona şefaate edecek, herşeyi verecek diye insanı teselli ediyor".¹¹⁸

¹¹⁶ Marks K., F.Engels, Tandamalı şıgarmalar, Almatı, 1988, 2 cilt, s.77.

¹¹⁷ Aknazarov H., İslam dini cane onun reaksiyalık mani, Kazakistan baspası, Almatı, 1964, s.72.

¹¹⁸ Lenin V.İ., Şıgarmalar, Almatı, 1950, 10 cilt, s.71.

Öbür dünya inancı insanın ilk yaşadığı devirlerde başlamıştı. Toplum farklı sınıflandırılmayla ayrıldıktan sonra ölenleri de ikiye ayırmaya başlamıştı. Hem de öbür dünyada onlar için ayrı yerler olacak diye öğüt verildi. Dini hükümlere göre, yeryüzünde hâkimiyet sürdüren zengin insanlar ve hocalar öbür dünyada cennete girermiş de fakirler ve köleler cehenneme girermiş. Kıyamet günü, cehennemdeki zorluk ve cennetteki mutluluk gibi bilgileri o zamanda yaşayan hâkimiyet sahipleri kendilerinden zayıf olan fakirleri ve kulları kendilerine tabi kılmak için kullanmıştı.¹¹⁹

Çok zamandır insanları yanıltmakta olan Müslümanların dini vaazlarının birisi ahiret görüşüdür. Dine inananları korkutmak için Müslüman din görevlileri ahiret hakkında her türlü efsaneleri kendi kafalarına göre çıkarmaya başladılar. Kur'an'da ahiret gününün ne zaman olacağı belirsiz. Kur'an'da: *“Eğer Allah insanları zulümleri sebebiyle cezalandırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı bırakmazdı, fakat onları belirli bir vakte kadar erteler, ecelleri geldiği vakit de onu ne bir an erteleyebilirler ne de öne alabilirler”*¹²⁰ diyor. Kur'an araştırmacıları ahireti şöyle anlatıyor: ahiret zamanı olmadan önce neyin sesi çıkar, o sestten dolayı deprem olur, dağlar ikiye ayrılır, yeryüzü sessiz kalır, gökyüzü karanlığa dönüp, âlem dünyası gözden kaybolur, deniz suları azalır, korkan insanlar önceden canlarını kurtarmak için kaçmakta olurlar. Neylerin sesi ikinci kere duyulduğunda bütün insanların ve hayvanların canları çıkar. Bundan 40 yıl geçtikten sonra neylerin üçüncü kere sesi duyulduğunda gök altı ve yeryüzü hayata geri dönmüş kişilerle dolu olur, onların hepsi Allah'ın karşısında kıyamet günü hüküm altına alınacak. Bugün Allah herkesin bu dünyada yaptığı işler ile tek tek hesaba çekecek, kimin günahkâr kimin de günahsız olduğunu belirleyecek.¹²¹

Ahiret konusu sadece mollalar için çalışmaksızın kazancını sağlamaya yardımcı olur. Ahiret bilgileri insanları mutluluğa değil, sadece korkuya götürecektir. İnsanlar kurban kesip, sadaka verip, çok çalışıp kazandıkları mallarını mollalara taşıyorlar. Ama din görevlileri ise: “Ahiret günü bu verdiğiniz sadakalarınızın ve

¹¹⁹ Lenin V.İ., Ult jane Otar meselesi turalı, Almatı, 1957, s.543.

¹²⁰ Nahl, 16/61.

¹²¹ Aknazarov H., a.g.e., Kazakistan baspası, Almatı, 1964, s.74

adıklarınızın sebebi ne?" diye sormadan kendi ceplerine koyarlar. Çünkü insanların inandığı ahiret olmayacak. Mollalar diğer yandan onları inandırarak bu Allah yolunda kestiğiniz kurban sizin için, ahiretiniz için bir sevap olacak diye anlatıyorlar. İslam dini öbür dünyadaki hayatı, ahireti cennet ve cehennem olarak ikiye ayırır: İslam'a göre ölen bütün insanların ruhu ya cennete girip rahat yaşayacak ya da cehenneme girip azap çekecek. Ruhun cennete veya cehenneme gireceği onun bu dünyada nasıl yaşadığına bağlıdır. Tabii ki İslam'a göre cennete girmek kolay değildir. Çünkü cenneti isteyen kişi önce Kur'an'da geçen Allah'ın bütün emirlerini yapmak zorundaymış. Cennet ve cehennem konusu her dinde farklı anlamlarıyla geçiyor. Müslümanlara göre cennet, dini iyice tutup, dine bağlanan insan için bir armağandır. Cennette acıkmak, susamak gibi şeyler olamaz. Her şey yeterlidir, mutluluğu da sonsuzdur, eğlenmek adına her şey var. İnsanlar orada çiçeklerle süslenen evlerde yaşarlar, yemyeşil bağlardaki istedikleri meyveleri yiyebilecekler. Süt, şarap ve bal nehir gibi akacak, toprak yerine cevherler olacak. Müslümanlar bu dünyada yaşayan karı kocalarıyla cennette de birlikte yaşayacaklar. Yanı sıra her Müslüman erkeğe 72'den fazla çok güzel olan huri kızlar verilecek. Bunların hepsi hayatta işlediği iyiliği için verilecektir. Böylece İslam dini cennettekileri bütün rahatlığa ve eğlenceye kavuşturacaktır.¹²²

Cehennem günahkârların azap göreceği mekândır ve yedi kattan oluşuyor. Birinci katta dinsiz ateistler cezalanır, ikinci katta birçok Tanrı'ya inanan Mecusiler, üçüncü katta Budizm dinindekiler, dördüncü katta Yahudiler, beşinci katta ise Hristiyan dindekiler ve benzeri cezalarını görecekler. Cehennemın sıfatı Yahudi ve Hristiyan dinlerinde nasıl anlatılmışsa, Kur'an'da da aynı şekilde anlatılmıştır. Oradaki insanların ateş altında olacağı, yiyecek ve içeceklerinin bile ateşten olacağı belirtilmiş. Böylece İslam dini Müslümanları kendilerine inandırmak için anlattığımız gibi yalan cennet ile müjdeleyerek, yalan cehennem ile korkutuyorlar. Bu bilgilere göre her din öbür dünyayı her türlü sıfatlarla kendi kafalarına göre anlatıyorlar. Bu dediklerimiz onların yalan olduğunu ve delilsiz olduğunu gösterir. Mollalar cennette sadece Müslümanların olacağını söyler, papazlar sadece Hristiyanların olacağını ve Yahudiler ise kendilerinin olacağına inandırmaya

¹²² Aknazarov H., Gılimi Ateizm Negizderi, Mektep baspası, Almatı, 1968, s.278.

çalışırlar. Din bu amaçla insanları “bu dünya sadece bir zahmettir, ne yapsanız da boşuna uğraşmış olursunuz” diye öğretir. Kur’an’a göre bu dünya öbür dünya için sadece bir hazırlıktır. Neticesinde, Kur’an böyle kavramlarıyla insanları kendi vazifelerine, kendi vatanına özensiz olarak bakmaya ve önem vermemeye çağırıp nasihat ediyor¹²³.

C. Kur’an’a Göre Çalışma

İslam dini insanın hayattaki vazifelerine, kazançlarına, çalıştığı işlerine çok düşük derecede bakmıştı. Kur’an’a göre Allah insana çok zor azap çekeceğini kaderine yazmış. Müslüman din görevlileri işçinin başına düşen sıkıntıları için onun kendisin suçlu olarak sayıyor, çünkü bir işle uğraşmak önceki dedelerinin yaptığı ağır günahları için nesillerine verilen cezalarıdır. İslam dini yaygın olan bütün ülkelerde iş ve emek gibi şeyler her zaman rezillik olarak tanınmıştır. İslam dini için hiçbir işte çalışmamak, uyumak, boşuna yatmak gibi şeyler mutlu olmanın yöntemleri olarak sayılır. Çünkü bu görüşler Kur’an’da da bulunmaktadır. Kur’an’da Allah rızası için günlük hayattaki yaşamını terk eden sufiler hakkında misaller var. Bu misallerde insanın diğer insanlarla birlikte yaşaması, çalışması ve ona benzeyen şeylerin günahlara kavuşturacağı iş olduğunu anlaması sebebiyle her şeyi terk edip, yalnız kalıp, sadece ibadeti tercih etmiş oldukları anlatılır. Sonuçta günah işleyen kul bu tercihi ile Allah’ın merhametine layık olur.¹²⁴

Müslüman ülkelerinde, genelde İran’da çalışan insanlara eziyet etmek dinin esası olmuştur. İran şehirlerinde para isteyen, dilenci tanınan dervişler çok. Onlar zaten gece gündüz çalışan insanlardan yalan söyleyerek Allah’ın ismiyle para isteyip, onları ahiret ile korkutuyorlar. Böyle şeyler insanlar arasında kaygı getirir. Bu nedenle din sadece geçmişte kalan, geleceğini düşünmeyen, hayatta amaç oluşturmayan, sadece kaygı ile yaşayanların ideolojisidir.

İnsanları bu işlerle uğraştırmak, her zaman onları sömürmek İslam dininin amacıdır. Bu görüşleriyle din görevlileri insanların kendisine boyun eğmelerini, kul olarak yaşayıp bağımlı olmalarını isterler. İslam dini insanları, hem işte çalışanları

¹²³ Aknazarov H., İslam dini cane onun reaksialık mani, Kazakistan baspası, Almatı, 1964, s.75.

¹²⁴ Aknazarov H., a.g.e., Kazakistan baspası, Almatı, 1964, s.95

sömürmeyi destekliyor ve “canlarınız her zaman güvenli bir şekilde saklanacak ve koru altındasınız” diye aldatıyor. Bilakis İslam dini emeklere, iş adamlarına hürmet göstermiyor, rezillik içine çekiyor ve onlara nefret ve kin besliyor. Şimdi Müslümanlar insanlara kendi amaçlarının gerçekleşmesi için tam tersini, yani “gece gündüz hiç dinlenmeden çalışın, akıllarınızı fikirlerinizi iyice kullanarak çalışın...” diye nasihat ediyorlar. Bir bakışta bu dediklerini gerçek sayarsınız ama gerçek anlamda bu hayatı bırakmakla (her şeyi terk etmek) denktir. Çalışmak insanlar için, vatanın gelişmesi için değil, sadece “Allah rızası için” olmalı diyor. Böyle amaçla İslam dini ilim-bilim öğrenmeye, teknolojinin gelişimine izin vermeyecektir.

Sonuç olarak, insanın her yerde emekle çalışabilmesi komünizmin en büyük seviyesinden olan, insan hayatının en önemli ihtiyaçlarından birisidir. Komünist ortamda insan çalışmadan hiç yaşayamaz. Onun bakış açısı, görüşleri sadece çalışmaya iteler. Yeteneğine göre çalışabilmek ortamın en önemli âdetine, ilk olarak hayatındaki ihtiyacına dönüşür. Komünist partiler, gördüğümüz gibi böyle bir hayatın gerçekleşmesi için bunun gibi görüşleri amaç tutmaktadır.¹²⁵

V. D. M. TOKJİGİTOV: KUR’AN HAKKINDA GERÇEKLER

Tokjigitov, 1977’de Almatı’da basılan “Kur’an Hakkında Gerçekler” kitabında pekçok asılsız iddia ortaya atmıştır. Onun ortaya attığı iddiaları çeşitli başlıklar altında değerlendirmek mümkündür.

A. Muhammed ve İslam

Bu hayatta kimse annesinden dindar olarak doğmaz. Bu yüzden küçük çocukların genelde dinden hiç haberi olmaz. Fakat aksine ilim öğrenen, hayatın sırlarını iyice çözüp, anlayabilen insan ne olursa olsun dine bağlanmaz. Dini kavramlar karanlık ve belli bir cahil terbiyenin neticesidir. Din içtimai düşüncedeki geçici olaylardan biridir. O eskiden gelen ebedilik olay değildir. İnsan gelişiminin ilk basamaklarında dini düşünceler ve dini yorumlar olmamıştı, onlar son zamanlarda ortaya çıkmıştır. İlim ve medeniyetin gelişmesiyle ilgili dinlerin gelişmesi gün geçtikçe azalmaktadır. Böyle devam ederse gelecekte bütün dinlerin kayıp olacağına

¹²⁵ Aknazarov H., a.g.e., Almatı, 1964, s.96.

şüphe yoktur. Muhammed'in vaaz ettiği dine göre Allah tektir ve ondan başka bir şeye tapınmak ve ibadet etmek doğru değildir. Onun bu dediklerine, taşa ve puta tapınan Kuraişler ve Yahudiler karşı çıkar ve Muhammed'in kavmini kovmaya başlarlar. Ama Muhammed kendi amacından vazgeçmeyerek vaaz etmeye devam etmiştir. Onun ardından ermiş olan insanlar da Medine'ye gidip öğüt vermişlerdir. Bu nasihatler çok etkileyiciydi. Mekke Arapları ise İslam dinini kabul etmeyince, Muhammed ve kavmi Medine'ye gider. Medine'de onları Hazrac Arapları karşılar. Muhammed'in annesi bu soydan idi. İslam dini Medinelilerin çoğunun hoşuna gider, çünkü orası Müslümanları soy ve ırkına göre ayırmaz, aksine her ırktan insanları birleştirir. İkincisi, her cansız olan şeye Tanrı deyip tapınmaktansa bir Allah'a tapınmak daha kolaydır. Belli bir zaman geçince Muhammed kendi üsluplarıyla Medine'nin hâkimiyetini kendi eline alır. Medine'de kızı Fatma'yı amcasının oğlu olan Ali ile ve Rukiye'yi ise Osman ile evlendirir.¹²⁶

Öğrenim görmemiş olan Muhammed'i hiçbir şeyden habersiz olarak sayarsınız ama öyle değil. Muhammed okuma yazma bilmese dahi siyaseti güzel bir şekilde yürütebilen bir kişiydi. Dünyada meşhur olan Cengizhan ve Aksak Timur'un okumamış olmasına rağmen onlar hüküm vermede çok iyilerdi. Muhammed de onlar gibiydi. Onlardan farkı sadece yöntemlerinde idi. Cengizhan ve Aksak Timur'un silahı mızrak ve kılıç ise, Muhammed'in silahı onun diniydi. Çocukken yetim kalıp yoksulluk içinde yetişen Muhammed insanlar arasında hemen anlaşılabilirdi. Ticaret işlerinde tecrübeliydi. Yahudi, Hristiyan dinlerinden de haberi olmuştu. İnsanlar Muhammed'den razıydı. İnsanları kandırmak, teraziden insan haklarını yemek gibi suçlu işlere izin vermiyordu. O yüzden insanlar onu seviyordu. Cahillik devrindeki Araplar kendilerini koruyamayan kız çocuklarını kendi elleriyle öldürürlerdi. Muhammed bu şeyleri yasaklayarak "rızk Allah'tandır" diyerek böyle haksızlıkları durdurmuştu. Medine'yi kendisi yönetti. Hem dinin yöneticisi hem de devletin yöneticisi olup bütün işlerini dine dayayarak yürütmüştü. Cahillik devirdeki Arapların insanlık hakkındaki anlayışları ve görüşleri çok zayıftı. Zengin Araplar 15-20 kadınla evlenip, bazıları öz kız çocuklarıyla ve anneleriyle evlenmişti. Böyle

¹²⁶ Tokjigitov M.J., Kur'an Turalı Akikattar, Almatı, 1977, s.12.

görgüsüz adetler Mısır halklarında da vardı. Ezeli Mısır'ın firavun kralları 100-120 kadınla evlenmiş. Muhammed ise çok kadınla evlenmeyi, böyle cahilliği sertçe yasakladı. Ona göre evlenecek kişi hiç yakınlarından veya akrabalarından olmamalıydı. Muhammed'in anlattığına göre bütün işleri "Allah'ın emri ile yapmaktayım" demiş. Allah Muhammed'i önceden Peygamber seçip yaratmış, onun gelecekte yapacak olan emirleri Kur'an'a yazıp, Levhul-Mehfuz'a koymuş, zamanı geldiğinde bu emirleri Cebrail Muhammed'e göndermiş. Muhammed o emirleri yerine getirdi. Muhammed'in davetine göre insanlar Allah'a itaat etmeli ve Onu sadece tek (yalnız) olarak tanınmalıdır. İnsanlar Allah ile direkt konuşmaya giremez, o yüzden Allah insanları Peygamberlerini göndererek yönetiyor. Sonuçta insanların Peygamber'e itaat etmeleri gerekiyor. Din görevlileri buna "iman" diyor. İlk başta iman "La ilaha ill-Allah, Muhammed rasul Allah" kelimeleriyle edilir. Anlamı: "Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed onun elçisidir". "Allahu Ekber" Allah büyük Yüce demektir. Muhammed bize gece gündüz Allah'a ibadet etmeye çağırıyor.¹²⁷

Muhammed Medine'ye yerleştikten sonra, insanları yöneterek, Mekke'ye, Taif'e, Sana'ya ve diğer şehirlere kendi öğütçülerini gönderiyor, onları "İslam dinini kabul ederseniz Allah size merhamet eder, eğer kabul etmeyecekseniz size büyük cezası var" diye korkutuyor. Fakat insanlar bu dediklerini önemsemiyor. 625 (M) senesinde Muhammed'in askerleri Mekke'deki Küreyiş kabilesiyle çatışıyor, ondan sonra Mekke sultanları arasında anlaşmazlıklar, olaylar ortaya çıkar. 629. yılı Küreyiş askerlerinin başkomutanı olan Halit bin el-Velid Medine'ye gelip, Muhammed'in ayaklarına yıkılıyor. Böylece Halit Muhammed'in tarafına geçmiş. Ondan sonra da Küreyiş yöneticilerinden biri olan Ebu Sufyan Medine'ye gelip, Muhammed'le sözleşme yapıyor. Muhammed Kâbe ve zezem suyunu kutsal olarak hürmet göstermeye, Müslümanların Mekke'ye gidip hac yapmalarına, sadaka vermelerine önem verip bildiri yapmaya söz veriyor. Ebu Sufyan ise Küreyişleri biriktirerek İslam dinini kabul ettireceğini söyler. Bu sözleşmeye delil olarak Ebu Sufyan Muhammed'e Ümmi Hatibe isimli kızını veriyor. Ebu Leheb'in karısı Ebu

¹²⁷ Tokjigitov M.J., a.g.e., Almatı, 1977, s.14.

Sufyan'ın kız kardeşiydi. Sonra Muhammed Ebu Sufyan'ın oğlu Muaviye'yi kendisine kâtip olarak alıyor. Ebu Sufyan Ümeyye kabilesinin vekiliydi. Böylece Mekke Arapları İslam dinini kabul ediyor. Muhammed sözünü tutarak Kâbe ve Zemzem'i kutsal olarak tanıtır, ama Kâbe'nin yanındaki bütün putları kaldırıyor. Medine ve Mekke'den sonra Arabistan'ın diğer ilçeleri de İslam dinini kabul etmeye başlarlar. O zamandan beri insanlar Mekke'ye hac yapmak için gidip geliyorlar. Hac'a gidenler Cennete girer diye düşünürler ama öyle değil. Çünkü aslında ne Cennet var ne de Ahiret var. Hac'a gidenlerin Mekke'deki günleri pek ilgi çekici değildir. İnsanlar için şartlar hiç uygun değil, dinlenecek otel tarzında hiçbir şey bulunmaz. İnsanların çoğu dışarıda yatarlar. Hem de bu yaptıklarını sevap olarak bilirler. Genelde insanlar hastalıklara uğrarlar, bazıları ölürler. Çünkü Mekke'nin hava durumu dış ülkeden gelenler için hiç kolay değildir. Tam hastaların yerleştiği mekândır. Kâbe'nin yanında su dolu bir havuz var. Suyu günde sadece bir kere değiştirilir her gün değiştirmek için su yetersizdir. Müslümanlar her gün beş vakit namaz kılmak için beş kere o havuzdaki su ile abdest alırlar. Her gün 50-60 bin insan gelir. Değerli de kutsal mekânda hastalıklarımız geçer ümidiyle gelen insanlar da bulunur. Hac'a gidip hasta olanlar için acil yardımlar gösterilmez. Şeriat boyunca Mekke'de vefat edenler en mutlu insanlar olarak sayılmıştır. Bilgilere göre 1960 yılı Haziran'da Mekke'de hacılardan 377 insan, 1961 yılı Temmuz'da 194 insan vefat etmiş.¹²⁸

Medine'de iken Muhammed'in dokuz karısı olmuş. Muhammed'in erkek çocuğu olmamıştı, o yüzden o Zeyd bin Haris'i kendisi büyütüp, meşhur kabilelerinin birisinden olan Zeynep'le evlendirmişti. Fakat Zeyd Zeynep'i bırakmış. Bu habere razı olmayan Zeynep'in yakınları onu Muhammed'le evlendirmiş. Bazı yabancı yazarlar bu olayı: "Muhammed ilk önce yaşlı kadınla evlenmiş, yaşlanırken aşk hissi uyanıp, cins hevesliğine uğramış" diye yorumluyorlar. Arap âlimlerinin görüşüne göre Muhammed'in çok kadınla evlenmesi siyasi bir ihtiyaçtan doğan bir meseleydi. Arapların âdetine göre kız alıp vermek yakın olmayı bir olmayı ifade ediyor. Muhammed Müslümanları ve kabileleri birleştirmek amacıyla kendi kızlarını verip, kendisi de saygın insanların kızlarına evlenmişti. Bu nedenle Ebubekir, Ömer,

¹²⁸ Tokjigitov M.J., Kur'an hakkında gerçekler, Almatı, 1977, s.15.

Ebu Sufyan, Osman, Ali, Hatice'nin erkek kardeşi Zübeyr Muhammed'in destekleyicileri olarak tanınmıştı. Bartold, Kraçkovskiy, Belyaev gibi Sovyet âlimleri de Muhammed'in bu hareketlerini aynı siyaset olarak saymışlardır.¹²⁹

Muhammed 632 yılında 8 Haziran'da (plörez) akciğer zarlarında sıvı toplanması sebebiyle vefat etmiştir. Müslümanlar Peygamberi 63 yaşında öldü diye bilirler. Aslında Muhammed 61 yaşında vefat etmiştir, Hicri'nin 63. Yılı Miladiyin tam 61.yılı olur.¹³⁰

Muhammed'in zamanında Arapların çoğu Müslüman değildi. İslam dini ise kural ve sistem haline getirilmemişti. Bitmeyen işleri Muhammed'in yolundan gelenler yerine getirdi. Onlar İslam'ın vaazlarını bir araya getirdiler ve şeriatın kurallarını sabitletirdiler. Muhammed'in döneminde Mekke'ye sınır olan Yemen'de Müsaylima isimli bir Arap kendisini peygamber olarak tanıtmış. Müsaylima da Allah'ın tek olduğuna davet etmiştir. Onun anlattıklarına göre karı koca arasında erkek çocuk doğarsa ilişkileri kesmesi veya ayrılması gerekiyor. Müsaylima ile birlikte Ayhal isimli birisi de kendisini peygamber diye tanıtmış (Lemam'dan çıkan, tarihte bazen el-Esved diye söylenir). Secah isimli bir Arap kadını da kendisini "Allah elçisiyim" diye ilan etmiştir. Muhammed vefat ettikten sonra kendilerini "peygamber sayanlar" çoğalmaya başladı. Tam bu dönemde yaşayan saf halklara böyle haberler şaşırtıcı şey değildi. Arapların çoğu dine karşı olmuştu. Müslümanlar bile kendi arasında bölünmeye başladı. Her yerde yeni dinlere karşı çıkan isyancılar vardı. Muhammed'in dostları arasında da anlaşmazlık ve hükümet tartışmaları başlamıştı.¹³¹

Muhammed vefat ettikten sonra onun yerine Ebubekir geldi. Onun yerine zaten herkes adaydı. Karşı gelenleri duyurarak "İslam'a Muhammed'den sonra çok katkısı olan kişi Ebubekir, o Peygamber'in en yakın dostu sayılır. Onun yerine de en layık Ebubekir'dir" diyerek Ömer herkesi durdurdu. Ebubekir Sıddık muhacirlerin biri, Muhammed'in ilk yardımcısı ve kayın babası Ayşe'nin (618-678) babası idi. Muhammed hastalandığında namazı Ebubekir kıldırırdı. Ebubekir kendini üstün

¹²⁹ Barthold V.V., Dvenadsat Leksii Po İstorii Turetskih Narodov Srednei Azii, Almatı, 1998, s.321.

¹³⁰ Surapbergenov A., Kuran Jane Onun Uagızdarının Reaksialık Mani, Almatı, 1963, s.12.

¹³¹ Muller A., İstoria İslama, Almatı, 1 cilt, s.59.

görmedi, “Peygamberim” demedi sadece Halife olarak tanındı. Halife demek “Peygamberin yolundan gelen”, “Muhammed’in yerine geçici” anlamlarına gelir. Yaşlı Ebubekir iki yıl Halife oldu. O 634 yılı vefat etti. Vefat etmeden önce “benden sonraki Halife Ömer olmalı” diye vasiyet etmişti.¹³²

Muhammed’in ikinci yardımcısı ve ikinci kayın babası Ömer bin el Hattab on yıl (634-644) halife oldu. O komşu memleketleri ele geçirip İslam dinini dünyaya tanıtmaya siyasetini kullandı, dini delillere her türlü yasa çıkardı, vergi toplama tertibini düzenledi, Hicri takvimi onaylattı. Şehirlerde camiler yapılması hakkında nasihat verdi. Ramazan ayında toplanıp akşam teravih namazını kılmaları için emir verdi. Muhammed’in zamanında teravih kılınmadı. Halife Ömer’i farsî olan bir kul öldürdü. Onu Ömer’in yerine geçmek isteyenler yaptırmış olabilir. Ebubekir ve Ömer Medine’de Muhammed ile yan yana defnedilmiştir.¹³³

Ömer’den sonraki halife Osman oldu. Osman bin el-Affan (644-656) Muhammed’in en önemli yardımcılarından biri ve damadı idi. Birinci kızı vefat ettikten sonra Muhammed ona karı olarak ikinci kızını verdi. Osman Ebubekir ve Ömer’in başlayan işlerini sonuna kadar devam ettirdi, din adamlarına başkanlık etti, Kur’an’ın sözlerini toplayıp, düzeltip çıkarttı.

Osman’dan sonra Müslümanların halifesi Ali bin Ebu Talip (656-661) oldu. Bu dönemde Müslümanlar arasında pek çok münakaşalar, savaşlar icra etti. Nitekim yabancı ülkeleri feth etmeğe devam etmiş ve Müslümanların diyarı genişlemeye başlamıştır.¹³⁴

Araplar çok zamandır Kazakistan tarafını fetih edememişti. Dokuzuncu asrın başında onlar Sır-Derya’ya kadar gelip, Türk kabilelerinin mallarını çalıp, insanları esir almışlardı, fakat yerlerini almaya güçleri yetmedi. Sır-Derya şehirleri Araplara 840-845 senelerinde boyun eğip, İslam dinini kabul ettiler. Sarıarka bozkırlarına

¹³² Masse A., İslam, Moskva, 1961, s.83.

¹³³ Ostroumov N., Şto Takoe Kuran, Taşkent, 1883, s.21.

¹³⁴ Tokjigitov M.J., a.g.e., Almatı, 1977, s.23.

yetişince askerler geri çekilmek zorunda kaldılar çünkü Irak'ta köleler darbesi çıkmıştı.¹³⁵

İslam dini Kazakistan bölgelerine Güneyden ve Kuzey-Batı taraflardan gelmişti. Kama nehri yanındaki Bulgar hanlığı ve Altın Orda'nın batısı İslam dinini diğer bölgelerden önce kabul etmişti. Bu yüzden dine çağırınlar Bulgarlardan, sonra başkurtlar ve tatarlardan geldi. Elbette, hoca-mollaların hiçbiri de Kazak yerlerini geliştirmeye gelmemişti, hepsi kendi yararlarını, menfaatlerini düşünmüştü.¹³⁶

Kur'an Müslümanların en önemli dini kitabıdır. Arap dilinde yazılan bu kitap 114 kısma ayrılır. Bu kısımlara sure denilir. Surelerin belli bir sistemi yoktur. Birbirleri ile bağlantılı olmayıp sadece sıra olarak oluşmuş bir kitaptır. Baştaki süreler uzun, sonraki sureler kısadır. Surelerin isimleri vardır. Mesela, birinci sure "el-Fatiha", ikinci sure "el-Bakara" ("inek" anlamında) dördüncü sure "Nisa" ("kadınlar" anlamında). Sureler adeta bir şiir gibi yazılmıştır. Eski dönem Kazak gazilerinin şiirleri gibi. Bu şiir sıralamasına ayet denir. Sureler ayetler olarak bölünür. Kur'an'ın en eski nüshalarındaki ayetlerin sayısı 6204 Basra şehrindeki nüsha Küfe ve Hindistan'daki nüsha 6236 kadardır. Günümüzdeki matbaalarda kitap olarak basılıp çıkan Kur'anlarda 6226 veya 6228 ayet var.¹³⁷

Hacim olarak Kur'an 30 bölümden oluşur. Bu bölümler mollaların Ramazan ayında her gün okuyabilmesi için uygun hale getirilmiştir. Büyük camilerde okuyabilmek için Kur'an 60 kısma bölünmüştür. Bu bölümlere "hizb" denilir. Hizbi okuyanlara "hazzab" denir. Hazzablar genelde merkezi camilerde çalışır. Yaklaşık 60 hazzab sıralanarak Kur'an'ı 1 saat içerisinde okuyup bitirir. Bunun için hazzablar namaza katılanlardan sadaka alırlar. Bu çevirilerin doğru olduğuna şüphe yoktur diye zannederiz. Fakat okurken ayetlerin çevirilerinden anlamsız cümleleri fark ederiz. Böyle hatalar tercümanın hatalarından değildir. Çünkü Kur'an sözlerini süsleyerek veya edebi olarak değiştirmenin hiçbir faydası yoktur. Çünkü onun kendi şeklinde

¹³⁵ Nurtazina N., Kazak Medenieti ve İslam, Almatı, 2002, s.68.

¹³⁶ Nurtazina N., İslama Karşı Şabul. Kenes Ökimetinin Kazakstanda Jurgizgen Dinge Karşı Sayasatı, Almatı, 2008, s.9.

¹³⁷ Tokjigitov M.J., a.g.e., Almatı, 1977, s.27

saklanması gerekiyor. Bu giriş makale okuyucuları için kısaca bir bilgi vermek amacıyla yazılmıştır.

B. Kur'an'ın Allah'ı Tasviri

Kur'an İslam dini taraftarlarının elindeki en güçlü bir kuralı olarak tanınmıştı. Kur'an hakkında birçok açıklama eserlerin meydana gelmesi de kural olduğunu yansıtıyor. Kırk hadis, Şurut us-salat, Taglim us-salat, muhtasar gibi kitaplar Kur'an hakkında ve onun kavramlarını desteklemek için yazılan eserlerdir. Fakat bu kitapların Kur'an'a karşı gelen kelimeleri insanlar için sahih olarak kabul edilmemişti. Çünkü Müslümanlar Kuran'ın kendisini delil olarak kabul ederdi. Dindarların ortak fikri Kur'an Allah'ın sözüdür. Bu nedenle onda hata bulabilmek hiç kimsenin elinden gelmeyecek bir hareket olarak sayıldı. Çünkü Allah Kur'an'da: *“Hala Kur'an'ı iman ile düşünmezler mi? Eğer o Allah'tan başkası tarafından olsaydı, elbette içinde birçok ahenksizlikler bulacaklardı.”*¹³⁸ (4/82)

Acaba bu ayet Kur'an'daki çelişkileri Allah'a iftira atarak kurtulma yolu olmaz mı? Kur'an'ın ayetleri gerçekten hatasız yazılmış mıdır? Onun hangi anlamı taşıdığını, kimin sözü olduğunu nasıl anlarız? Bu sorulara cevap verebilmek için Kur'an'ın kendi sözlerini asıl olarak elimize geçirip, onun çelişkilerini göstermek gerekir. Onunla birlikte, bu ayet Kur'an'ın insan sözü olduğunu meydana getiriyor. İşte bu nedenle biz Kur'an hakkındaki konuşmamızı onun Allah, insan, şeytan hakkında bahsetmiş olduğu ayetlerini analiz ederek başlamalıyız, böyle yaparak Kur'an'ın semadan (gökten) inen kitap değil, Allah'ı kendi düşüncesinden yaratan bir kitap olduğunu ispat etmiş olacağız. Kur'an'ın yazılışına bakarsak, Allah'ın kendi eli ile yarattığı kendisine itaat etmiyor. Allah kendisi hariç: melekleri, cin, şeytan, insan, hayvanlar, gök ve yeryüzü, yani 18 bin âlemi yaratmış. Allah önce insanı yani Âdem'i yaratmış, ardından meleklerle: “Âdem'e itaat edin” diye buyuruyor. “Meleklerin hepsi itaat ediyor, fakat İblis itaat etmekten vazgeçip, kendisini ondan büyük zannedip, kâfir oldu” diyor Kur'an¹³⁹ (2/34). Allah İblise küserek: *Buyurdu ki “Sana emrettiğim halde secde etmene ne engel oldu? İblis: ‘Ben ondan hayırlıyım,*

¹³⁸ Nisâ, 4/82.

¹³⁹ Bakara, 2/34.

beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın' dedi."¹⁴⁰ Gördüğümüz gibi Kur'an Allah'ı büyük bir kuvvet sahibi olan yaratıcı olarak gösteriyor. Sonra da İblisi kendisine itaat ettiremiyor. Ama Allah'ın kendisinin yarattığı bir varlığın kendisine boyun eğmemesi nasıl bir şey? Bize göre Kur'an Allah'ı çaresiz olarak tanıtıyor.¹⁴¹

Kur'an insanları İslam dinine bağımlı kılma ve davet etme yolunda çokça öğüt, nasihat ediyor. Mesela: "Allah kendi adından Muhammed'e Nuh peygamberin olaylarını insanlara anlat" buyuruyor. Kısaca anlatırsak, Nuh kendi kavmine gidip onları dine çağırıyor, fakat çoğu Nuh'un söylediklerine inanmıyor, onu yalancı diyerek öldürmek istiyorlar, Allah ise onu ve bütün hayvanları gemiye bindirerek kurtarıyor. Ondan sonraki zamanlarda da Nuh gibi "elçiler" gönderilmiş, fakat onların da kavimleri dini kabul etmemiş. Mesela, Musa'yı öz kardeşi Harun ile firavun kavmine gönderiyor, onlar ise (dini kabul etmeyenler) bunları sihirbaz olarak görürler. Musa bu dine inananlardan kurtarılması için Allah'a dua ediyor. Allah firavunu askerleri ile deniz altında bırakıp, Musa'nın yönettiği Beni İsrail kavmini denizden sağ salim kurtarıyor. Ad kavmi için peygamber olarak Hud'u gönderiyor. O kendi halkını bir olan Allah'a inanmaya çağırır, halk ise inanmıyor, Hud'un sözlerini kabul etmiyor ve Allah onlara azap çektiriyor. Salih Samut halkı için peygamber olarak gönderilmişti. Salih da kendi halkını bir Allah'a inanmaya çağırır, onlar da kabul etmekten vazgeçerler. "Eğer gerçek peygamber olduysan, taşı deveye çevir" diye Salih'ten bir mucize isterler. O, taşı deveye çevirse bile halk ona itaat etmeyip, deveyi öldürür. Halkın azap çekeceği zaman geldiğinde Allah Salih'i ve onu takip eden insanları azaptan kurtarır. Medyan halkı için peygamber olarak Şuayip gönderilmişti. O da kendi halkını Allah yoluna çağırıyor, halk ise vazgeçip kendi cezalarını çektiği zaman Allah Şuayip'i kurtarıyor. Anladığımız gibi, Allah'ın ayetlerine, peygamberlerin sözlerine hiçbir halk inanmıyor. Bu dediklerimizden böyle sonuç çıkarabiliriz: Kur'an'ın anlattığına göre Allah âdemoğullarını kendisine itaat etmesi için çok metodlar kullanmıştır: cennetle müjdeliyor, cehennemle korkutuyor, sel, taş, fırtına gibi doğa olayları ile yok etmek istiyor. Fakat insanlar her

¹⁴⁰ A'râf, 7/12.

¹⁴¹ Tokjigitov M.J., a.g.e., Almatı, 1977, s.37.

türlü hareketleri önemsememiş ve itiaat etmemiştir. Sonunda Allah yorularak “çoğu insan anlamıyor”, “çoğu bilmez”¹⁴² vb. diyip çaresiz kaldığını göstermiştir.

C. İnsan ve Şeytan, Kâfirler ve Müslümanlar

Peygamber dönemindeki insanlar Kur’an gibi bir kitap yazıp ortaya çıkarmanın kimsenin yapamayacağı bir şey olduğunu düşünmüşlerdi. O zamanlarda mektup bile yazabilen insan azdı. Yanı sıra Kur’an’ın birçok bölümleri şiir gibi yazılmıştı. Bu nedenle Allah Kur’an’da: “*(Ey Muhammed!) De ki: Yemin ederim, eğer insan ve cin bu Kur’an’ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar, bir benzerini getiremezler; birbirlerine yardımcı olsalar bile’ Celalim hakkı için, biz bu Kur’an’da dillere destan olacak her manadan türlü türlü ifadeler anlattık; yine de insanların çoğu gâvurlukta (inkâr etmede) ısrar ettiler.*” diyor.¹⁴³

Kur’an ayetlerini okurken “Allah’ın sözleri” yeryüzünde birbirine küsmüş insanların konuştuğlarındaki sözler gibidir. Bunun gibi şeyler Kur’an ve peygamberin dermansızlığını gösteriyor. Buna delil olarak Kur’an: “*İnsanı bir damla sudan yarattı. Bir de bakarsın O, çenebaz bir tartışmacı kesilmiştir! Hayvanları da yarattı. Sizin için onlarda ısıtacak şeyler ve birtakım menfaatler vardır. Hem onlardan yersiniz... Bu hayvanlar ağırlıklarınızı yüklenir, güçlkle ulaşabileceğiniz beldelere kadar götürürler. Her halde Rabbiniz size karşı çok şefkatli, çok merhametlidir!*”¹⁴⁴ diyor.

Dediğimiz gibi, insanı yarattığı için Kur’an Allah’tan karşılık olarak bir şey istiyor gibi. Sonra da kızarak: “*Doğru yolu göstermek Allah’a aittir. Onun eğrisi de vardır. Allah dileyeydi, sizin hepinizi hidayete erdirirdi.*”¹⁴⁵ diyor. Bu ayete bakarsak Allah insan ile düşman olmuş gibi, öyle olunca onları doğru yola kendisi inatla koymamış gibi gözükür.

Kur’an ayetinde Allah’ın insana bizzat kendisinin verdiği şeylerle hesap sorduğu da biraz ilginçtir. “*Allah böyle bir ilahtır ki gökleri ve yeri yarattı ve gökten bir su indirdi de onunla size rızık için türlü ürünler çıkardı ve emriyle denizde*

¹⁴² Ankebût,29/63, Lokmân, 31/25.

¹⁴³ İsrâ, 17/88-89.

¹⁴⁴ Nahl, 16/4-5,7.

¹⁴⁵ Nahl, 16/9.

seyretmek için gemileri hizmetinize sundu, nehirleri de hizmetinize sundu. Ve sizin için birbiri ardınca (yörüngesindeki) güneş ve ayı hizmetinize sundu, yine sizin için gece ve gündüzü hizmetinize sundu. Hem kendisinden isteyebileceğiniz şeylerin hepsinden size verdi; öyle ki Allah'ın nimetini saysanız bitiremezsiniz. Kesinlikle insan çok zalimdir, çok nankördür!”¹⁴⁶ diyor.

Burada Allah'ın demek istediği şey: insan doyumsuzdur. Allah'ın verdiklerine kanaat etmeyi, şükür etmeyi bilmiyor, itaat etmeyi bilmiyor diyor.

D. Kur'an'da Adaletin Kaynağı

Tokjigitov Kur'an'ın adalet anlayışı ile ilgili de şunları söylemektedir. Kur'an'da: “Allah rızık yönünden bir kısmınızı diğerlerinden üstün kıldı; fazla verilenler rızıklarını ellerinin altındakilere aktarmıyorlar ki hepsi onda eşit olsunlar! Şimdi Allah'ın nimetini mi inkâr ediyorlar?”¹⁴⁷ Bu ayete bakarsak fakirleri böyle bir zor duruma bırakan da Allah'ın kendisiymiş. Allah malların hepsini zenginlere vermiş de onlar ise kendi mallarından kimseyle hiçbir şey paylaşmıyor. Fakirler ise hep zor ve ağır durumdadır, yiyecek ve içecekleri yok, neredeyse zenginlerin köleliği altındadırlar. Fakirlerin suçu nedir? Onlara nankör bile atfedemezsin çünkü fakirlerin çoğu gece gündüz secdeden başkaldırmayan Müslümanlardır, ama hep zorluk çekmektedirler. Ama hiç zorluk çekmeyen, namaz kılmayan, oruç tutmayan zenginler var. Adalet nerede o zaman? Bu mudur adalet? Fakiri zengin yapmak Allah için o kadar zor mudur? Dindarların anlattığına göre Allah her şeye gücü yetendir. Kur'an: “Biz herhangi bir şey murat ettiğimiz zaman ona diyeceğimiz sadece ‘Ol’ sözüdür. O da hemen oluverir.”¹⁴⁸ Diyor. Her şeye gücü yeten de odur ama niye fakirlerin iyileşmesine gücü yetmiyor? Bunu nasıl anlamalıyız?

Sosyalizm devletlerinde zorbalığa, zulme ve köleliğe yer verilmez. Abay dedemizin dediği gibi “Ne kadar çok çalışırsan, o kadar yemeğini yersin”. Adalet de budur.¹⁴⁹

¹⁴⁶ İbrahim, 14/32-34.

¹⁴⁷ Nahl, 16/71.

¹⁴⁸ Nahl, 16/40.

¹⁴⁹ Tokjigitov M.J., a.g.e., Almatı, 1977, s.49.

E. Kur'an'ın Doğayı Anlatması

Kur'an şöyle diyor: “Sizi bir tek nefisten yaratan, onunla sükûnet bulsun diye eşini de ondan yaratan Allah'tır. Onun için eşiyile birlikte olunca, hafif bir yük yüklendi (hamile kaldı). Bir müddet böyle geçti derken yükü ağırlaştı; o vakit ikisi birlikte Allah'a şöyle dua ettiler: “Bize yaraşıklı (Salih) bir çocuk ihsan edersen, yemin ederiz ki elbette şükür eden kullarından oluruz!”¹⁵⁰

Bundan sonraki 190. ayette: “Fakat Allah kendilerine yaraşıklı bir çocuk verince, O'na kendilerine verdiği evlat üzerinden birtakım ortaklar koşmaya başladılar. Allah ise onların koştukları şirkten yücedir!”¹⁵¹

Kur'an'a göre, Peygamber (Muhammed) “kâfirlerle” savaştığı zaman demiş ki: “Ya Rabbim, yardım et, vadini tutarsan” diye, sonra Cebrail Peygamber'e: “Bir avuç toprağı alıp “kâfirlere” at” diyor. Peygamber toprağı attığı zaman “kâfirlerin” gözleri toprakla dolu olup savaşmakta güçsüz kalırlar. O zaman Müslümanlar “kâfirleri” mahvedip, bazılarını tutuklarlar. Savaştan dönen Müslümanlar “bu işleri biz yaptık, biz başardık” diye övününce Allah onlara: “Sonra onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü; attığın zamanda da sen atmadın, fakat Allah attı...”¹⁵² diyor. Bu dediklerimiz biraz tuhaf geliyor. Müslümanlar kendi başlarını ölüme atarak düşmanlarla savaşıyor ve öldürüyor, ama Allah ise “kendisi öldürdüğünü” söyler. Neredeyse, Allah'ı ve meleğini gören kimse yoktu. Öte yandan da bir avuç toprakla düşmanı yenmek mantığa denk gelmez ve akla sığmıyor. Böyle şeyler efsanelerde anlatılır. Bunun gibi şeylerin Kur'an'da da anlatıldığını görmüş olduk.

Kur'an'da böyle bir ayet var: “(Ey Muhammed!) Bir de meleklerin küfür edenlerin canlarını alırken yüzlerine ve arkalarına vura vura: ‘Tadın bakalım yangın azabını!’ deyişlerini görseydin.”¹⁵³ Denir. Eski zamanlarda dindar insanlar Kur'an'ı kutsal bilip abdestsiz bile ellerine almazlardı, abdest alıp temizlendikten sonra Kur'an sayfalarına dokunurlardı. Geçmişteki dedelerine Kur'an okurlardı. Böylece

¹⁵⁰ A'râf, 7/189.

¹⁵¹ A'râf, 7/190.

¹⁵² Enfâl, 8/17.

¹⁵³ Enfâl, 8/50.

kendilerini rahat hissederlerdi. Ama gerçek olarak öyle değilmiş. Çünkü insanlar Kur'an'daki yazılanların saçma olduğundan habersizdi. Kur'an'ı yazanlar ne yazacağını bilmediğinden dolayı insanı nasıl vurmak gerektiğini göstermiştir. Bunlar çok saçma sapan şeylerdir. Böylece saçma, anlamı olmayan sözlerle dolu Kur'an'da pek çok tekrarlamalar vardır. Örneğin Enfal süresinin 54 ayetinde Firavun'un ve ondan önceki halkların Allah'a, onun gönderdiği peygamberlerine inanmadığını ve inanmadığından dolayı onları Allah'ın helâk ettiği hakkında yazılmıştır.¹⁵⁴ Yine Kur'an'ın başka ayetinde Firavun hakkındaki hikâyeler tekrar edilmiştir. Bu tekrarlamalar bize Kur'an'ı yazan insanların tek insan değil pek çok insan yazdığını ve her biri isteği zamanda bu bilgileri ekleyiverdiğini kanıtlamaktadır.¹⁵⁵

Tokjigitov'un görüşleri bu şekildedir. Sonuç olarak Sovyet dönemindeki ateist yazarların hepsi aynı şeyleri ve aynı görüşleri söylemektedir. Onlar ne bir delile ne de bir tarihe bakmaksızın batıl görüşlerini sunmuşlardır. Din tarihimizi ne kadar tetkik ederse etsinler, tarihî vesikalarımızda aranan bütün şartları tam olarak toplayan ancak ve ancak Kur'an'ı Kerim'dir. O Allah tarafından Peygamberi ve Elçisi Hazreti Muhammed'e vahyolunmuştur. Zamanında ezberlenmiş, yazılmış, böylece bugüne kadar tevatüren nakledilmiştir. Kur'an-ı Kerim her nevi değişiklikten âzadedir. Hiç kimse Kur'an'ı başkasına nisbet edemez. Dünyanın dört bucağında türlü mezheplerde olan Müslümanların el üstünde tuttıkları Kur'an hep birdir. Mezhep imamları farklı olsa bile bütün Müslümanların Allahı gibi Kur'an'ı Kerim kitabı da birdir. Hattâ Kur'an'ın kelimelerinin hareketleri bile aynıdır, değişik değildir. Bunun aksini kimse iddia edemez ve gösteremez. İş ve hakikat böyle iken eskiden ve yeniden bazı bâtil mezheplerin sapık fırkalarının şöyle böyle sözlerine bakarak Kur'an'a dil uzatanlar olmuştur. Onlardan bazılarını söyleyelim:

Bazı Hıristiyan muharrirler Şîanın Kur'an-ı noksan addettiklerini söylerler. Güya Hazreti Ali'ye ait olan âyetler Hazreti Osman tarafından hazif olunmuş. Bunu akıl kabul eder mi? Hazreti Osman Halife iken çıkardı ise Hazreti Ali Halife olunca niçin Hz. Ali kendisine ait olan ayetleri geri koymadı. Vakıa "gulâtı şia" dediğimiz bâtiniyenin sapık kavillerine göre böyle bir iddia ortaya konuyor. Fakat asıl Şîada

¹⁵⁴ Enfâl, 8/54.

¹⁵⁵ V Mire musulmanstva gazetesi, Almatı, 1911, sayı:29

böyle bir itikad yoktur. Ve olamaz. İnan Mushafı ehli sünnet mushafının aynıdır. Bir kelimesinde bile fark yoktur. Gulâtı Şîanın bu gibi iddialarına kulak asacak değiliz. Onların yalnız Kur'an hakkında değil, bizzat Allah, din ve Muhammed hakkında nice bâtil sözleri vardır. Nasıl ki onlara bakmıyorsak Kur'an hakkındaki görüşlerini de kabul etmeyiz. Şîa ulemasından Molla Muhsin diyor ki: İçimizden bazı kimseler Kur'an'da tahrif ve noksan olduğunu söylüyorlar. Fakat dostlarımızın ve ekserimizin itikadı buna muhaliftir. Çünkü Kur'an Hazreti Muhammed'in mucizesidir. Ulümü diniyenin menbasıdır. Müslümanlar bu kitabı muhafaza için bütün gayretlerini sarfetmiş ve herhangi bir tahrife mâni olmuşlardır. Kur'an elimizde bulunan şekliyle Resulü Ekrem'in hali hayatında toplanmış ve tertip olunmuştur.¹⁵⁶

Yukarıda görüşünü bahsettiğimiz şahıslar hemen hemen aynı görüşlerini ortaya sunmaktadır. Onların iddiada bulunduğu ve savunduğu görüşlerin tümüne katılmıyoruz. O şahıslar hem ateist hem sosyalist hem de komünist kimselerdir. Kur'an-ı Kerim'e saldırmaları ve iddiada bulunmaları hiç olacak bir iş değildir. Çünkü onlar İslam dinini kökünden yok sayıp, Kur'an-ı Kerim'den önce Allah c.c ve Peygamberlere inanmayan kimselerin ne sözüne ne de ortaya sunduğu eserler ve delillerine bakılır. Bunların sunduğu görüşlerin hepsine bu bölümün son kısmında reddiyede bulunmayı uygun gördüm. Yukarıda bahsettiğim gibi hemgörüşlü yazarlardır.

İlk önce bu ateist ve sosyalist şahısların yazdıkları eserlere reddiye yazmadan önce onlara Allah'ı Tealayı tanıtmamız gerekmektedir. Tahavi akidesinin Baberti şerhinde bahsedildiği üzere Caferi Sadık r.a. yanına gelen bazı Zındıklardan biri Allah'ı Teâla'nın varlığını inkâr eder. Caferi Sadık da ona "Sen Deniz yolculuğu yaptın mı ve denizin korkutucu hallerine şahid oldun mu", der. "O da "evet yaptım. Denizin korkutucu hallerine şahid oldum. Biz denizdeyken şiddetli rüzgâr esti ve gemimiz kırıldı. Gemi kaptanları ve denizciler suya battılar. Ben de kırılmış olan geminin bazı parçalarına sarıldım ve onunla deniz dalgalarının vurmasıyla sağ salim sahile ulaştım," icabetinde bulundu. Cafer dedi ki: "Sen o vakit selameti istiyor muydun?" O da "evet" dedi. Cafer de "Sen kimden selameti istiyordun yani o esnada

¹⁵⁶ Keskiöglü, O., Kur'an Tarihi ve Kur'an Hakkında Ansiklopedik Bilgiler, İstanbul, s.330.

kime yalvardın?” O inkârcı susa kaldı. Cafer dedi ki: “İşte seni o vakit kendi yediyle suya batmaktan kurtaran ve dileyip dua ettiğin kimse o âlemin yaratıcısı Allah’u Tealadır.¹⁵⁷ İşte Caferi Sadık ve tüm ehli-sünnet vel cemaat âlimlerimiz tarafından ateistleri susturduğu cevapları hepimize aşikârdır. Onların tüm görüşlerini sunmamıza gerek yoktur. Böylece ateistlere icabette bulunmadan önce selef âlimlerimizin yaptığı gibi önce nakli değil akli delille onlara Allah’u Tealayı ispatlamamız gerekmektedir.

Osman Keskiöğlü müsteşriklerin bu iddialarına şu cevabı vermiştir.

Müşrikler vahyin üstün hallerini anlamayarak Hazreti Muhammed’e «sahir, kâhin, mecnun, şair» diye ithamlar savuruyorlardı. Peygamberi görmeyenler de 14 asır sonra aynı şeyi tekrarlıyorlar. Tecrübe ve müşahede devrinde, ihtisas asrında böyle söylemek o prensiplere sadakat göstermemek değil midir? İşin en hazin tarafı tecrübe ve müşahedeye dayanan bu ilim ve fen devrinde gaipten hükümlerin durmamış olmasıdır. Hazreti Muhammed’in yalnızca adını işitenler, çılgınca ithamını basıyor.

Dünyanın en çok meşgul olunan kitabı Kur’an’dır. Bütün insanlar kör de birkaç kişi mi akıllı ki, “onun hakkında böyle umumun kanaat hilâfına aykırı hüküm veriyorlar. İnsanın böyle demeye nasıl dili varır. İnsan bu kadar körleşir mi? Kur’an bütün belâgat ve azametiyle ortada. Herkesi hayran bırakıyor. Takdirkarları günden güne artırıyor. Kur’an’ı her tetkik eden onun hakkında takdirkâr sözler söylemekten kendini alamıyor. Onun aleyhinde sözler sarfedenler Kur’an’ı tanımadan söylerler. Onlar da tetkik etseler insaflı hükme varırlar. Bu ihtisas devrinde böyle haksız hükümleri işitmek ne hazindir!¹⁵⁸ Zaten hep yalan yere Peygamberimize iftira atanlar ve Kur’an-ı Kerim’i ve Allah’u Tealayı yok sayanların ne sözüne ne de kendilerine itibar ederiz. Bu iftiracı ateistlerin islami ilimleri hiç yoktur. Arap dili ve edebiyatını da bilmeyen kimseler nasıl da böyle görüşleri bize sunuyorlar. Bir millet hakkında bir şey diyebilmeleri için ilk önce o milletin diline ve gelenek göreneklerine riya yet ederek araştırarak görüşlerini öne sürmeleri lazım. Sovyet dönemi ateistleri asıl

¹⁵⁷ Baberti, M, Tahavi Akidesi Şerhi, Beyrut, 2009, s.28.

¹⁵⁸ Keskiöğlü, a.g.e. s. 339-340.

kaynağa başvurmadan herkesten duyduğu yalan efsaneleri söylemiştir. Asıl yalan yere efsane uydurucular ta kendileridir. Hep Rus msteşikleri ve rus papazların yazdıkları eserlere dayanmaktan başka bir şey bulamamışlardır. Nakli delillerimiz böyle insanlara hiç fayda vermemektedir. Bunlara ancak akılla cevapta bulunmamız yeterlidir. Sovyet döneminin zor sıkıntılı durumlarına rağmen o dönemde yaşayan lim Sadvakas havı Gilmani yukarıda bahsettiğimiz ateist sosyalist ve komünistleri yerli yerinde susturmuştur. Bu bahsettiğimiz şahsın reddiye ve eserlerini nc bölümde ayrıntılı bir şekilde sunulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

SADVAKAS HACI GILMANI'NIN HAYATI, ESERLERİ VE KUR'AN-I KERİM ÇALIŞMALARI

I. SADVAKAS HACI GILMANI'NIN HAYATI

Sadvakas Hacı Gilmani 1890 yılında Akmola şehri, Ermentau ilçesindeki Maltabar köyünde dünyaya gelmiştir. Aslında Sadvakas'ın doğum yılı hakkında ilim adamları arasında ihtilaf vardır. Bazıları Sadvakas'ın 1890 yılında doğduğunu söylerken bazı araştırmacılar onun 1891 yılında doğduğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Biz burada en galip gelen görüşü 1890 yılında doğduğunu tercih ediyoruz. Babası Gilman sarraftır ve annesi Urkiya 1901 yılında Sadvakas 11 yaşındayken vefat etmiştir. Sadvakas küçükken dini ilimlere çok meraklıdır. İlk önce Arap harflerini, Kur'an'ı köydeki imamdan öğrenip sonra da Şarıktı köyündeki Bayduisen hocadan "Fihku'l Akbar", "Tuhfat al-Muluk", "Şurut as-Salat" vb. kitapları okumuştur. Böylece 14 yaşına gelince kendisinden küçük yaştaki çocuklara ders vermeye başlayınca halk arasında "çocuk imam" lakabını almıştır. 1907 yılında halk arasında "Aktamak Halife" diye meşhur olan Ahmet Osmanoglu'nun medresesinde İslami ilim almaya devam etmiştir. Sadvakas'ın yazdığı hayat hikâyesinde Ahmet Osmanoglu hocasının "beyaz tenli, siyah gözlü, yüzü yuvarlak, nurlu bir adam olduğunu" yazmıştır. Hocası, Sadvakas'ın babasından evladını medreseye kaç sene okutmaya vereceğini sormuştur. Eğer uzun bir müddet için veriyorsa "Sarf ve Nahif" derslerinden başlayarak okutacağını ve eğer kısa müddet için veriyorsa "Akait, ibadet ve ahlak" derslerini öğreteceğini söylemiştir. Babası da okulunu tamamlayana kadar medresede yatılı bırakacağına dair söz vermiştir¹⁵⁹.

Sadvakas bu medreseden mezun olunca Sileti yerindeki medresede 1916 yılına kadar hoca olarak ders vermiştir. Sonra da kendi köyüne dönüp bu yerde halkın maddi yardımıyla medrese açmıştır. Bu medresede Kazaklar arasında meşhur olan Abilgazı Mayırov, Bekbolat Markamaliden, Nurım Dairoğlu, Galimcan Muhat gibi pek çok öğrenciler yetiştirmiştir. Sözü geçen medresede dört yıl öğrencilere ders

¹⁵⁹ Nurkasım Kazıbek, Sadvakas Gilmani: makalalar, cigan-tergendor, Almatı, "El-şecire", 2006, s.5-6.

vermiş ve sonra ailesindeki sıkıntıdan dolayı köyünden gitmek zorunda kalmıştır. Niyaz Seypolla adlı kişinin köyüne yerleşip orada bir yıl öğrencilere ders vermiştir. Bir yıldan sonra Sadvakas Hacı Gılmani iki görevi aynı anda yürütmeye başlamıştır. Üç köyde imamlık görevinde ve resmi okulda din derslerinde öğretmen olarak çalışmıştır. Fakat imamın okulda öğretmen olarak çalışmasını yerli ihtiyar halk kabul görmediği için öğretmenliği bırakıp kendi köyüne dönmüştür. Köyündeki küçük camiye tamir ettirerek burada imam ve hoca olarak görev yapmıştır.¹⁶⁰

1929 yılında Sovyetler Birliği'nin dine ve din adamlarına karşı yapılan siyasetinden dolayı sürgüne gitmiştir. Araştırmacı Kamzabekoğlu şöyle der: *“Sadvakas Gılmani İslam dininde eğitim verdiği için 1929-1946 yılları arasında sürgün edilmiştir”*¹⁶¹. 1929 yılında Akmola şehrinde iki yıl hapiste yatmıştır ve sonunda ona idam cezasını uygulamak istemişlerdir. Fakat hapiste çalışan güvenlik görevlileri Sadvakas'ın takvalı, sabırlı ve büyük bir ilim adamı olduğunu anlayınca onun idam cezasından kurtulmasına yardımcı olmuşlardır. Sadvakas ile aynı odada yaşayan Abdukerim Musimov adlı zat sağlığından dolayı vefat edince ikisinin yerini değiştirip Hapis idarecilerine Sadvakas'ın vefat ettiğini söyleyerek, onu Abdukerim adıyla haptisten çıkarmıştır. Böylece Sadvakas Gılmani birkaç yıl, Abdukerim Musimov adıyla yaşamak zorunda kalmıştır. Bunu kendi yazdığı biyografinde *“O dönemde kimliksiz yürümek yasak olduğu için ben Abdukerim Musimov kimliğini kullandım ve o yüzden bana çoğu insan Abeke diyordu”*¹⁶² diye yazmıştır.

1934 yılında Ombı şehrindeki Lubin ilçesinde “Yeni yol” isimli kolhoza gidip sığınmıştır. Bu yerde 1946 yılına kadar tarımda işçi olarak çalışmıştır. Bu yıllar arasındaki zor günleri kendi biyografisinde şöyle bahsetmiştir: *“Bir günde 7 hektar yere tohumları elimizle ekiyorduk ve o kadar yoruluyordum ki bu günleri unutamıyorum”*¹⁶³

İkinci Dünya Savaşından sonra Sovyet komünistleri dine adına daha yumuşak bir siyaset uyguladığından dolayı Akmola şehrinde dini kurumlar açılıp imamların

¹⁶⁰ Sadvakas Gılmani, Tarjimahal, Gılmani Şıgarmaları, Almatı, 2010, s.34

¹⁶¹ Kamzabekulı D., Sadvakas Gılmani şıgarmaları, Almatı, El-şecire, 2010, s.11.

¹⁶² Sadvakas Gılmani, Zamanımızda bolgan gulamalardın gumur tarihtarı, Almatı, “Daik-Press” yayınevi, 2013, s.335.

¹⁶³ Sadvakas Gılmani, a.g.e., s.335.

çalışmasına izin verilmiştir. Bunu duyunca dayısı Sadvakası çağırıp imam olarak çalışmasına yardımcı olmuştur. O zamanda Almatı'dan Kazakistan Müslümanlar Dini İdaresi'nin müftüsü AbdulGaffar Şamsutdinov gelip Sadvakas ile tanışıp onu Kazakistan Müslümanlar Dini İdaresinin resmi imamı olarak kaydını yapmıştır. Sonradan Taşkent'e gitmesini ve oradan imam olduğuna dair sertifika getirmesini istemiştir. Taşkent'e gidince Sadvakas din adamlarıyla tanışıp pek çok bilgi alarak onların ilimlerinden faydalanmıştır.¹⁶⁴

1951 yılında tüm Sovyet din mensuplarının toplantısına Kazakistan temsilcisi olarak Sadvakas Hacı Gılmani katılmıştır. 1953 yılında ise Mekke'ye gidip Hac yapmıştır.¹⁶⁵

1943 yılında kurulan Orta Asya ve Kazakistan Müslümanları Dini İdaresi'nin Kazakistan'daki temsilcisi AbdulGaffar Şamsutdinov sağlık durumunun kötüleşmesinden dolayı 1952 yılında kendi yerine Sadvakas Gılmani'yi kadı olarak tayin etmiştir. Sadvakas bu görevini 1952-1972 yıllar arasında yürütmüştür. Bu görevi hakkında kendi hayat hikâyesinde şöyle yazmıştır: *“1953 yılında her Cumhuriyette tek Kadı olsun diye karar çıkınca AbdulGaffar Şamsutdinov sağlığından dolayı tüm Kazakistan'a beni Kadı olarak tayin ettiler. Ve iş yerim Almatı'da olduğundan dolayı ben Almatı şehrine taşındım”*¹⁶⁶.

Böylece Sadvakas Gılmani'nin amacı ömrünün sonuna kadar İslam yolunda hizmet etmek olduğundan dolayı Müftü görevini hayatının sonuna kadar devam ettirmiş ve 1972 yılı 24 Nisan ayında Almatı şehrinde vefat etmiştir.

II. SADVAKAS HACI GILMANI'NİN ESERLERİ

Sadvakas Gılmani, hayatında sadece din alanında araştırmalar yapmamıştır. O edebiyat, kültür, filoloji, Kazak şeceresi, din tarihi, Kuran, hadis vb. alanlarda da eserler yazmıştır. Vefat etmeden önce kendisinin vasiyetine göre “İslam dini hakkında 42 eser, 1958 yılında Bilimler Akademisi'nin sipariş etmesi ile Oljabai

¹⁶⁴ <http://sunna.kz/kz/page/viewid>

¹⁶⁵ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., Almatı, “El-şecire”, 2006, s.6-7.

¹⁶⁶ Sadvakas Gılmani, a.g.e., s.357.

Nuralıoğlu ile birlikte “Kalila men Dimna” ve L. Tolstoy’ın “Adamın aklı” adlı eserini Kazakçaya çevirmişler¹⁶⁷.

Filoloji sahasında Prof. Dr. -Kamzabekoğlu, Gilmani’nin edebi eserlerini 5 çeşide ayırmıştır: “1. Gönülden yazılan şiirleri: “İbadet hüznü”, “Dua”, “Pişmanlık”, Endişe”, “Geçmiş ağıt” vb.; 2. Dini hikâyeleri ihtiva eden eserleri: “Boşuna giden beş şey”, “Tefsirden bir öykü”, “Hz. Ebu Bekir’in durumu”, “Beni İsrail’in üç kadısı”, “Uzun hadis çevirmesi”, “Terceme-i hâl” vb.; 3. Nasihat şiirleri: “Kurban bayram”, “Sufiler”, “Öğüt”, “Arap şiirleri”, “Mevlit ayı” vb., 4. Armağan şiirleri: “Çocuklarıma”, “Bir dostuma”, “Öğrencilerime yazmam”, “Bazı imamlara” vb.; 5. Mektup-cevap şiirleri: “Selam hat”, “Heykel”, “Töre köyüne selam” vb.

Sadvakas Gilmani edebi eserlerinin çoğunu, şiirlerini 1920-1930 yıllarında yazmış ve sonra din alanında hizmet etmeye başladığında Kur’an ve hadisle ilgili eserler ve Arapça-Kazakça sözlük yazmıştır.

Gilmani tam Sovyetler Birliği’nde dini yok etmeyi amaçlayan, din adamlarını sürgüne gönderen, ibadetin yasak olduğu zor dönemde yaşamıştı ve bu dönemde İslam’ı savunarak eser yazmak kolay bir iş değildi. Ateistlerin çoğaldığı dönemde onlara karşı İslam’ı, Kuran’ı savunarak 1970 yılında “Kuran hakkındaki yazılan iftiralar ve yalanlar” adlı bir eser yazmıştır. Bu eser, “İslam’ın kaynağı iki şey”, “Din yaratılıştan mı oldu?”, “İslam’ı kim başlatmış?”, “İlk Müslüman kimdir?”, “İslam tüm Peygamberlerin dini”, “Allah’ın yüceliği nasıl?” vb. 114 başlıklı konuları ihtiva etmiştir. Gilmani ateistlerin ortaya attığı fikirlere Kur’an’dan ve bilimsel açıdan deliller göstererek cevaplar vermiştir. Bu eseri kendi döneminde yaşayan ateist Mukatay Tokjigitov’ın 1968 yılında yayınlanan “Kuran hakkında gerçekler” adlı eserine cevap olarak yazdığını araştırmacı İ. Berdaliev tespit etmiştir¹⁶⁸. Aslında Sadvakas bu eserini kime karşı veya kimin kitabına karşı yazdığını açıkça söylememiştir.

¹⁶⁷ Kamzabekulı D., *a.g.e.*, Almatı, El-şecire, 2010, s.19.

¹⁶⁸ Berdaliev, İsatay, Sadvakas Gilmanidin teris agimdarga toitarıs berudeği adıs-tasilderi, Astana, “Master Po”, 2016, s.79.

İkinci önemli eseri Arapça-Kazakça sözlüğüdür. Bu sözlük 108 bin kelimeyi içine alan 5 ciltlik 980 sayfadan oluşmuştur. Âlim Arapça-Kazakça sözlüğünü 1946 yılından başlayarak 1966 yılına kadar tam 20 yıl içinde yazmıştır.

Üçüncü önemli eseri 14 bölümden oluşan, 360 sayfalık “Kalila ve Dimna” adlı eserinin Kazakça çevirmesidir.

Kazak etnografya sahasında yazılan “Halk arasından toplanıp derlenen bilgiler” adlı değerli çalışmasında halk arasında şiirleri meşhur olan 59 insanın hayat hikâyesi ile onların şiirlerini ve özdeyişlerini ihtiva etmiştir.

Bu eserlerden başka da Kuran mealini Kazakçaya çevirmeye çalışmış fakat bitirememiştir. Tefsir ve hadislere dair eserleri, dini sorulara veren cevapları hakkında yazılan broşürleri ve tüm şiirlerini bir araya getiren kitapları da vardır¹⁶⁹.

III. KUR’AN HAKKINDAKİ İFTİRA VE YALANLARA KARŞI CEVAPLAR

Sadvakas Gılmani’nin “Kur’an hakkında iftira ve yalanlara karşı cevaplar” adlı eseri genelde kendi zamanında yaşayan ateistlere onun içinde özellikle M. Tokjigitov’un eserine reddiye olarak yazıldığını bahsetmiştik. S. Gılmani reddiye yazarken Kur’an ve Sünnetten nakli deliller ile birlikte akli delilleri kullanarak cevaplar vermiştir. Tarihi olayları da örnek vererek ateistlerin tarih hakkındaki bilgilerinin de yanlış olduğunu ortaya koymuştur. Şimdi S. Gılmani’nin bazı önemli bölümlerini çeşitli başlıklarla nakletmek istiyoruz.

A. Peygamberlerin Gerçekliği Hakkındaki Şüphelere Cevaplar.

“Ateistler: Musa ve İsa peygamberlerin Kur’an’da zikredilmesine rağmen, geçmişte hiç yaşamadıklarını söylerler. Ateistlerin sözlerine göre: “Onlar hakkındaki anlatımlar, geçmişten gelme efsane ve masallardan ibarettir. Onlar tarihin herhangi bir diliminde yaşamış insanlar değil, erken dönem Yahudi din adamları tarafından uydurulmuş kişilerdir. Hz. Muhammed peygamber için ise geçmişte yaşayan insan” – derler.

¹⁶⁹ Berdaliev, İsatay, a.g.e., Astana, “Master Po”, 2016, s.70-77.

Ateistlerin dinler tarihini nasıl anladıkları bizim için belli değildir. Ancak adı geçen peygamberler tüm tarih sahnesinde sabittir. Diğerleri bir yana, bir Kazak atasözünde: “Gözleri hasta olan kimse güneşin ışığını da göremez” – diye zikredildiği gibi, belki de müellifin gözleri bu tarihi gerçeği görmekten âciz kalmıştır. Gerçeği yazmak isteyenlere ise, Hz. Muhammed’in tarihi, güneş gibi apaydındır. İlk başta İslam dinini yayan Hz. Muhammed hakkındaki gerçekler geçmiş ulema tarafından ister onun dostları olsun, ister düşmanları olsun, gizlenebilmiş değildir. Bu bağlamda Hz. Peygamber döneminde olan bir olayı beyan etmem yerinde olacaktır. Bu olay aşağıdaki şekilde cereyan etmişti:

Hz. Muhammed Medine’ye hicret ettikten beş sene sonra Mekke müşrikleri ve Hz. Muhammed arasında bir sulh anlaşması imzalanır. Bu anlaşma tarihte ‘Hüdeybiye Sulhu’ diye adlandırılır. Mekke müşriklerinin Ümeyye oğullarından Ebu Süfyan b. Harb ticaret kervanıyla Şam’a gelir. O yıllarda Hz. Muhammed dini tebliğ etmek için krallara mektuplar gönderiyordu. Böyle mektuplardan biri de Bizans kralı Heraklius’a ulaşır. Mektup sahibinin durumunu öğrenmek için Mekke, Medine tarafından gelen adamları araştırarak, Şam’da bulunan kervanbaşı Ebu Süfyan ve arkadaşlarıyla huzuruna getirtir. Kral onları önüne oturtur ve Ebu Süfyan’a soru sormaya başlar. Arkadaşlarına: ‘Siz dikkatle gözlemleyin, cevabı yalan olursa düzeltiniz’¹⁷⁰ - diye emreder.

Heraklius: ‘Sizin içinizde peygamberliği iddia eden adamın nesebi nasıldır?’

Ebu Süfyan: ‘Nesebi saygın, asil kavimden’.

Heraklius: ‘Daha önce bu kavimden olup ta böyle bir şey iddia eden oldu mu?’

Ebu Süfyan: ‘Hayır’.

Heraklius: ‘Ecdadı içinde bir kral var mıdır?’

Ebu Süfyan: ‘Hayır’.

¹⁷⁰ Berki A.H, Keskiöglü O., Hazreti Muhammed ve Hayatı, Ankara,2006, s.336.

Heraklius: ‘Ona tâbi olanlar halkın ileri gelenleri mi, yoksa fakir kimseler mi?’

Ebu Sufyan: ‘Fakirler’.

Heraklius: ‘Ona uyanlar artıyor mu, eksiliyor mu?’

Ebu Sufyan: ‘Eksilmez, artar’.

Heraklius: ‘Ona tabi olanlardan, onun dinine girdikten sonra, beğenmeyip dininden dönen var mı?’

Ebu Sufyan: ‘Yok’.

Heraklius: ‘Onu hiç yalan söyleyeceğinden şüphelendiniz mi?’

Ebu Sufyan: ‘Hayır’.

Heraklius: Kendisinin hiç sözünde durmadığı, ihanet ettiği vâkî midir?

Ebu Sufyan: Hayır, vaki değildir. Şu anda bizimle onlar arasında bir bağlantı yok, ne yaptıklarını bilmiyoruz.

Heraklius: Onlarla aranızda savaş oldu mu?

Ebu Sufyan: Oldu.

Heraklius: Savaş nasıl sonlandı?

Ebu Sufyan: Bazen biz, bazen de onlar galip oldular.

Heraklius: O size neleri emrediyor?

Ebu Sufyan: Yalnız bir Allah’a ibadet etmemizi. O’na hiçbir şeyi ortak koşmamızı. Namaz kılmamızı. Kendimize ve temizliğe dikkat etmemizi. Doğru ve dürüstçe yaşamamızı. Akrabalarımızla ilgilenmemizi ve onları görüp gözetmemizi emreder.¹⁷¹

Heraklius şöyle dedi: Ben onun nesebini sordum, yüksek neseb sahibi olduğunu söylediniz. Her zaman Peygamberler kavimlerinin en soylularından olurlar.

¹⁷¹ Berki A.H, Keskiöglü O., a.g.e., Ankara,2006, s.337.

“Ben, onun soyundan böyle iddia eden (peygamberlik iddiasında bulunanın) adam var mı diye sordum, siz ‘Hayır, yoktur’ dediniz. Ben eğer böyle biri olsaydı, bu da belki onun yolunu taklit etmiş derdim. Onun hiç yalan söyleyeceğinden şüphelendiniz mi demiştim, sizler ona da hayır, diye cevap verdiniz. Ben ise, kat’î olarak bilmekteyim ki insanlara karşı yalan söylemeyen bir kimse Allah’a karşı da yalan söylemez. Ben ona tâbi olanlar halkın ileri gelenleri mi, yoksa fakir kimseler mi demiştim, sizler, alt tabaka fakirler tabi olur dediniz. Her zaman Peygamberlere tâbi olanlar da halkın aşağı sınıfları olur. Ben ona uyanlar artıyor mu, eksiliyor mu dedim, sizler de artıyor dediniz. Tabi ki iman keyfiyeti tamamlanıncaya kadar hep böyle gider. Ben tabi olanlar arasında bu yolu beğenmeyip dinden dönenler oldu mu dediğimde sizler, hayır, dediniz. Ne zaman iman kalbe yerleşirse, asla ondan geri çıkmaz. Ben o kandırır veya ihanet eder mi demiştim sizler yok dediniz. Tabi ki peygamberler kandırmaz ve ihanet de etmezler. Ben neyi emrediyor dediğimde, sizin cevabınız yukarıda söylenen oldu. Eğer sizin dedikleriniz doğruysa, o benim ayaklarımın altında bulunan yerlere de hükmedecektir. Ben böyle bir insanın çıkacağını biliyordum. Ancak sizin içinizden çıkacağını tahmin etmemiştim. Ben o insana içtenlikle inanırım. Onunla karşılaşmayı isterim. Eğer ben onun yanında olsaydım, onun ayaklarını yıkardım.¹⁷²

Bu sözleri söyleyen Bizans kralı Heraklius Müslüman değildi. Onun sorularını cevaplayan Ebu Sufyan ise Hz. Muhammed’in azılı düşmanı Ümeyye oğullarından dinsiz bir müşrikti. Bu onlar arasında yaşanan olaydır. Bu haberi, Hz. Muhammed’in hadislerini toplayan muhaddis ulemadan, dünyaca ünlü âlim Muhammed b. İsmail el-Buhari kendi kitabında zikreder. O İslam âleminde oldukça meşhur olup, Hz. Peygamberin hadislerini toplayıp bir araya getirmede büyük emek harcamıştır. Hz. Muhammed’in kendi dilinden şu hadis rivayet edilmiştir: ‘Her kim benim söylemediğim bir şeyi, bilerek, söyledi derse veya benim yapmadığım bir şeyi, yaptı derse, onun yeri Cehennemdedir!’¹⁷³ Bu hadisi yetmişden fazla ravi rivayet etmiş ve İslam âleminin ünlü âlimleri bu hadisi esas alarak kendi eserlerinde doğruluğu temel ilke edinmişlerdir. Buhari Hz. Peygamberin hadislerinden yetmiş

¹⁷² Berki A.H, Keskiöglü O., a.g.e., Ankara,2006, s.338.

¹⁷³ Buhari, Kitabul ilim, 1/108-109.

bin (bu yazı üzerine Gılmani'nin bizzat kendisi, Arap yazısıyla 600.000 diye not eklemiştir. N. K.) in ezberleyip, Mekke ve Medine'de 14 sene istikamet edip, ezberlediği yetmiş bin hadis arasından sadece sıhhatından emin olduklarını seçerek kitabında zikreder. Bu hadislerin adedi 9082 ye ulaşmıştır. Buhari hicri 193 yılında Şevval ayında doğdu ve 63 yaşını doldurmaya 13 gün kala Semerkand şehri yakınlarındaki Hartenk köyünde vefat etti. Mezarı belli ve işaretlenmiştir.¹⁷⁴

Muhammed b. İshak, Hz. Peygamber Muhammed (a.s.)'in hayatını kaleme almıştır. Ancak “hayatını kaleme almış” ifadesi “bu konuda müstakil bir kitap telif etmiş” şeklinde anlaşılmalıdır. Yoksa Hz. Muhammed'e arkadaşlık eden (eshab-ı kiram) taraftarları (tam sayısı belli olmamakla beraber) Hz. Peygamber vefat ettiği sırada yüz yirmi dört bin civarında idi. Onlardan hiçbiri Hz. Peygamberin söylediği sözleri ve davranışlarından bahsetmeden geçmiş değillerdi. Böylece dağınık halde, bir araya getirilmeyen Resulullahın siyreti, o hayattayken bile, kâğıt gibi üzerine yazı yazılabilen her türlü eşya şeklinde ashab yanında korunuyordu. ‘Halife Mansur, İbn İshak’ı huzuruna getirerek Peygamber tarihini istediği gibi yazdırdı’ – demek iftira olur. Çünkü yukarıda Hz. Peygamber hakkında yalan söylemenin vebalini zikrettik. Her ne kadar sahabe olmasa da İbn İshak gibi gerçek bir âlimin yalan söylemesi düşünülemez. Onun gibi âlimler, aralarında itimad edip dayandıkları, Kur’an’dan sonraki delil kaynağı niteliğindeki peygamber sözü dururken, gerçek olmayan şeyleri yazmayı vicdanları kabullenmez.¹⁷⁵

Eski tarih kitaplarına tamamıyla vakıf olan bir kimse için bunların tamamıyla gerçekliği gün gibi aşikârdır.

Din karşıtı kitap yazan kimsenin ise bunlardan haberi yokmuş. Sadece modern âlimleri zikredip, onların arasından Kraçkovskiy'i Kur'an'ı Rusçaya tercüme etmesinden ötürü ayrıca öneme sahip olduğunu vurgular. Bilmediğim bir şey hakkında iyi ya da kötü diye hüküm vermem. Ancak biz müslümanlar, din âlimlerimiz de dâhil olmak üzere bu tercümeyle gerçek Kur'an olarak görmeyiz. Kur'an'ın üstünlüğü – onun lafızlarındadır. Kur'an'ın ilahi kelimeler olduğunu, onun

¹⁷⁴ Nurkasım Kazıbek, Sadvakas Gılmani: makalalar, cigan-tergender, Almatı, “El-şecire”, 2006, s.16-18.

¹⁷⁵ Muminov A., Frank A., Eskertkişti jarialauga kirispe, Almatı, 2013, s.67.

lafızları (kelime yapısı) ortaya koyar. Arapların nice fesahat ve belağat konusunda mahir olan hatip ve şairleri Kur'an karşısında acizliklerini itiraf ederken, onun derin anlamlarının yanı sıra lafzının ihtişamına da boyun eğmişlerdir. Onun fesahatı ve edebi güzellikleri, anlamının oldukça derinliği ve mana yönünden zengin olması sebebiyle, hiç kimse Kur'an lafızlarına benzer bir şey ortaya koyamamıştır. Böylece Kur'an kırk yaşındaki ümmi birisi olan Hz. Muhammed'e mucize olarak indirildiğini kabul ettirmiştir. Bakara süresinin 23. Ayetinde: *'Eğer kulumuza indirdiğimiz hakkında şüphede iseniz, haydi onun benzeri bir sûre getirin, Allah'tan başka güvendiklerinizin hepsini çağırın; eğer doğru iseniz.'*¹⁷⁶ denilerek onlara apaçık meydan okunur. Kraçkovskiy ise bunları kendi bildiği gibi tercüme etmiştir. O birçok anlam ve mana içeren lafızları tamamıyla ifade edemez. Ateist 'Peygamber' kelimesine de: 'Özel olarak yaratılmış, gelecekte haber veren, her şeyi bilen kişi anlamındadır' diyerek, fazla ve yanlış mana verir. 'Peygamber' Farsça bir kelime olup, onun Arapça'sı 'Resul'dur. Her iki kelime de aynı 'elçi' anlamındadır. Muhammed Peygamber Allah'ın elçisi demektir. Diğer insanlar nasıl doğduysa, o da aynı şekilde doğmuştur. Onun da bilmediği şeyler oldukça fazladır. Kendisi de 'Ben her şeyi bilirim' dememiştir. Aksine: 'Allah bildirirse bilirim. Allah bildirmezse nerden bilebilirim' demiştir.

B. Peygamberimizin Adı ve Ümmiliği Hakkındaki Şüphelere Cevaplar.

Ateist: 'Muhammed'in gerçek adı hakkında bilgi yok' diyor. Kur'an'da Saf süresinin 6. Ayetinde Hz. İsa (a.s) kendisinden sonra Ahmed isimli bir peygamber geleceğini haber vermiştir.¹⁷⁷ Böylece bu ismi Hz. Muhammed'e dedesi Abdülmuttalib koymuş, insanların "böyle bir isim bizim aramızda olmamıştı, nasıl koydunuz?" sorusuna da "ben onun övülmüş biri olması dileğiyle koydum" diye cevaplandığı tarihte sabittir.¹⁷⁸

Hz. Muhammed'in anne-baba eğitimi görmediği bellidir. Babası Abdullah Hz. Muhammed anne karnındayken vefat etmişti. Annesi ise o altı yaşındayken vefat etti. İki sene dedesinin yanında terbiye gördükten sonra 8 yaşında dedesi vefat edince

¹⁷⁶ Bakara, 2/23.

¹⁷⁷ Saf,61/6.

¹⁷⁸ <http://e-islam.kz/kz/biography/article>

amcası Ebu Talip'in himayesine geçti ve Ebu Talip vefat edene kadar Hz. Muhammed 50 yaşına kadar onun yanında kaldı. Ebu Talip Hz. Muhammed peygamber olarak gönderildikten sonra 10 yıl yaşadı ve peygamberlik davasının himayecisi oldu. Ebu Talip hastalanıp, ölüm döşğinde yatarken Hz. Muhammed: "Ey babamın kardeşi, amcam, Allah'ın yegâne ilah ve benim peygamber olduğumu ikrar olup, iman etsen"- diye istekte bulununca Ebu Talip: "Ey Muhammed, senin gerçek bir peygamber olduğuna biliyorum. Ancak insanların, Kureyş'in ünlü büyüğü ölürken atalarının dininden yüz çevirdi demelerinden endişelenirim" dediği hem tarih hem de hadislerle sabittir.¹⁷⁹

Ateistler Muhammed'in (s.a) tarihini yazarken onun ümmi birisi olduğunu açıkça beyan etmeleri, bir konuda da olsa objektif davrandıklarına işaret eder. Çünkü başka bazı kimseler, onu bilgin biri olarak tanıtmak için çabalıyorlardı. Onun ümmi olduğu Kur'an'ı Kerimin "*Onlar ki, o ümmi peygambere uyarlar, yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılmış bulacakları o peygambere uyup, onun izinden giderler...*"¹⁸⁰ (7./157.) ayetinde ve "*Sen bundan önce ne bir yazı okur ne de elinle onu yazdın...*"¹⁸¹ (29./48.) ayetinde ifade edilmektedir.

Babası gibi sevdiği Ebu Talip ticaret seferine çıkarken, 9 yaşındaki Hz. Muhammed kendisini beraberinde sefere götürmesi için ağlayarak rica etmesi üzerine, babası yerindeki Ebu Talip onu beraberinde götürür. Busra kasabası yakınlarında konaklayınca, bu kasabadaki tecrübeli yaşlı bir din adamı rahip, Ebu Talip'e bu çocuğu Şam'a götürmemesi gerektiği hakkında uyarır. Bu uyarıyı dikkate alan Ebu Talip oradan Mekke'ye geri döner. 25 yaşında Hz. Hatice'nin ticaret kervanının başçısı olduğu tarihten malum. Hz. Hatice onun emanete ihanet etmeyen dürüst bir insan olduğunu biliyordu. Böylece 40 yaşındaki Hz. Hatice, 25 yaşındaki Hz. Muhammed ile evlenir. 2 erkek ve 4 kız çocuğu olur. Erkek çocukları küçük yaşlarda vefat eder. Kızları ise büyüyüp evlenip, çocuk sahibi olurlar. Ancak Hz. Fatıma hariç diğer kızları, Hz. Muhammed hayattayken vefat ederler. Hz. Fatıma ise Peygamberimizden altı ay sonra vefat eder. Ateistlerin: "ergenlik çağına kadar

¹⁷⁹ Sadvakas Gılmanı, Kuran turalı jala men ötirikterge karşı, Koljazba, Almatı, 1972, s.6.

¹⁸⁰ A'râf, 7/157.

¹⁸¹ Ankebût, 29/48.

yaşayan tek kızı Hz. Fatıma” demelerinin sebebi işte budur. Bunun yanı sıra Hz. Osman Peygamberimizin iki kızıyla evlenir. Muhammed (s.a) ona: “Eğer üçüncü kızım daha olsaydı, onu yine seninle evlendirirdim” buyurmuştur. Bundan dolayı Hz. Osman’ın lakabı Zünnüreyn (iki nur sahibi) olmuş. Bunun anlamı peygamberin iki kızıyla evlenmiş demektir.¹⁸²

Hz. Muhammed 40 yaşına gelene kadar sıradan bir insan gibi yaşasa da yalan söylememesi, ihanet etmemesi, temizliğe özen göstermesi ve insanlara hoşgörülü davranmasıyla kendisini diğerlerinden ayıran bir kişiliğe sahipti. Ta o zamandan itibaren halk onu Muhammed isminin yanı sıra “el-Emin” olarak adlandırır. Hiçbir kimseye adaveti olmayan Hz. Muhammed, 40 yaşına gelince Alak suresinin ilk 5 ayeti vahyolunur ve bunun neticesinde kendisinin gerçek bir peygamber olduğunu hisseder. Bundan sonra Allah’ın emirlerini bekler. “Dini halka tebliğ et” emrini kabul eder, ancak topyekûn ilan etmeden, gizlice davet etmeye başlar. Bundan daha önce kendisine gelen vahyin Allah tarafından başına gelen bir hastalık olmasından endişelenir. Kendisinin bu durumu hakkında eşi Hz. Hatice’ye söyler. Hz. Hatice: “Siz dert etmeyin! Benim tecrübeli, bilgin amcam var. Ben sizi ona götüreyim. Durumunuzu anlatıp danışalım” der ve beraberce gidip durumu beyan ederler.¹⁸³

O: “Siz bunu dert etmeyin. Tedirgin olmayın. Siz hor ve rezil olacak biri değilsiniz. Siz asaletli ve güzel ahlak sahibisiniz. Karşılaştığımız kişiye ilk selam verirsiniz. İnsanları üzmezsiniz. Birileri sizi üzse de onu affedersiniz. Kin tutmazsınız ve efendi birisiniz. Kimsenin ayıbını yüzüne vurmazsınız. Akrabanıza yardım eder, durmadan çalışırsınız. Böylesi bir insan asla hor olmaz derler” diyerek Hz. Hatice’nin akrabası olan Varaka b. Nevfel Hz. Peygamberin özelliklerini tek tek sıralar. Sonra o: “Senin gözlerine hayalet olarak gözüken Musa’ya (a.s) indirilen Namusu Ekber’in, yani elçi melek Cebrail’in ta kendisidir” diye açıklama yapıp, akabinden: ‘Senin halkın seni yurdundan çıkmaya mecbur ettiği günlerde sana yardım ederdim, maalesef ömrümün sonu yakındır’ diye kaygılandı. Bu söz üzerine Hz. Peygamber, ona: Demek beni bu memleketten çıkaracaklar öyle mi? diye

¹⁸²Sadvakas Gılmanı, a.g.e., Koljazba, Almatı, 1972, s.10

¹⁸³Nurkasım Kazıbek, Sadvakas Gılmanı: makalalar, cigan-tergender, Almatı, “El-şecire”, 2006, s.10.

sorunca, Varaka: ‘Her kim senin getirdiğin bu mesajı getirmişse mutlaka halkı onu yurdundan kovmaya çalışacaktır’ dedi.¹⁸⁴

O zamana kadar Varaka’nın ömrü yetmedi. Ancak Hz. Peygamberin gönlü tam bir özgüvenle Allah’tan vahiy beklemeye başladı. Sonunda Allah, kavmini dine davet et diye emretti. Bunun üzerine ilk önce eşi, kölesi ve yakınlarından başlayarak dine davet etti. Bayanlardan Hz. Hatice, akrabalarından Hz. Ali, kölelerden Zeyd, akraba olmayanlardan ise Hz. Ebu Bekir iman etti. Ateistlerin dediği gibi Abbas iman edip, desteklemiş değil. O Hz. Muhammed Medine’ye hicret ettikten sonra, Bedir savaşında esir alınır. Daha sonra peygambere inanıp, onun taraftarlarından olur. Hz. Muhammed ilk vahiy almasından 13 sene sonra Medine’ye hicret eder. O zamana kadar Mekke’de yönetimi elinde tutan müşrikler Hz. Muhammed’e baskı uygulayıp, iki defa Müslümanları Habeşistan’a hicret etmeye mecbur bırakır. Habeşistan kralı onları orada himaye eder ve herhangi bir zulüm görmelerine müsaade etmez. (Bu aralıktaki olaylar epey uzun olduğundan bunları zikretmekle yetinelim).

Peygamberliğinin 13. senesini doldurunca, artık Hz. Muhammed de Mekke’yi terk etme hazırlıklarına başlar. Bunun sebebi ise, Hz. Muhammed’in her sene başka yerlerden Kâbe’yi tavaf etmek için gelenleri dine davet etmesi ve onlar arasından Medine’den gelen kişilerin: ‘Bizim yurdumuza gelin! Biz sizi himaye ederiz!’ diye söz vermeleri idi. Böylece takvim 622 senesinin muharrem (26 Temmuz) ayında, yanında Ebu Bekir, devesini kiralayan adam ve bir yol gösteren kılavuzla toplam dört kişi yola koyulur. Bu hicret esas alınarak, Müslüman takviminin başlangıcı olarak belirlendi.

Bu dört kişilik grup, pazartesi günü Medine şehri yakınındaki Kuba isimli köye ulaşır. Orada bir mekân tayin edilip cami inşa edilir ve cuma günü Medine’ye girerler. Bu Cuma namazının kılındığı ilk tarihtir.¹⁸⁵

Ateistler: ‘Hz. Muhammed’in ümmi biri olduğu söylenince, onun hiçbir şeyi bilmeyen cahil adam olduğu anlaşılmalıdır. O devirde on bin kişiden sadece biri

¹⁸⁴ Sadvakas Gilmani, Zamanımızda bolgan gulamalardın gumur tarihtarı, Almatı, “Daik-Press” yayınevi, 2013, s.409.

¹⁸⁵ Sadvakas Gilmani şıgarmaları, Almatı, El-şecire, 2010, s.23.

okuma yazma bilirdi. Muhammed okuma yazma bilmemesine rağmen, kendi siyasetini hayata geçirmeye muktedir olan biriydi. Cengiz han ile Timurlenk'in de okuma yazma bilmedikleri malum. Buna rağmen onlar hükümlerlik sürebilmişlerdir. Onlar mızrak ve kılıcı kuşandıysa, Muhammed dini kuşandı ve birçok yere yolculuk yaptı. Diğer halklarda gördüğü, elde ettiği tecrübesinden yararlanarak, özel mülk dokunulmazlığıyla birlikte o zamanlarda insanların hoşuna gitmediği işleri yönüyle onlara iyice temas ederek, toplumu kendine çekebilmiştir. Din ve devleti korumuştur. Tüm işleri dini esas alarak yürütmüştür' derler.¹⁸⁶

Tabi ki Muhammed'in (s.a.s) temel amacı, tüm kötü örf adetleri yok etmek. Bunların arasında özellikle Allah'ı tek bir ilah olarak tanımaya şiddetle davet eder, yaratıkları ilah edinenlere bu işin ne kadar yanlış olduğunu ciddi bir şekilde anlatıp deliller getirir ve kendisinin peygamber olduğuna ikrar ettirmek için bir hayli emek harcamıştır.¹⁸⁷

Muhammed (a.s.) geçmişteki insanların tutundukları dinleri, örf ve adetleri yanlış olarak gördü. En önemlisi de Allah'ın yalnız ilah olduğunu anlatmaktı. Sadece bu değil başka birçok anlamsız hurafelerle mücadele edilmesi de zorunluluk arz ediyordu. O dönemlerdeki evlenme âdetine göre, ister yakın akrabası, isterse üvey annesi hatta kendi kızı olsa bile evlenilebilir ve sayıda sınır olmaksızın birçok eşle birlikte aynı evlilik altında toplanabilirdi. Muhammed (s.a.s.) bu davranışı yanlış buldu ve kademeli olarak eş sayısını azaltmayı hedefledi. İlk başta dörde kadar evlenmeye izin verip, aralarında adalet ve eşitliğin sağlanmasını şart kıldı. Eğer adaleti gözetemiyorsa tek eşle yetinmek zorunlu kılındı. Bu konu Kur'an'ı Kerimin Nisa suresinin 3.ayetinde geçmektedir.¹⁸⁸ Bu sırada Hz. Muhammed'in kendisi 9 tane bayanla evlenmedi mi sorusu doğabilir. Bu sorunun cevabı hakkında ileride bahsedilecektir.¹⁸⁹

Hz. Muhammed ilk önce insanları dine davet etmeye gizlice başlar. Daha sonra Allah'ın emri olarak: "*Önce en yakın akrabalarımı uyar*"¹⁹⁰ (26/214) ayeti

¹⁸⁶ Tokjigitov M.J., Kur'an hakkında gerçekler, Almatı, 1977, s.13.

¹⁸⁷ Sadvakas Gılmani, Zamanımızda Bolgan Gulamalardın Gumur Tarihtarı, Almatı, 2013, s.437.

¹⁸⁸ Nisâ, 4/3.

¹⁸⁹ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., Almatı, El-Şecire, 2006, s.20.

¹⁹⁰ Şu'arâ, 26/214.

iner. Bunun üzerine kendisinin Kureyş kabilesine mensup yakın akrabalarına: ‘Benim sizlere bir diyeceğim var’ diyerek Sefa tepesinden davette bulunur. Bunu duyan herkes oraya toplanır. Bunun üzerine o akrabalarına: ‘Eğer ben sizlere şu dağın arkasından bir düşman yaklaşıyor, diye haber versem inanır mıydınız?’- der. Akrabaları da: “Biz senin yalan söz söylediğini hiç görmedik, inanırız” deyince Hz. Peygamber: “İşte ben, ulu korkunç haberden bahsedecek elçiyim, dikkat edin! Önümüzde Kıyamet var. O günde hidayete tabi olmayan, benim davetime icabet etmeyenler için Cehennem var. Ağır azap var. Bu yüzden İslam’a girin!” diye nasihat eder. Ebu Leheb ve Ebu Cehil gibi kavmin önde gelen kimseleri: ‘Bunun için mi çağırдың?’ der ve böbürlenerek oradan ayrılırlar. O günden itibaren Hz. Muhammed hiç ara vermeksizin halkı dine davet etmeye devam eder. Özellikle her sene Kâbe’yi tavaf etmek için gelenlerin huzuruna tek tek gidip nasihat eder. Bunun gibi davetler neticesinde en çok iman eden Medineliler oldu. O dönemde Hz. Muhammed kendi adına birilerini göndererek dine davet etmemiştir. Ateistler onları Muhammed’in Medine’de oluşturduğu özel ekibi olarak tanımlar. Aslında onlar Kâbe ziyaretine geldikleri zaman İslam’ı kabul eden Müslümanlardır. Hz. Muhammed’in davet için elçiler göndermesi, Medine’ye hicret ettikten sonraki dönemlerde olmuştur.¹⁹¹

Mekke’de Hz. Muhammed’e çok şiddetli bir şekilde düşmanlık eden iki kişi vardı. Onların biri Ebu Cehil, diğeri ise Ebu Leheb idi. Ebu Cehil Bedir savaşında katledildi. Ebu Leheb ise askerleri Bedir’de yenilgiye uğradıktan sonra, kendi evinde öfkelenerek öldü. Geri kalan müşriklerin başçısı Ebu Sufyan da Müslümanlara şiddetli baskı uygulayan biriydi. O, Hz. Muhammed’in en kuvvetli düşmanıydı. Onun Ümmü Habibe adlı kızı kocası Ubeydullah b. Cahş ile birlikte Habeşistan’a hicret eder. Kocasını orada vefat ettikten sonra dul kalır. Bir yandan kocasız dul bir kadını, başkaları tarafından kandırılarak dininden çıkarılması endişesi, öte yandan onunla yapılan evlilikten dolayı babası Ebu Sufyan da Müslümanlara düşmanlık etmeden geri durabileceği düşüncesiyle Hz. Muhammed Habeşistan’daki Ümmü Habibe’ye evlenme teklifinde bulunur. Bunun üzerine Medine’ye gelir ve ezvacı mutahhara arasından yer alır.¹⁹²

¹⁹¹ Sadvakas Gilmanı, a.g.e., Koljazba, Almatı, 1972, s.18

¹⁹² İsmagulov S., Kıyın Da Sulu Tagdır, “Jalın” dergesi, 1989, sayı:3.

Ebu Sufyan Müslümanların güçlenmeye başladığını bilir, düşmanlık fikrinden vazgeçer, Mekke'yi kaybetmemek maksadıyla Medine'ye gelir ve Hz. Muhammed'le konuşmak ister. Böylece kızının evine gider ve Hz. Peygamberin döşeğine oturmak isteyince kızı: “Senin gibi kötü birisi Peygamberin yerine asla oturamaz” diyerek babasının oturmasına engel olur. Resülullah da bir şey demediğinden, dışarı çıkıp eshaba söyler, ama onların hiçbiri ona itibar etmez. Sonunda Ömer b. Hattab'a gelip: ‘Beni Muhammed ile görüştür’ diye rica eder. Hz. Ömer onu Resülullahın huzuruna götürür. Ancak Resülullah onu kabul etmez ve hor bir şekilde Mekke'ye döner.¹⁹³

Ateistler bu konuyu oldukça karıştırarak: “Muhammed Ebu Sufyan ile gizlice konuştu” diye tarihi sapıtarak, akla yatkın bir hikâye yoluyla, çekinmeden yalan söylerler. ‘Ebu Sufyan kızını kendisi evlendirdi’ söylentisi de doğru değil.¹⁹⁴

Kâbe'nin ve zezem suyunun mübarek sayılması Hz. Muhammed'in ortaya koyduğu yeni bir şey değil, onu başlatan Hz. İbrahim ve İsmail'dir. Onu Kureyşlilerin İslam dinine eklediği görüşü, gerçek olmayan hayal ürününden ibarettir.

C. Peygamberimizin Çok Evliliği Hakkındaki Şüphelere Cevaplar

Ateist Hz. Muhammed'in 9 eşinin olduğunu ve onların içinden Zeynep annemizin peygamberin üvey oğlunun karısı olduğunu söyleyerek, bu konuda epey bahsetse de yalana meyiletmez. Diğerleri: ‘Muhammed gelinini görür ve ona rağbet eder. Bundan dolayı Zeyd o kadını boşar’ diye kafa karıştırır. Bu ateist ise: ‘Üvey oğul kendisi ayrıldı ve boşadıktan sonra Muhammed evlendi’ der.¹⁹⁵ Gilmani bu konunun iyice aydınlığa kavuşması için Zeyd olayını detaylıca yazmayı lazım görmüştür.

Eskiden Arap halklarında yerleşmiş köklü bir adet, alışkanlık vardı. Bir kabile ikinci bir kabileye düşman olursa, savaşır, galip olan taraf mağlup olan tarafın erkeklerini köle, kadınlarını ise cariye olarak pazara götürür ve mal gibi satarlardı.

¹⁹³ Sadvakas Gilmani şıgarmaları, Almatı, El-şecire, 2010, s.26.

¹⁹⁴ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., Almatı, El-Şecire, 2006, s.27.

¹⁹⁵ Tokjigitov M.J., Kur'an Hakkında Gerçekler, Almatı, 1977, s. 47.

Böylece Zeyd'in kabilesi yenilgiye uğrar ve o köle olarak satılır. O zamanda Zeyd 8 yaşındaydı. Hz. Hatice'nin (Hz. Peygamberin hanımı) kardeşi Hekim adlı kişi, onu satmak için Ukaz pazarına getiren birinden satın alır ve hizmetinde olsun diye Hz. Hatice'ye getirir. Böylece Zeyd köle olarak Hz. Muhammed'in eline geçer. Aralarında savaş olan iki kabile anlaşmaya varıp, savaş bitince, Zeyd'in babası amcası ile beraber o çocuğu kölelikten azat etmek için aramaya başlar ve her tarafa ilan ederler. Bazılar böyle bir çocuğun Ukaz panayırında satıldığını, Mekke'de Muhammed adlı kişinin elinde olduğunu haber verir. Çocuğun babası Hz. Muhammed'in evini araştırıp bulur ve evladını parasını ödeyerek satın alacağını söyler. Hz. Muhammed çocuğun elinde olduğunu gizlemez, ancak iki şart koşar. Birincisi: çocuğun kendisini arayıp gelenleri tanıması, ikincisi: kendi rızasıyla gitmek istemesi. Böylece çocuk çağırılır, ona: 'Sen bu adamları tanıyor musun' diye sorar. Çocuk: 'Tanıyorum, bu benim babam, bu ise amcam' der. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.s.): 'Bunlar seni götürmeye gelmişler, gider misin?' diye sorar. Çocuk: 'Gitmem!' der. Hz. Muhammed neden gitmek istemediğini sorunca, çocuk Hz. Muhammed'i sevdiğini söyler. Bu cevabı duyan babası ve amcası: 'Neden gelmiyorsun. Burada kalırsan köle olursun. Bizimle gelersen özgürlüğe kavuşursun' deyince çocuk: 'Sizin yanınızda özgür biri olmaktansa, Hz. Muhammed'in yanında köle olmam daha iyidir. Diye cevap verir. Çocuğun sözü hoşuna giden Hz. Muhammed onu azad edip kendisine evlat edinir. Bunun üzerine babası ve amcası geri döner. Hz. Muhammed ise o dönemdeki Arap âdetine göre Zeyd b. Muhammed olarak isimlendirip, baba adı Harise ismini yürürlükten kaldırır. Böylece Zeyd Hz. Muhammed'in oğlu olarak tanınır. Zeyd buluğa erdikten sonra ona, babası Abdullah'ın cariyesi Ümmü Eymen'i nikâhlar. Zeyd'in kişiliği, ahlakı ve davranışlarından çok memnun olan Hz. Muhammed onu dedesi Abdulmuttalib'in torunu (Ümeyye binti Abdulmuttalib'in kızı) Zeynep ile evlendirir. Ama Zeynep, Zeyd'in daha önceden köle olması, kendisinin ise Kureyş'in itibarlı soyuna aidiyeti sebebiyle onu küçümser ve birçok geçimsizlikler meydana gelir. Hz. Muhammed onlara nasihat eder ve barışmalarını sağlasa da Zeynep'in alıştığı eski davranışları üstün gelir ve küçümsemeye devam eder. Bunun üzerine Zeyd onu boşamak istediğini peygambere bildirir. Ama buna rağmen Hz. Muhammed tekrar aralarını uzlaştırır. Ancak peygamberin bu kadar uğraşmasına rağmen geçimsizlikleri devam

eder ve sonunda ayrılmayla biter. Bunun üzerine Kur'an'ı Kerimin Ahzab suresinin 37.ayeti iner ve Zeynep'le Hz. Muhammed'in kendisi evlenmesi emredilir.¹⁹⁶

O dönemdeki Arap adetlerine göre adamın evlatlık çocuğu onun kendi öz evladı gibi, onun eşi de gelini sayılırdı. Evlat edinen baba onun eşiyle evlenemez, o da tıpkı öz evlat gibi babanın malına sahip olurdu. Yukarıdaki ayette bu bozulması zor âdetin sona erdirilmesinin sebepleri beyan edilir. Yine Ahzab suresinin 4-5.ayetlerindeki: *'Allah, hiçbir adamın içine iki kalp koymamıştır. Kendilerine zihâr yaptığınız eşlerinizi de anneleriniz yapmamıştır. Yine evlatlıklarınızı da öz çocuklarınız (gibi) kılmamıştır. Bu, sizin ağızlarınızla söylediğiniz (fakat gerçekliği olmayan) sözünüzdür. Allah ise gerçeği söyler ve doğru yola iletir. Onları babalarına nispet ederek çağırın. Bu, Allah katında daha (doğru ve) adaletlidir...'*¹⁹⁷ emri gereği Zeyd b. Harise olarak kendi babasının adını alır. Böylece Hz. Muhammed'in Zeynep ve diğer hanımlarıyla evlenmesinin sebebi şehvani tutkular değil, yukarıda zikredildiği gibi farklı nedenlerden kaynaklanır. İster Sovyet âlimleri olsun ister diğer halkların âlimleri olsun, derin bir araştırma yapan herkes bu konuda hemfikirdirler.¹⁹⁸

Muhammed (s.a.s.) hicri 13.yılın Rabiul Evvel ayında, 63 yaşında, Medine şehrinde vefat eder. Müslüman âlimleri, Hz. Peygamberin hastalanmasının gerekçesi olarak, bir Yahudi kadının koyun etine kasten zehir katarak hazırlayıp getirdiği yemekten tatmasını söylerler.¹⁹⁹

İslam dini Hz. Peygamber vefat etmeden önce kemale ermiştir. Kemale ermesinin delili Kur'an'ı Kerimin şu ayetinde Muhammed (s.a.s.) Arafat'ta Hac esnasında iken nazil olmuştur. Bu ayette: *"...Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim..."*²⁰⁰ diye haber verilmektedir.

¹⁹⁶ Ahzâb, 33/37.

¹⁹⁷ Ahzâb, 33/4-5.

¹⁹⁸ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., Almatı, El-Şecire, 2006, s.30

¹⁹⁹ Sadvakas Gilmanidin ömiri men önegesi...<http://e-islam.kz/kz/biography/article/1162>.

²⁰⁰ Mâide, 5/3.

Ateist: ‘İslam dininin kaideleri tertip edilmemiş idi. Bitirilmeyen işleri Hz. Muhammed’in eshabı yerine getirdi. Onlar İslam dinini yamalayıp, talimatlarında eklemeler yaparak, şeriat kurallarını oluşturdular’ demiştir.²⁰¹

Buna Gılmani şöyle cevap vermiştir: Şeriat İslam’ın yoludur. Din kâmil olunca şeriat da kâmil olmuş olur. Dolayısıyla ateistin, şeriat yolunu Muhammed bitirmedi, ondan sonrakiler bitirdi demek istemesinin hiçbir gerekçesi yoktur. Şeriatın bazı kısmı (hükümleri) kendi zamanına bağlı olarak kararlaştırılmışsa da onun esası Kuran’da zikredilmiştir. Yamalayıp düzeltilecek eksik bir yeri yoktur. Özellikle, ‘sonrakiler tamamladı’ demek boş ve temelsiz bir iddiadır.²⁰²

Hz. Muhammed döneminde İslam’a karşı din uydurarak kendilerini peygamber olarak tanıtmaya çalışan kimseler vardı. Onlar Müseylime, Tuleyha, Esved ül- Ansi, Secah ve daha niceleri. Onlara karşı Halife Ebu Bekir dönemindeki şiddetli savaşlardan sonra sesleri kesildi.

Hz. Muhammed vefat ettikten sonra, yerine halife tayin edilmesi konusunda üç grup ortaya çıktı. 1. Ensarlar: Halife olmaya biz daha layıgız, Resulullah’tan canımızı da malımızı da esirgmeden feda ettik, derler. 2. Ebu Bekir Hz. Peygamber hayattayken söylediği sözü hatırlatması üzerine, halifenin muhacirlerden olması uygun görülür ve Ebu Bekir’in halifeliği kabul edilir. 3. Halife peygamber olması lazım. Öyleyse, Hz. Ali’nin halife olması daha münasip, derler. Ancak çoğunluk Hz. Ebu Bekir’i destekler ve o halife olur. Bu olay hicri on birinci yılın Rebiulevvel ayında olur. O iki yıl, üç ay, on gün halifelik yaptıktan sonra, on üçüncü yıl, Cemaziyelahir ayının yedincisi, salı günü 63 yaşında vefat eder. Onun yerine vasiyeti gereği Ömer b. Hattab (r.a.) halife olur. Ebu Bekir döneminde birçok olaylar meydana gelir. Onları tek tek zikretmek tarihin görevidir. Hz. Ömer halife olduktan sonra ise, nice beldelere dini yaydı, karşılık gösterenlere karşı savaştı ve İslam dinini tanıma ve hayata geçirmede dini önderlik yaptı. Ramazan’da teravih namazını cemaatle, yirmi rekât kıldırması için kari birini imam olarak görevlendirdi.²⁰³

²⁰¹ Ateizm i Religia:Voprosi i otveti, Moskva, 1988, s.167.

²⁰² Nurkasım Kazıbek, a.g.e., Almatı, El-Şecire, 2006, s.31.

²⁰³ Sadvakas Gilmani, a.g.e., Koljazba, Almatı, 1972, s.20

Resülullah döneminde Peygamberimizin bizzat kendisinin imam olmasıyla iki gün teravih kılındı. Üçüncü gün ise, evlerinizde kılın, diye cemaati dağıtır. Bunun sebebi ise, üç defa beraber kılsam ümmetime farz olur da daha sonra kılamazlarsa yazık olur, diye endişelenmesiydi. Bunu ateistler, teravih namazı önce kılınmıyordu, diyerek saptırmaya çalışırlar.²⁰⁴ Farkı, peygamber zamanında sekiz rekât (kılınır) idi. Hz. Ömer yirmi rekât olarak kıldırdı. Tarih Hz. Ömer'in yaptığı hizmetlerle dolu. Kendisi Resülullahtan üç yaş daha küçüktü. On sene peş peşe halifelik yaptıktan sonra, bir köle tarafından sabah namazında bıçaklanarak 63 yaşında şehit edilir.²⁰⁵

Hz. Ömer vefatı esnasında vasiyet ederek: 'Ben hayattayken halifelik yükümlülüğünü üstlendim. Vefat ettikten sonra da bu yükü üstlenemem. Bu yüzden birisi halife olarak seçilsin. Bu görev için benim ismini verdiğim altı kişi kendi aralarından birini halife olarak seçsinler. Eğer taraflar iki eşit gruba ayrılır ve anlaşamazlarsa, oğlum Abdullah seçime katılsın,' der. Böylece şu altı kişi seçime katılır: Ali, Osman, Zübeyir, Sa'd, Talha, Abdurrahman b. Avf. Bu altı kişi aralarında ittifakla Hz. Osman'ı halife seçerler.

Hz. Osman Muhammed (s.a.s.) den beş yaş küçüktü. O başta Hz. Ebu Bekir'in davetiyle İslam'ı kabul eder. Sonra da Hz. Peygamber onu kızı Rukiye ile evlendirir. Mekke'de müşriklerin baskı ve eziyetlerinden uzak olmak için Hz. Peygamberin talimatına uyarak eşi ve diğer Müslümanlarla birlikte Habeşistan'a hicret eder. Muhammed (s.a.s.) Medine'ye hicret edince, onlar da Habeşistan'dan Medine'ye göç ederler. Medine'ye gelince Rukiye'nin vefat etmesi üzerine Hz. Peygamber diğer kızı Ümmü Gülsüm'le evlendirir. Bundan dolayı Zünnürayn olarak adlandırılır.²⁰⁶

Hz. Osman döneminde Müslümanlar zenginleşir ve İslam devleti güçlenmeye başlar. Bu bağlamda aşağıdaki olaya dikkat çekmek önemlidir. Hz. Osman'ın halifelik döneminde, Şam bölgesinin valisi Muaviye b. Ebu Sufyan idi. Yahudi kökenli Müslüman âlim Ka'bu'l- Ahbar ve Resülullah'ın hak yolunda sabit olan sahabe Ebu Zer de Şam'da idi ve o Muaviye'nin dünya malı toplayıp,

²⁰⁴ Tokjigitov M., a.g.e., s.17.

²⁰⁵ Sadvakas Gilmani, a.g.e., Koljazba, Almatı, 1972, s.22.

²⁰⁶ Muminov A., Frank A., Eskertkişti cariyalauga kirispe, Almatı, 2013, s.100.

yönetimde kendini fazla önemseyip böbürlenmesine karşı olur. Ona her gün nasihat ederek rahat bırakmaz. Kur'an'daki Tövbe suresinin 34.35.ayetlerini²⁰⁷ delil getirerek öğütler. Bu ayetlerde malı, altın ve gümüşü toplayıp, onu gerekli yerlere (Allah yolunda) kullanmayanlar için ağır azap olduğu, yersiz kullanılan altın ve gümüş kızdırılarak onların alınları, sırtları ve böğürleri dağlanacağından söz edilir. O bu ayetleri tilavet edip, manalarını anlatarak onu çok sıkıştırdı, orada bulunan âlim Ka'bu'l- Ahbar: 'sizin söylemiş olduğunuz bu ayet zekât ve öşrü verilmeyen mal hakkında değil miydi' der. Muaviye: 'senin gibi Yahudi birinin bu konuya müdahale hakkı yok' diyerek kafasına vurarak başını yaralar. Bunun üzerine O Hz. Osman'a mektup yazarak durumu bildirir. Olaydan haberdar olan Hz. Osman cevap mektubunda: 'Sizin aranızda bir fitnenin (sihir) ucu boy göstermiştir. Bu çoğalmadan Ebu Zer'i bize yollayın' der.

Ebu Zer Medine'ye gelip, bakmış ki buradakiler de dünya malı toplayıp, lüks ve rahat yaşamaya meyletmeye başlamışlar. Bunu görünce O: "Hz. Peygamber: 'Medine ehlinin zenginliği ne zaman 9 dağına kadar ulaşırsa, Medine'de kalmayıp, göç etmek mümkün olur' demişti, ben artık burada kalamam" diyerek kendi kabilesi Gıfar'a gider ve ömrünün sonuna kadar orada kalır.²⁰⁸

Ateistler bu olayı saptırarak, Ebu Zer'i tutsak edilip dışlanmış olarak göstermeye ve böylece bu sözüyle Ebu Zer Hz. Osman'a hakaret edip kınadı demeye getirmek için uydururlar. Gerçekte ise bu iddia esası olmayan yalandan, iftiradan ibarettir. Hz. Osman, Hz. Peygamberin yolunda sabit, Hz. Ebu Bekir ve Ömer'den örnek almış biri olduğunu, buna göre ateistlerin iddialarının gerçeği yansıtmadığını, sadece gerçek tarihi okuyan insanlar bilir. Hz. Peygamber ve iki halife zamanında da anlatmakla bitmek bilmeyen uzun olaylar oldukça çok olduğundan bu kadarıyla yetinelim. Hz. Osman döneminde birçok anlaşmazlıklar, ihtilaflar meydana geldi. Bunların sonunda Hz. Osman şehit edildi. Çünkü onun makamını arzulayanlar, ondan istifa etmesini talep ettiler, ancak Hz. Osman buna razı olmadı. Sonunda Hz. Osman'ın evi Basra ve Küfe tarafından gelen isyancı Müslümanlar tarafından muhasara edildi ve onların hiçbiri sulha yanaşmadı. Hz. Ali oğullarıyla beraber

²⁰⁷ Tövbe, 9/34-35.

²⁰⁸ Kamzabekuli D., Sadvakas Gilmani şıgarmaları, Almatı, 2010, s.25.

günlerce Hz. Osman'ın evini korudu. Durum ciddileşince Hz. Ali Osman'ın huzuruna girerek: 'Artık izin verin. Biz onları silah gücüyle geri püskürtelim' dedi. Ama Hz. Osman: 'Benim için kan dökmeyin. Onlar beni öldürmek isterlerse buyursunlar,' diyerek açıkça savaşıma izin vermemiştir. Bunun üzerine çocuklara ve diğer kişilere evin kapısını kapalı tutmalarını emreder. Kapıdan giremeyen isyancılar, evin arka tarafından lağım kazıp delik açarak eve girer ve Hz. Osman'ı şehit eder.²⁰⁹

Ateistlerin Hz. Osman'ın şehit edilmesinde Ali'nin suçlu görmesi tamamen yalandır. Hz. Ayşe'nin Muaviye'yle aynı görüşü savunarak, Zübeyir ve Talha (r.a)'ların taifesinden ayrılması, onun Hz. Osman'ın ölümünde Hz. Ali'yi suçlu görmesinden değil, Ümeyye oğullarının Hz. Ali halife olduktan sonra hemen Hz. Osman'ın katillerine kısas uygulayarak katletmesi isteklerine karşı Hz. Ali'nin öncelikle, halk arasında asayiş sağlandıktan sonra kısas meselesini halletmek istemesiydi. Zaten Ümeyye oğullarına halife olmaya istekli olan Muaviye bu meseleyi kendi lehine kullanarak: 'Osman'ın kanı yerde kalmaz. Aksi takdirde bu şeriata hürmetsizlik, onu ayaklar altına almak olur' der ve Kur'an'daki Bakara suresinin 178.ayetin²¹⁰ okuyarak halkı Hz. Ali'ye karşı kışkırtır. Hz. Ayşe onun art niyetini anlamaksızın Muaviye'ye destek vermesi sonucu şiddetli bir savaş meydana gelir. Bu savaş tarihte Cemel Savaşı adıyla bilinir. Savaş Hz. Ali, savaşın sonucu kendi lehine sonlanınca tarafları Hz. Ayşe annemize zarar verilmeksizin savaş alanından uzaklaştırır ve ona Hz. Osman'ın kan davasının geciktirilmesinin gerekçelerini beyan ederek: 'Siz bu fitneli meselelere karışmadan, Resülullahın şanına yakışır şekilde sakin bir hayat sürdürmeniz uygun olur' der ve ihtiramla bir deveye bindirerek Medine'ye geri gönderir. Bundan dolayı bu savaş Cemel (deve) savaşı olarak adlandırılır. Bu yolla amacına ulaşamayan Muaviye gerçek yüzünü göstererek halifelik için alenice savaş başlatır. Bu savaş tarihte Sıffin savaşı olarak adlandırılır. Özellikle ateistler bu iki olayı birbirine katarak karıştırıp yazarlar.²¹¹

²⁰⁹ Sadvakas Gilmani, Kuran turalı jala men ötirikterge karsı, Koljazba, Almatı, 1972, s.39.

²¹⁰ Bakara,2/178.

²¹¹ Sadvakas Gilmani, Zamanımızda bolgan gulamalardın gumur tarihtarı, Almatı, "Daik-Press" yayınevi, 2013, s.476.

Ateistlerin değer bir hata ettikleri husus da Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın her ikisi de Ümeyye oğullarına mensup demeleridir. Oysa Hz. Ömer değil sadece Hz. Osman Ümeyye oğullarındandır.²¹²

Ebu Sufyan ile oğlu Muaviye İslam dinine, Müslümanlar Mekke'yi fethedip, dini yaymalarından sonra giren kişilerdir. Onun son dönemlerde Hz. Peygamberin vahiy kâtibi, daha sonra da Suriye taraflarına vali olduğu tarih sayfalarında geçmektedir. Tabii ki Hz. Ali halife olurken karşılık göstermesi, bu makama kendisini layık görmesindenidir. Yukarıda zikredilen Sıffin savaşı esnasında mağlup olan Muaviye askerleri, mağlubiyetinin alameti olarak mızraklarının uçlarına Kur'an sayfalarını bağlayarak kaldırmışlardı. Bunun anlamı ise, hepimiz Kur'an'a boyun eğelim demektir. Buna göre savaş durdurulur. Her iki taraf, aralarında hüküm vermesi için birer kişi seçerler. Muaviye tarafından Muğiyre b. Şu'be, Hz. Ali tarafından ise Ebu Musa el Eş'ari hakem tayin edilir. İki hakem konuşma esnasında Muğiyre siyasi becerisini ortaya koyar. O: 'İkimiz de bu iki halifeyi makamından azledelim. Sonra onlardan birini halife seçelim,' der. Böylece elindeki parmaklarından çıkartırlar. Bu, Hz. Ali de Muaviye de makamından azledildi demektir. Bunun üzerine Muğiyre çabucak yüzüğü eline takar ve Muaviye halife seçildi diye ilan eder. Muaviye'nin taraftarları, biz zafer kazandık, Muaviye halife oldu, diyerek dağılmasının ardından Suriyeliler Muaviye'yi halife olarak kabullenir. Bu gruplaşma daha da derinleşerek, iki tarafın arası iyice bozulur.²¹³

Yezid döneminde Hz. Ali şehit edildikten sonra, Ümeyye oğulları Cuma hutbelerinde Haşim oğullarına lanet okumayı adet edinir. Şüphesiz tarih sayfalarındaki Abbasi ve Ümeyye oğulları arasındaki kanlı savaşlar tarihçiler katında malumdur. Onların arasındaki bu kanlı savaşlar din için değil, taht için rekabet etmekten kaynaklanmaktadır ki, aksi takdirde din sadece Arapları değil, tüm insanoğlunu barış içinde hayat sürdürmekle ve adavetten kaçınmakla yükümlü kılar.

Hz. Ali ve Muaviye arasındaki Sıffin savaşı sırasında, iki kişinin hakem tayin edilmesine karşı bir grup insan: "Hüküm sadece Allah'a has idi. Onlar bu

²¹² Tokjigitov M., Kuran turalı Akikattar, Almatı, 1977, s.68.

²¹³ Sadvakas Gilmani, Kuran turalı jala men ötirikterge karşı, koljazba, s.43.

yetkiyi insana verdiler” diye ikisinin de yolundan ayrılır. Onlar ‘Hariciler’ diye adlandırılır.²¹⁴

Biz yukarıda Ümeyye oğulları ile Haşimoğulları, onun içinde Hz. Ali ve Abbas soyundan gelenler arasında iktidar kavgaları ve birçok savaşın meydana geldiğinden bahsettik. Hz. Ali vefat ettikten sonra, onun taraftarları oğlu Hz. Hasan’ı halife olarak seçseler de sebepsiz yere kan dökmek istemeyen Hz. Hasan kendi isteğiyle halifelikten vazgeçip, iktidarı Muaviye’ye devreder. Bunun üzerine Haşimoğulları Hz. Ali’nin ikinci oğlu Hz. Hüseyin’i halife yapmak için bir araya gelirler. Bu dönemde Muaviye de vefat edip, onun oğlu Yezit Şam’da babasının yerine geçmiş vaziyetteydi. Hz. Hüseyin’in başında bulunduğu az sayılı orduya karşı Yezit, sayısız bir ordu gönderip, Kerbela adlı yerde Hz. Hüseyin’i mağlup eder. Bundan sonra Haşimoğulları bir arada toplanıp, halifelikten ayrılırlar ve sonunda Ümeyye oğulları bir taraf, Abbas oğulları ise başka bir taraf olarak iki ayrı devlet haline gelir. Abbas oğulları tarafı Bağdat’ı başkent edindi. İlk halife Abdullah Ümeyye oğullarına karşı savaş açıp onları Şam topraklarından çıkartır. Asya topraklarında 91 sene 14 halifeyle hüküm süren Ümeyye oğulları, daha sonra Abbasilerin güçlenmesiyle Asya’dan da kovulur. Sonunda onların son dönem kuşakları Afrika kıtasından geçerek, Cebelitarık boğazı üzerinden geçerek İspanya’ya yerleşirler. Böylece Müslümanlar birbirlerine düşman olup, din yolundan çıkarılarak halifeler için siyasi bir alete dönüştü. Bundan dolayı ateistler: ‘İslam dini (başka dinler gibi) gönülleri tatmin etmeyen, asılsız ve temele dayanmayan din olduğu düşüncesi ortaya çıktı. Orta çağlarda İslam dininde düzeltilmesi gereken eksikleri fark eden Müslüman Padişahlar ve âlimler olmak üzere birçok insan, dini öğütleri geliştirip düzenlemeye çalıştılar’ der.²¹⁵ Bu sözleriyle ateistler dini ayıplamaya yeltendiler. Aslına bakılırsa din ayrı, kendisini bu dine mensup olduğunu söyleyen dindarlar ayrı. Ayrıca böyle durumlarda din değil, kendi dininin emirlerini yerine getirmeyen dindarlar suçlu olurlar. Din kusursuzdur.

²¹⁴ Sadvakas Gilmani, <http://sunna.kz/kz/page/view?id=48>.

²¹⁵ Surapbergenov A., Kuran jane onun uagızdarının reaksialık mani, Kazak Memleket Baspası, Almatı, 1963, s.10.

Bir başka sözünde ateist: ‘İslam dışarıdan bakıldığında tek parça görülse de realitede tutarsız öğütleri biri diğeriyle uyuşmayan din olarak karşımıza çıkmaktadır. İneğin böbreği gibi ayrı ayrı gruplar halindedir’ der.²¹⁶

İslam dininin temel prensipleri sadece Kur’an ve Peygamberin sünnetinden alınır. Bu iki kaynağın amacı aynıdır, o da insanlara Allah’ı tanıtmak ve insanların imana gelmelerini sağlamaktır. Ateistler dinin 20-30 gruba ayrıldığını söylese de ben onu 70-72 fırkaya ayrıldığını söylerim. Yukarıda zikrettiğimiz gibi, bu bölünmeler dinin değil, ona öncülük yapan, kendi siyasi çıkarları için onu bilmeyerek dallandırıp şubelere ayıran, bilse de menfaat beklentisine, dünya malına, iktidar hırsına yenik düşerek, din ve şeriatı yanlış tevil edip insanları saptıranların suçu. Dolayısıyla, Hz. Muhammed bir hadisinde (Haccetül Veda seferinde, Arafat dağı üzerindeyken söylediği): ‘Benden sonra hayatta kalanınız birçok ihtilaf ve gruplaşmaya şahit olursunuz. Bu zamanda insanlar gece karanlıkta yolu şaşırarak gibi doğru yoldan şaşarlar! Size iki şey bırakıyorum. Bunlara uyduğunuz müddetçe asla sapıtmayacaksınız: "Allah'ın Kitab'ı ve Resûlünün sünneti’ diye buyurur. Özet olarak, eğer insanın kendi iradesine bırakılırsa, herkesin yaptığı kendince doğru olur. Bu doğrular içinde yanlış düzeltecek tek bir doğru vardır. Kim düzelse kendi lehine, düzelmezse de kendi aleyhine olur.²¹⁷

Ateist: ‘Şeriat iyi tabaklanmamış deri gibi esnektir.’ der. Bir zamanlar: ‘Şeriat küçük çocuğun ayaklarına giydirilmiş çorap gibidir, büyüyünce çocuğun ayağına olmamaya başlar,’ diye kötüleyenler de çıkmıştı. Bazen çelişki kimden sudur ediyor diye sorarız? İşte, bu anlam bakımından birbiriyle çelişen iki fikirden, ateistlerin dini nasıl saptırmak isterlerse, öyle söyleyiverceği aşikâr olmuyor mu? Dolayısıyla, bu iki farklı görüş sahiplerinin her iki grubu da dinden yeteri kadar habersizdir. Hangisi dinin usulu hangisi furu’u olduğunun farkına varamazlar. Bunları ayırt edebildikleri zaman tartışmanın cevabı belli olur. Ancak herkesin delile dayanarak konuşması şarttır. Delil olmadan ihtilaf etmek, ömrü boşa harcamaktır. Bu

²¹⁶ İskakov M., Nurmahambetov K., Ateistke kömekşi, Kazakistan yayınevi, Almatı, 1970, s.78.

²¹⁷ Sadvakas Gilmani, Kuran turalı jala men ötirikterge karşı, koljazba, s.49.

yüzden Abay: ‘Molla kitabı yanlış okur...’ dese, bir bilgin: ‘Ateşle imha edilmesi gereken kitap, katledilmesi gereken molla çok’ demiştir.²¹⁸

Ateist bu bölümde: ‘İslam dini güç kullanılarak zorla yayıldı’ diyerek, bu sözünü farklı olayları bir araya getirerek uzatır. Biz ise bunun böyle olmadığını İslam’ın esası olan Kur’an’la ispat edelim. Allah Kur’an’ın Ali imran suresinin 64.ayetiyle, dini yaymakla görevlendirdiği Hz. Muhammed’e dini yayma yolunu öğreterek, herkes için eşit kelime: *‘Ey, kitap ehli! Sizinle bizim aramızda ortak olan bir söze geliniz. Yalnız Allah'a ibadet edelim. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilâh edinmesin.’* Eğer onlar yine yüz çevirirlerse, deyin ki: *“Şahit olun, biz Müslümanlarız de,*²¹⁹ diye talimat verir. Bu yüzden Hz. Muhammed diğer halkları dine davet edip yazdığı mektuplarda: ‘Eğer kabul etmezseniz, size karşı savaşırız’ diye yazarken tehdit etmemiş ve Kur’an’ın Bakara suresinin 256.ayetinde dinde zorlamanın olmadığına işaret etmiştir.²²⁰ Bu anlamda birçok ayetler mevcut. Hz. Muhammed hayattayken birçok savaş olur. Bunların bazılarında da Hz. Peygamber bizzat kendisi başçı oldu. Tarihte Hz. Muhammed’in kendisinin katıldığı savaşlara ‘Gazve’, kendisi katılmayıp bir komutan tayin ederek ordu gönderdiği savaşlara ise ‘Seriyye’ denir. Kendisinin katıldığı gazvelerin sayısı yaklaşık yirmi, asker gönderdiği seriyeler ise elli civarındadır. Bu savaşların ortaya çıkma sebepleri tek tek araştırılırsa, hiçbirinin dini zorla kabul ettirmeye yönelik olmadığı görülür. Bunların hepsi müdafaa savaşlarıydı. Dinsizlere karşı savaş başlatırsa, yaşadığı Medine’de de dinsiz insanlar vardı. Sen bizim dinimizde değilsin diye savaş başlatmayı bırak, pratikte, günlük hayat ilişkilerinde onları asla dışlamazdı bile. Yemek konusunda da birine diğerlerinin yemeğini helal kılıp, ayrımcılık yapmadan selamlaşmayı da ihmal etmezlerdi. Şayet kendileri uslu durmayıp, fitne çıkarıp arayı bozarlarsa, onları aralarından kovardı. Buna ek olarak başka din vekillerinin boğazladıkları hayvan eti ve onlardan olan kadınlarla evlenmeyi helal kılmişti. Bu yüzden insanları zorla Müslüman yaptı, kabul etmeyenleri de katletti demek, İslam’a karşı atılan bir iftira olur.

²¹⁸ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.40.

²¹⁹ Ali İmran, 3/64.

²²⁰ Bakara, 2/256.

Kur'an'ın bazı ayetlerinde, 'katlet', 'öldür', 'yok et' emirleri mevcuttur. Ancak bu dinsizlerden ilk önce kendileri savaşa başlayıp, düşmanlık yapan kimseler için söylenilmiştir. Bunu anlamayanlar veya anlamak istemeyenler ise Kur'an'da birbiriyle çelişen ayetler var diye hataya düşerler. Bu konuyu analiz edip, anlayabilmekten aciz olmak sebebiyle, Kur'an'ın 335 ayetinde uyumsuzluk var diye yazar.²²¹

Ateist İslam dini zorla yayıldı iddiasını temellendirmek amacıyla, Müslümanlardan olan valilerin, halifelerin, emirlerin, sultanların zamanlarında ortaya çıkan savaşların nerede, hangi senede, kiminle savaştı, onlardan Araplar arasındakilerinden başlayarak, diğer halklarla olan savaşlara kadar tarihten alıp sıralar. Bu meselede dikkate alınması gereken tek şey, İslam dini hakkında konuşulan tarih bilgisi nereden elde edildi, önce bunu bilmek lazım. Eğer Avrupa'dan alınmış ise, bu bilgilerin çoğu zayıf ve delil teşkil etmez. Çünkü Vatikan kilisesi din adamları, tüm Hristiyanları öfkeliendirerek, İslam'a karşı kışkırtmış ve 10-11 defa yapılan haclı seferlerinde papazların İslam'ı karalayarak yazdıkları, söyledikleri, uydurdukları göz önünde bulundurulursa, onun delili iftira olur. Bundan dolayı, Asya Müslüman âlimlerinin yazdıkları tarihlere dayanmak daha isabetli olur. Yoksa İslam hakkında Avrupalıların yazdığı tarih yanlış yorumlarla doludur. Bu meselenin bir yanı. Diğer yandan ise, yukarıda da bahsettiğim gibi, Hz. Peygamber, Ebu Bekir, Ömer zamanlarından sonra fitneler boy gösterdi. Bu dönemden itibaren iktidar, otorite ve dünya malı hırsı galip gelen kimseler çoğalıp İslam şeriatı birçok kez yanlış yorumlandı ve emirler, halifeler, sultanlar kendi havasına göre iş yürüttüler. Bu sözlerimi Hz. Muhammed'in bizzat kendisinin söylediği şu hadis destekler: 'Benden sonra adaletli halifelik 30 sene olur, ondan sonra ihtilaflar başlar'.²²²

Halifeler, emirler, sultanlar kendi nefislerine tabi olup diledikleri işlerle meşgul olurken, âlimlerin dini öğütlerle insanları doğru yola davet etmeleri sonucunda insanlar kendi iradeleriyle dini kabulleniyorlardı. Gerçek şu ki, din dünyalık menfaatler uğruna istismar edildi. Bu gayet açık ve nettir. Bu nedenle

²²¹ Tokjigitov M., a.g.e., s. 33.

²²² Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.42.

savaşın olduğu tüm beldelerde dinin kabul edildiği görülünce, din kılıcın kesen yüzü ve mızrağın ucuyla yayılmış düşüncesi anlaşılabilmiştir.²²³

İslam dini diğer halklar arasında da yayılıp, onlar arasında Türk boyları da İslam'la buluşup ne güç ile ne de kendi iradeleriyle Arap halifeliğinin beğendiği, güvenilir, cesur, söyledikleri sözü harfiyyen yerine getiren insanlar olarak görülmüştür. Bu sebeple, halifeler onları, kendilerine düşman olan halkların üzerine göndermişlerdir. Böylece savaş sıkıntısı Türk oğullarına, şöhret ise Arap sultanlarına ait olurdu. Sonraki dönemlerde Türkler iktidarı kendi ellerine alarak, bazı topraklarda kendi devletini kurmuşlardır. Hatta Afrika kıtasında Mısır'ı ellerine geçirip kurdukları devleti 'Fatımiler Devleti' olarak adlandırmışlar, yıllarca hüküm sürmüşlerdir. Memlükler devleti olarak anılan devleti de işte bu Türklerin nesilleri inşa etmiştir. Abbasi halifesi Mansur döneminde, Çin hükümdarı kendi halkı arasındaki itaatsız, asi bir grupla baş edemeyip, Halife Mansur'a mektup yollayarak yardım ister. Bunun üzerine Halife Mansur cesur ve kahraman olan Türk soylu insanlardan dört bin asker gönderir. Çin yöneticisi eğer askerler asileri bertaraf ederlerse, büyük bir servet vereceğini taahhüt eder. Bu dört bin kişilik Türkler isyancıları bastırır ve kral onlara mal mülk, onun haricinde dört bin cariye verip, orada kalıp ikamet etme veya ülkelerine geri dönmeleri konusunda muhayyer kılar. Onlardan dönmeyip orada kalanların nesillerine 'Dungan' adı verilmiştir. Dolayısıyla dunganlar baba tarafından Türk, anne tarafından Çinlidir. 'Dungan' kelimesi duran, durup kalan anlamındadır.²²⁴

İslam dinini kabul edenler sadece Türkler olmayıp başka halklar da vardır. Onların arasından bazıları, İslam'ı tastamam bilmeseler de kendilerini Müslüman sayarlar. Bizim Kazak'lar da bunların arasındadır. Alışageldikleri eski örf adetlerini bir türlü bırakamayıp bazen dine karıştırıverirler. Bunların sonucunda aramızda dine ters birtakım işler mevcuttur. Şimdi bunda İslam dini nasıl suçlu olur?

Aslında Kazaklara belirli bir yerden elçi gelerek dini öğretmiş değildir. Bulgar tatarlarına ise hicri 310 yılında Bağdat'tan din öğreticileri gelir. Onlar da o günü, yani 16 Muharrem'i kutlar. Uygurlara 350 senesinde elçiler gelip, Karahan

²²³ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.43.

²²⁴ Muminov A., Frank A., Eskertkişti cariyalauga kirispe, Almatı, 2013, s.9.

(asıl adı Salorhan) kendi halkına dini kabul ettirir. Kazaklar arasında ise dini gezgin hocalar, tatarlar, Başkurtlar yayar. Bu yüzden Şortay'ın molla ile münazara yaparken söylediği şu söz oldukça manidar:

Benim köküm sart idi

Senin kökün Kızılbaş

İkimizi pir tutan

Millet nasıl bozulmaz²²⁵

Halkımızın ahırda kendiliğinden ölmüş koyunu görünce: 'Sen yeni öldün, ben de yeni gördüm'- diye, evine götürerek kesip etini yemesi, bu onun dini bilgisinin eksikliğindedir. Bunun üzerine dinsizlik hakkındaki eğitimler eklenince, nesillerimiz nasıl düzelsin. Dolayısıyla, doğru olanı dine ve dinin sahibine dil uzatmamaktır.²²⁶

Ateist: 'Geçmişin uzun serüveni boyunca İslam dinini kabul eden halklar arasından birçok deha âlimler yetişti. Onlar, döneminin geleneğine göre, ilk önce dini ilimleri tahsil edip, Kur'an'ı ezberleyip, dini derece ve şöhret elde edip, ulema olurlardı. Ardından fen bilimlerini tahsil edip, birçoğu İslam dinine sert eleştiride bulundu. Daha sonra vazgeçti. Farabi dini boş yere uğraşmak olarak görür. Ebu Reyhan Biruni, Ebu Ali ibn Sina, Ömer Hayyam v.b. dini öğütleri gereksiz gördü,' – der.²²⁷ Adı geçen ulema din ilminin yanı sıra, fen bilimlerine de çok iyi hâkim olan kişilerdir. Farabi: 'Din boş yere uğraşmaktır' - diye hiçbir yerde söylememiştir. Buna yazdığı kitapları da delildir. Hangi kitabına bakarsanız, önce Allah'ın adını zikredip ona hamd ettikten sonra Hz. Muhammed ile başlar. Kitabının satır aralarında da değişik dualar yapar. Ebu Ali ibn Sina ve Biruni ise dine çok derinlemesine vakıf olup ona dayanırlar. Şeriatı sapıtan molla ve azizleri şiddetle eleştirir. 'Dini yaşamadan ölen adamlar' – diye onlara iftira atmak caiz olur mu? Onlar hayatlarının sonuna kadar dine gönülden bağlanıp, Allah'a ibadet edip, duada bulunmuşlardır. Hatta: 'Hiçbir dünya lezzeti kalıcı değildir. Sadece insanı aldatır,' – diye, Farabi ve

²²⁵ Bes gasır jırlaydı, 1 cilt, Almatı, 1989, s. 109.

²²⁶ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.44.

²²⁷ Grigoryan S., İz istorii Filosofii Srednei Azii i İrana VII-XII vv., Moskva, 1960, s.185.

Ömer Hayyam gibi bazıları evlenmemişler bile. Onlar hakkında bu kadar yalan konuşmak, kendilerini ilim sahibi gören kişilerle alay etmek değil mi?²²⁸

Ateist bu bölümde İslam dinindeki kitaplardan bahseder. ‘Kur’an metni günlük yaşamda karşılaşılan bazı meseleleri kapsayamaz. Bu yüzden sonra gelenler, Muhammed’in (a.s.) yaşantısından, söylediği hikâyelerden alıntı alarak yorum yapıp bu sözleri ‘Hadis’ diye adlandırırlar. Gerçek sözlerinden oluşturarak anlattıklarına da ‘Sünnet’ derler. Ancak bu sözleri herkes anlayamaz. Avam kişileri bırak, mollaların da çoğu anlamaz. Onun dili çok ağır ve birçok kelimeleri eskimiş.’ – der. Ama “eskimiş” dediği hangi sözler olduğunu açıkça göstermek yerine, kazakça ve Türkçe kelimelerden örnekler verir. ‘Böyle anlamı unutulmuş kelimeler Kur’an’da da çok’ – der. Ayrıca, Kur’an lafızlarını inceleyip, çözümleyen kitaba ‘Tefsir’ denir. Eğer varsa, Kur’an’da anlamları unutulmuş nasıl kelimeler olduğunu neden zikretmesin?²²⁹

Müslümanlar için Kur’an Allah’ın kelmıdır. Hz. Muhammed kırk yaşından itibaren Kur’an inmeye başladı. Böylece bir senede değil, yirmi üç sene zarfında inip, Hz. Muhammed’in vefat ettiği günün bir hafta öncesine kadar inmeye devam etti. Kur’an’ın birçok yerinde, okurken anlayarak, tefekkür ederek okumaya teşvik edilir. Ateist: ‘Kur’an tanrılaştırılmış olması nedeniyle Müslümanların fikrinde onu tartışma konusu yapılamaz, eleştirilemez. Onu Müslüman halklar kutsal olarak görür. Yemin ederken de ‘Kur’an çarpsın’ denir²³⁰ – diye kendince delil getirmiş olur. Bunun aksine, dünyadaki herkes, evrensel çaptaki âlim ve filozoflar Kur’an’ı tartışmadan geri durmamıştır. Din taraftarları da dine karşı olanlar da Kur’an’ı incelemiş, bir kusur bulmaya hem ferdi hem iş birliği halinde girişimde bulunmuşlardır. Anlam tarafı bir yana, lafız itibarıyla de mukayese edilebilir bir zatın (beşer anlamında) sözünü bulamamışlar. Bu yüzden Kur’an’da: ‘Benim kelmama benzer en az üç ayet getirsin’ diye meydan okunmuştur. Kur’an’ın kapsadığı anlamlar gibi bir anlam ifade eden kelimelerin bulunması ise imkânsızdır. Bu konuda Kur’an’ın Kehf suresinin

²²⁸ Sadvakas Gilmanı, Kuran turalı jala men ötirikterge karsı, koljazba, s.56.

²²⁹ Surapbergenov A., a.g.e., s.11.

²³⁰ Tokjigitov M, a.g.e., s. 66.

109.ayetinde²³¹ ve Bakara suresi 23-24.ayetlerinde²³² olduğu gibi başka nice ayetlerde de söz edilmektedir.

Ateist kendince Kur'an'ın Arapça olduğunu bildirmek isteyerek 'Kurhan' diye yazar. Doğru yazılımı böyle değil, doğrusu 'Kur'an'. Eğer 'h' harfiyle yazılırsa insanın kendi bedenini kirletmesi, pisletmesi anlamına gelir. Araplar vücudu kirli olan erkeğe, 'rakrahun', bayana ise 'karuhaun' der. Böylece Arapların çok kullandıkları bir kelimeyi bile doğru yazamayıp da Kur'an'ı eleştirmeye kalkışmanın acelesi nedir?²³³

Kur'an'ın ilk suresinin sadece bir ayetini bile düşünerek okunulursa, yaratılış dünyasının kademeli olarak büyüdüğünü, yükselip geliştiğini, yani evrim kurallarının tastamam gerçekleştiği görülür. Nitekim onun anlamı: âlemlerin Rabbi – tüm varlığı tek tek kemale erdiren anlamında – Allah'a hamdolsun. Tek başına bu ayet bile akıllı insan için kâfidir. 'Amanın gündüzü de gecesi de karanlık' derler ya! Bir ilginç hikâye var, kulak verin! Kendisini ilim ehli bilen bir kişi rüyasında Hz. Peygamberi görür. Bu zamana kadar onun hadis diye insanlara anlattığı bir rivayeti vardı. Onu hatırlayıp: 'Ya Resulallah! Siz 'El haiyahu minel iyman' (hâya imandandır) hadisini söylemiş miydiniz? – diye sorar. Hz. Peygamber: 'Hayır söylemedim' – der. Bunun üzerine o uykudan uyanır ve bir diğer âlimin yanına giderek ona: 'Ben rüyamda Hz. Peygamberi gördüm. Ona, şu hadisi söylemiş miydiniz? diye sormuştum, o zat, hayır söylemedim, dedi, biz bunu nasıl hadis diye rivayet ediyoruz' – deyince öbür âlim: 'Sen Resulullah'a ne diye sordun? der. Bunu üzerine rüya gören âlim: 'El haiya minel iyman' diye sordum', der. Bunu duyan âlim: 'Peygamber böyle söylemedi. Bir sonraki rüyanda görürsen, 'El haiyahu minel iyman' diye sor' – demiş. Böylelikle 'kadının alt tarafı' anlamına gelen sözü sorarak, garip bir durumda kalmıştır.²³⁴

Ateist Kur'an'ın yapısıyla ilgili bir araştırma yapar. Ancak burada bir mesele vardır. Ayetlerin tümü Hz. Peygamber döneminden itibaren belliydi. Otuz cüz olarak ayrılması, harflerin harekelenmesi (okumayı kolaylaştırmak için) el-Haccâc b. Yûsuf b. es-Sekafî zamanında yapıldı. Hem Kur'an'ı ezberlemek isteyenler hem de parça

²³¹ Kehf, 18/109.

²³² Bakara, 2/23-24.

²³³ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.46

²³⁴ Sadvakas Gilmanı, a.g.e., s.85.

parça okuyanların doğru okuması için işaretleme mahiyetinde kolaylık sağlandı. Kur'an için sadaka alıp vermek ise şeriatın meşru kıldığı bir şey değildir. Bu dünya malını çoğaltmanın bir aracı olarak, dini istismar ederek dünya malı toplamak isteyenlerin uydurduğu şeydir. Yoksa Hz. Muhammed: 'Kur'an' ı vesile kılarak bir şey yeme! Kur'an'la dünya isteme!' - diye şiddetle uyarıda bulunmuştur.²³⁵

Yahudilik, Hristiyanlık dinleri de semavi, yani gökten indirilen dinlerdir. Onlardaki kitaplara: Tevrat, İncil, Zebur ve diğer sahifeler denir. Onlar zaman zaman kendi döneminde peygamberlere indirilip onunla amel edilmesi emredilmiştir. Kur'an'da zikri geçen ister peygamberler olsun ister diğer insanlar olsun, onlar hakkında söz etmekten temel maksat, örnek göstermek, ibret içindir. Yoksa peygamberlerin sayısı da dini kıssalar da Kur'an'da zikredilenlerle sınırlı değildir. Kur'an'ın Nisa suresinin 162-165-166.ayetlerinde²³⁶ bu konuda açıkça söz edilmektedir.

Kur'an'da İskender lafzı geçmez. Zülkarneyn kelimesi yer alır. Zülkarneyn Hz. İbrahim zamanında yaşamıştır. Onun peygamber olup olmadığı ihtilafli olsa da sonuçta o İslam dinini kabul edip, onu yaymaya çaba gösteren biridir. Tarihçilerin Zülkarneyn'e Büyük İskender demeleri yanlıştır. Büyük İskender ve Zülkarneyn ayrı ayrı kişilerdir.²³⁷

Kur'an'ın dünya tanımı tüm zamanları tastamam içine alır. İlim ne kadar gelişirse, Kur'an sırları daha da derinleşip her şeye işaret etmeye devam eder. Ancak Kur'an'ı tefsir edenler sadece kendi dönemini içerecek şekilde, o zamanın ilmiyle bağdaştırıp ilmin başlangıç etabındaki akli varsayımları veya eskiden söylenegelen kıssaları delil addeder. Bu yüzden Kur'an'ın sırlarından anlayan âlimler, Kur'an'ın tefsircisi zamandır, demişler.²³⁸

Ateistler: 'Kur'an'ın dünya tanımı, vasıflandırması, sadece 7. yy. Araplarının anlayışları çerçevesindedir. Bu anlayış eski Babil, Mısır ve Yunan halklarının dünya tanımı esasında şekillenmiştir,' – der. Bilakis, Kur'an'ı tefsir edenler böyledir deseler

²³⁵ Sadvakas Gılmanı, a.g.e., s.89.

²³⁶ Nisâ, 4/162, 165-166.

²³⁷ Kamzabekulı D., Sadvakas Gılmanı Murası:Kökeikestiligi Cane Cuielanu Negizi, Avrasya üniversite dergesi, Astana, sayı 1, 2012, s.147-153.

²³⁸ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.48

anlaşılabilir. Kur'an'a gelince, o tüm gerçekleri beyan edip, âlemin derin sırlarının keşfine yol göstermiştir. Kur'an'ın Araf suresinin 185.ayetinde şöyle buyrulmaktadır: *'Onlar göklerdeki ve yerdeki sınırsız hükümler ve nizama, Allah'ın yarattığı her şeye, ecellerinin yaklaşmış olabileceğine hiç bakmadılar mı? Peki, bundan sonra artık hangi söze inanacaklar?'*²³⁹ Kur'an'da bunun gibi nice ayetler var. Onların hepsini sıralamaya ihtiyaç duymadım. Bu yüzden: 'Yer dümdüz, o öküzün üstünde duruyor. Güneş yere, çamurun içine batar' – gibi sözler Kur'an'ın kelamı değildir, efsane ve masaldır. Kur'an'daki bin yedi yüz ayeti ilme teşvik ve davet eder.

Kur'an Tevrat ve İncil'in alıntısı değildir. Aksine Tevrat ve İncil diye uydurulmuş sözlerin aslı böyledir, diye bildirmek için gelmiştir.²⁴⁰

Medineli bir grup insan ticaret seferiyle Şam'a gidip, geri gelir, dönemin halifesi Hz. Ömer: 'Kabul Ahbar'ın meclisinde buldunuz mu?' – diye sorar. Adam: 'Bulduk'- der. Hz. Ömer: 'Vaazında ne söyledi?'- der. O: 'Allah yeri dört meleğin sırtına koydu, onların üzerinde duruyor, dedi' – der. Hz. Ömer: 'Zavallı, hala Yahudiliğini bırakmamış ya!' – diyerek Kur'an'daki: 'Şüphesiz Allah, gökleri ve yeri, yok olup gitmesinler diye (kurduğu düzende) tutuyor. Andolsun, eğer onlar (yörüngelerinden sapıp) yok olur giderlerse, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz!' ayetini tilavet eder.²⁴¹

Kur'an'da yer 'arz' diye adlandırılır. Onu beşe ayırarak adlandırmak, bizim isimlendirmemizdir. Yer bir tarafa, Kur'an göklerdeki yaratıklardan söz edip, gökteki canlılarla yerdeki canlıların bir araya getirilebilmesinden bahseder.²⁴²

Ateistler: 'Kur'an'ı Allah gönderdiyse, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya halkları hakkında da birkaç kelam söz etmez miydi? Halkların gelecekteki yaşamları, ilim ve medeniyetin gelişimi gibi meseleler Kur'an'da zikredilmez' – der. Bu Kazakların: 'Gözlerini yağ kaplayan, güneş nurunu da göremez' – atasözüne benzer. Yoksa ilk indirilen ayet: 'Oku, oku ve oku' emriyle

²³⁹ A'râf, 7/185.

²⁴⁰ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.49.

²⁴¹ Fâtır, 35/41.

²⁴² Şûrâ, 42/29.

başlayıp, bir şeyi öğrenmeye teşvik eden bin yedi yüz ayet inmiş ve her gün tilavet ediliyorsa, ‘Gelecek hakkında Ahir Zaman’dan başka bilgi yok’ demek, Kur’an’ı iyice anlayıp okumamaktır.

Ateistle: ‘Kıyamet günü de ispatsız, farklı yerlerde farklıca anlatılır’ – der. Dinde inanıp iman etmek, gaybi konularda olur. Gaybe inanmak için Kur’an ayetleri delil olur. Bu bir. İkincisi ise, insanoğlu insan olarak yaratılıp, onun omuzlarına dinde belirtilen sorumluluklar yüklendi. Bu yüzden inekten farklıdır. İnek ölür gider. Biz de onun gibi ölüp, yok olacağız dersek, saygın, onurlu olan insan yaşantısındaki asaleti, saygınlığı, değeri nerde kalır. Dolayısıyla, akıl da insana has bir ayrıcalık. Din, tabi ki ona eşsiz mükafat almasını makul görür.²⁴³

Musa, Davut, İsa (a.s.) hakkında üçüncü bölümde yazıp, onların geçmişte yaşayan insanlar olduklarını söylemiştik. Tarihte var olan insanları elle silip yok saymakla, yok olmazlar. Bu konuda o peygamberlere iman eden halklar gereken cevabı vermektedirler. Ben yalnız Kur’an ile ilgili konuları cevaplamayı vazifem bilirim.

Muhammed (a.s.) tabi ki okuma yazma bilmiyordu. Onun okuma yazma bilmediği hakkında Kur’an’daki Ankabut suresinin 48.ayetinde²⁴⁴ olduğu başka ayetlerde de bahsedilir. Demek onun (yazdığı) herhangi bir kitabı yoktur. Kendisi birilerinin (hiç kimsenin) yanında da kalmadı. Böylesi bir insandan Kur’an’ın ortaya çıkması, tek başına yeterli bir delil değil mi? Bunu kendisi söyleyip, insanlara bizzat kendisi okuyup ezberletip öğretmesi, Kur’an’ın Allah’ın kelamı olduğunun delilidir. Allah Kamer suresinin 17-22. ve 32.ayetlerinde²⁴⁵ kendisinin kelamı olan Kur’an’ı ezberlenmesini biz kolay kıldık diye haber verir. Buna günümüz insanlarından örnek vereyim. Sadece Taşkent’te Kur’an’ı başından sonuna kadar ezberleyen üç yüzden fazla hafız mevcuttur. Bunun gibi Andican, Namangan, Margilan ve diğer şehirlerde de azımsanmayacak kadar vardır. Bir tek Alma ata şehrimizde tamamıyla ezberleyen

²⁴³ Orazbek Saparhan, Abız Aksakaldın Koljazbası Hakkında, İslam Jane Örkennyet dergesi, Almatı, 2010, sayı:6.

²⁴⁴ Ankebût, 29/48.

²⁴⁵ Kamer, 54/17, 22.

üç hafız ve sayısızca, yarısı veya birkaç cüz olarak ezberleyenler vardır. Bu da Allah'ın ezberlenmesini kolay kıldığındandır.²⁴⁶

Muhammed (a.s)'ın taraftarlarına sahabe denir. Onlar inen Kur'an ayetlerini hemen ezberlerdi, ezberleyemeyenler, yazmayı bilenler ise üzerine yazmak mümkün olan ne bulurlarsa yazıyorlardı. Muhammed (a.s)'ın vefat edeceği sene iki defa Cebrail'e okuyup ezberini sağlamlaştırmıştı. Muhammed (a.s) de sahabesi de Kur'an'ı yazmayı değil, ezberlemeyi emrederdi. Özellikle Kur'an ezberlenirse kaybolmayacağı kalplerde korunaklı olacağı hakkında uyarıda bulunurlardı. Bu sırrı anlayan sonraki ümmetler de onu ezberlemeye gayret gösterdiler. İmam Gazali: 'İlim torbalarda ve kaplarda korunan ilim değil, göğüslerde korunan ilimdir' – diye vasiyet etmiştir.

Ateist sözünün nihayetinde: 'Cebrail'in geldiğini gören veya ikisinin konuştuğunu duyan kimse yoktur. Dindarlar buna rağmen inanıyorlar' der.²⁴⁷

Ateist vatandaş dindarların arasına girip, temiz bir kalp ve samimiyetle yaklaşım içerisinde bulunsaydı, onların görüp duyduklarını bizzat kendisi söylerdi. Ancak, inatçı adam bir şeye inat ederse inadından asla dönmez. Yalan konuşmaya alışmış kimse, başkalarını da yalancı bilir. Kazakların şu atasözü belki de bu yüzden söylenilmiştir: 'Kendisi hırsız olan, başkalarına da hırsız der, kendisi fahişe olan başkalarına da fahişe der'. Bu atasözünde geçen fahişe anlamındaki 'ğor' kelimesi, Özbek kardeşlerimizin atasözündeki: 'Ğor qarisa otinça, öğri qarisa sofi böladi' gibidir. Bunun Kazakçadaki anlamı ise 'Fahişe kadın ihtiyarlayınca otin (din yolunda kendini ibadete adanmış kadın), hırsız ihtiyarlayınca sofi olur.'²⁴⁸

Ateist Kur'an'ın toplanmasıyla ilgili kendi görüşlerini yazdıktan sonra: 'Hz. Osman'dan sonra artık kimsenin onun üzerinde işlem yapmaya, düzeltmeye hakkı yok' – der ve sözüne şöyle devam eder – Haccac'ın ne kadar değişiklik yaptığı da belli değil.'²⁴⁹ Yukarıda Hz. Osman'ın nasıl yazdığından yeterince bahsetmiş olduk. Haccac'ın yaptığı işlem ise, Arap harflerinin ünsüz (sessiz) olması hasebiyle insanlar

²⁴⁶ Sadvakas Gilmani şığarmaları, Almatı, El-şecire, 2010, s.33.

²⁴⁷ Tolendiyeva M., Dinge Karsı Karbalas Sayasat, Zan Dergesi, 1999, Sayı:3.

²⁴⁸ Sadvakas Gilmani, a.g.e., s.50.

²⁴⁹ Tokjigitov M., a.g.e., s.24.

onu okumaktan aciz kalır düşüncesiyle bir takım harekelendirmede (esre, üstün, teşdit) bulundu ve otuz cüze ayırdı.²⁵⁰

Ateist Kur'an'ın ne zaman, hangi dillere, kimler tarafından çevirisi yapıldığından detaylıca bahseder. Benim bilmediğim bir şey: 'Begev onu Kazakça'ya çevirdi. Ancak din adamları buna karşılık gösterip padişaha şikâyet ettikleri için yayınlanmadı' sözüdür.²⁵¹ Ufa din işleri müdürlüğü kütüphanesinde, Ziyauddin Kemali'nin Kur'an'ı kendi diline tercüme ettiğini, dolayısıyla birçok tartışmanın yaşandığını, onun ilk çevirisinin yanıp yok olduğunu ve tekrar kendi eliyle yazıp tamamladığını okudum. Musa'nın (muhtemelen Gılmani burada Begiyev'den bahsetmektedir-edit.) yazdığı hakkında duymadım. Musa'nın tatar olması, onun dilinin yalnız Kazaklar değil, tatar asıllı ilim erbabının kendileri de zor anlaması, bu şüpheyi destekler mahiyettedir. Neyse, varsa vardır. Biz sadece görmediğimizi dile getirdik.

Bu zikredilenler haricinde Türki – tatar dillerinde tefsirler mevcut olup, bunlar, Şakircan Hamid'e ait eser, Sadık İman'ın Tashilu'l-Beyan'ı ve daha niceleri. Şervanskiy'e ait Rusça tefsir de bulunmaktadır.²⁵²

Ateist: 'İslam dininin temel dayanağı olan Kur'an'ın üzerine yapılan incelemelerin nasıl yapıldığına dair okuyucuya bir hatırlatmada bulunmak sanırım fazla olmaz' – diyerek kendi kitapçığındaki 'Kur'an Tanrısı nasıl güçsüz olarak gösterir', 'Adaletsizliğin habercisi', 'Aldatmayla aldanma' vs. konuları üzerinde durur. Ancak Kur'an'ın manaları hakkında tam bir analiz yapamaz. Buna rağmen uzunca uyduruk birtakım şeyler anlattıktan sonra: 'Kur'an Allah'ın kelamı değildir. O dönemlerde hüküm süren kurnaz kimselerin sözleri olduğu böyle ortaya konur...' ²⁵³ – der. Böylece, kendi benimsediği görüşü destelemek için, tüm insanlık nezdinde gündüzün aydınlığı gibi olan Kur'an'ın geçmişini dürüp, kapatır. Kur'an'da çelişkiler var diyebilmek adına, kendince delil getirmeye çalışır. Biz bu konuda Hz. Muhammed'in bizzat kendisinin okuyup talim verdiği Kur'an'ın ilk defa Hz. Ebu Bekir döneminde yazılıp bir araya getirildiğini, bu iki Kur'an'ın anlamında herhangi

²⁵⁰ Sadvakas Gılmani, a.g.e., s.53.

²⁵¹ Surapbergenov A., a.g.e., s.12.

²⁵² Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.53.

²⁵³ Tokjigitov M., a.g.e., s.54.

bir ayrılığın söz konusu olmayıp farklılığın sadece okunuş şekli ve bazı kelimelerin farklı lehçelerdeki aynı anlamı ifade eden versiyonu olduğunu, yeri geldiğinde detaylıca yazdık ve yazmaya devam edeceğiz. İkinci mesele ise bu iki Kur'an'da da değişikliğe gidildi mi? Yok mu? Tabii ki de hayır. Çünkü o dönemde yazılan ve iki türlü denilen Kur'an'ın her ikisinin de asıl nüshaları günümüzde mevcuttur. Bu gözle görülen bir iştir. Bu konuda ihtilafa düşmenin bir anlamı yoktur. Gözle görülen bir işte de tartışma meydana gelmesi mümkün değildir. Gelelim Kur'an'ın nereden ortaya çıktığına. Hz. Muhammed kendisi uydurup yine kendisi Allah'ın kelamı diye yalan söylüyor dersek, Hz. Muhammed'in de dostları, düşmanları vardır. Ancak hiç kimse onu yalancı olduğunu söylememiştir. Ateistin dediği gibi daha sonraki kurnaz kimselerin sözü dersek, Kur'an bir tek Hz. Muhammed'in dilinden duyulup, başka kimsenin sözü karışmamıştır. İster kendi sözü şeklinde, isterse direk Allah'ın sözü kalıbında söylensin, sadece Hz. Muhammed'den duyulmuştur. Hal böyleyken nasıl yalanlanabilir ki? Eğer sadece dini olduğu için yalanlamak istiyorsanız, o zaman siz dediniz diye yalan olmuş olmaz. Hak din yalan olmaz. Ünlü filozof Dez: 'Dinsiz devlet yöneticisiz kuruluş gibidir.' – demiştir. Tabii ki her din aynı olmaz. Hak dinin yaşama olumsuz etkisi olamaz.²⁵⁴

Meşhur Sokrat: 'Bizim gördüğümüz âlemin başka bir sahibi var. Bu yüzden inanmamam insanlık namıma ardır' – demişse, Eflatun: 'gözümüze görünen bu âlem, kendisinin bir sahibi olduğuna delalet eder. Çölde yatan devenin dışkısı, devenin geldiğine delalettir. Ayak izleri bir adamın geçtiğinin delaletidir. Göğe bakarsak rengrenk sayısız yıldızlar, yere bakarsak çeşitli bitkiler. Bunların yaratılışı sahibinin var olduğuna delil olamaz mı? Bu yüzden hakikat, aklın kavrayamadığı yüce bir güç vardır.' – demiştir. Herhalde geçen yüzyılda yaşayan Abay'ın 'Aristoteles ve Sokrat' hikâyesini okumuşsunuzdur.²⁵⁵

Kur'an'da peygamberimiz için kullanılan Muhammed (övülen, övülmüş) ismi dört, Ahmet (çokça övülen) ismi ise bir defa, Beşir (Müjdeleyici), Nezir (Uyarıcı), Rauf (Şefkatli, Yumuşak gönüllü), Rahim (çok merhametli), en-Nebi on dört yerde,

²⁵⁴ Kamzabekulı D., Sadvakas Gılmanı Murası:Kökeikestiligi Cane Cuielanu Negizi, Avrasya üniversite dergesi, Astana, sayı 1, 2012, s.147-153.

²⁵⁵ Sadvakas Gılmanidin ömiri men önegesi...<http://e-islam.kz/kz/biography/article/1162>.

er-Resul ifadesi ise yirmi yerde geçmektedir.²⁵⁶ Kur'an'da birçok isme bitişik olarak zikredilen ona ait zamirler oldukça çoktur. Bu yüzden, yani Kur'an'ı Kerim Hz. Muhammed'e indirildiğinden, tefsirler ıstılahında muhatap zamiri yerine 'Ey Muhammed!' lafzı kullanılır. Bunun gibi, Kur'an lafızlarındaki direk ya da dolaylı anlatım, özel ya da genel ifadelerle, kinaye ve daha nice üsluplarla hitap etme şekilleri, Kur'an'ın fesahat ve belağat dolu cümle yapısı, edebi kelimelerden oluşan anlatımları, onun beşer sözü değil, Allah'ın kelamı olduğuna delalet eder. Ancak bu gerçeği fark edip anlayabilmek, kendini allame sayan kimselerin akıllarına gelmediğini söylemek mümkündür. Bu nedenle içinde Kur'an lafzının bulunmadığı tercümelemleri Kur'an diye adlandırmıyoruz.

Halkımız ulemasından Talim adlı molla ile Tokmuhammed isimli bir âlim arasında şeriat konusunda tartışma yaşanır. Molla âlime: "Sen hiçbir şey bilmiyorsun," – der. Bunun üzerine Tokmuhammed âlim: "Efendim, sizin bildiğiniz bir konudan bahsetsem, "Bilirsin, mollasın" demiş olurdunuz. Bilginiz haricinde olan bir şey söylediğim için, tabii ki, bilmemekle suçlanırım" – diye cevap vermiş. Bunun gibi, görülen, malum varlıklardan söz edince doğru olup onun dışındaki, dünya çapında bilinmeyen, yani ilmin daha keşfetmediği, anlatmadığı bir şeyden bahsedilince yalan sayılabilir.²⁵⁷

Ebu Nasır El-Farabi: "Doğa bilimlerinin son sınırına ulaştı dediğimiz ulemamız da evrenin genişliği ve zengin kapasitesi karşısında, alfabeye yeni başlamış çocuk gibi kalır," – der. Dolayısıyla yaratılışın sınırı yok. Bilim onun tamamına ulaşıp kapsayamaz.²⁵⁸

Kur'an'ın her bir ayeti arasındaki uyumun gözetilmemesi, onun kendine has eşsiz bir özelliğidir. Bunun sebebi ise; 1. Kur'an'ın tek bir kitap şeklinde inmeyip her konuya zamanı gelince tek tek açıklama getirmesidir. Bu yüzden de Kur'an sureleri Mekki ve Medeni olmak üzere iki gruba ayrılır. Eğer Kur'an tek seferde indirilmiş bir kitap olsaydı, o halde her bir ayeti arasında uyum gözetilmiş olurdu. 2. Her ayet arası uyumun bulunmaması, her ayetin müstakil bir hüküm veya bir mesele yahut bir

²⁵⁶ Berdaliev İ., Sadvakas Gılmanidin Teris Ağımdarfa Toitaris Berudegi Adis-Tasilderi, Astana, 2016, s.95.

²⁵⁷ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.55.

²⁵⁸ Sadvakas Gılmani, a.g.e., s.55.

ilim gibi bir şeye işaret etmesindedir ki, bu halde her ayetin ayrı ayrı birer ilim olduğu anlaşılır.

D. Kur'an Allah'ı Nasıl Güçsüz Olarak Vasıflandırır? Allah'ın Yüceliği

Ateist bu isimle adlandırdığı bu bölümde: “Kur'an İslam dinine tutunanların elinde güçlü bir alet oldu. Kur'an hakkındaki izah edici nitelikli eserlerin gayet çok sayıda olması da buna işaret eder. “Kırk hadis”, “Şurutus Salat”, “Ta'limus Salat”, “Muhtasar”, “Nahiv” gibi eserler, Kur'an'la ilgili farklı görüşleri desteklemek için yazılmış şeylerdir. Ancak mezkûr kitapların Kur'an'la ters düşen kelimeleri kabul göremeyecek durumdadır,” – der.²⁵⁹

Yukarıda saydığı kitaplar, bugünkü ilim çağında dikkate şayan eserler değildir. Onların arasındaki “Nahiv” Arap dili grameri kitabıdır. Onun Kur'an'la alakası yoktur. Bu ateistlerin bir şekilde Kur'an'a iftira atmak amacıyla rastgele söyledikleri şeyler olduğu kesindir.

Arap şairlerinin: “Gramer gençleri süsleyen bir ilimdir. Kim bu ilmi iyice benimserse saygı görür. Kim eğer Nahvi – grameri bilmezse, böyle bir insanın susup uslu durması vacip olur” – anlamında herkesçe bilinen şiirleri mevcut. Böylece Kur'an'la hiç ilgisi olmayan şeyleri karıştırması, onun usluca durmayı bilmemesindedir.²⁶⁰

Ateist: “...Kur'an Allah'ın kelamı. Bu yüzden onda hata bulmak hiç kimsenin elinden bir şey gelmez gibi gözüküyor. Çünkü Kur'an'da: “Onlar (inanmayanlar) Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Eğer o, Allah'tan başkası tarafından (indirilmiş) olsaydı, mutlaka onda birçok çelişki bulurlardı.”²⁶¹ diye geçmektedir, – deyip bu ayet Kur'an'daki çelişkileri Allah'a nispet edip işin içinden sıyrılmaya çalışmak değil mi acaba? Gerçekten de Kur'an ayetleri kusursuz, doğru yazılmış mı? Onun hangi anlamda, kimin sözü olduğunu tespit etmek mümkündür. Buna emin olmanın bir tek yolu var.

²⁵⁹ Tokjigitov M., a.g.e., s.37.

²⁶⁰ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.56.

²⁶¹ Nisâ, 4/82.

Bu yol Kur'an'ın lafızlarını esas alarak ondaki çelişkileri göstermektedir,” – der.²⁶² Ancak ateist yukarıda bahsettiği 82.ayeti doğru işitip bilinçli bir şekilde anlam veriyor mu? Hayır. Bu ayet Kur'an'ın Allah'ın kelamı olduğuna delil olarak zikredilmiştir. Ateist bu ayeti neden yazdığının kendince farkındadır. Aslında ise manasını anlamamıştır. İşte ayetin apaçık anlamı: (o zamanlar bu Kur'an Allah'ın kelamı değil, beşer sözü diyen kimselere karşı söylenmiştir) Düşünmüyor musunuz? Eğer Kur'an Allah'ın sözü değilse, insanlar onda birçok çelişki, tartışma bulmuş olurlardı. Allah'ın kelamı olduğundan çelişki ve aykırılık yok”- diye delil yapılmıştır. Böylece ateist bu ayeti tam yerinde yazamamıştır. Ateistin Kur'an hakkındaki yazdıklarına yukarıda yazdıklarım yeterli delildir. Dolayısıyla tek tek cevaplandırmak lazım değildir. Ancak bazı dindarlar, dinsizlerin bunlar Kur'an ayetleri diye gösterdiği ayetleri doğru bir şekilde anlam verdiklerini zannedip, yanlışla düşebilirler endişesiyle, ateistlerin iddialarına karşı tek tek cevap yazmak mecburiyetini hissettim.²⁶³

Ateist: “Aynı zamanda bu yol sizin, Kur'an'ın beşer sözü olduğuna emin olmanızı sağlar,” – der. Bunu söylerken ateist hangi yolla Kur'an'ın beşer sözü olduğuna emin olmayı sağlar? Sadece şifahi olarak söyleyecek boş laftan başka bir delili yok.

Eski zenginler döneminde “Ağzı eğri de olsa zengin çocuğu konuşsun” anlamında bir atasözü ortaya çıkmış. Aynı şekilde materyalizmin gölgesinde anlam ve delili olmasa da söylediği şeyler komik de olsa, ateistler söylemeye, yazmaya devam etsin, deriz.²⁶⁴

Ateist: “Kur'an anlatımına bakarsak, Allah kendisinden başka tüm canlıları, on sekiz bin âlemi yaratıp, Kur'an'ın Bakara suresinin 30-32.ayetlerine²⁶⁵ kadar anlamlarını yazarak, sonra ise Araf suresinin 11-12.ayetlerinin²⁶⁶ anlamlarını alarak, Allah kendi yarattığı Âdem'e secde et deyince, “Ben ondan daha üstünüm, çünkü ottan (ateş) yaratıldım” diyerek çamurdan yaratılmış insana secde etmemesi üzerine

²⁶² Tokjigitov M., a.g.e., s.37.

²⁶³ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.57.

²⁶⁴ Sadvakas Gılmani, a.g.e., s.60.

²⁶⁵ Bakara, 2/30-32.

²⁶⁶ A'râf, 7/11-12.

Şeytan'ı azarlayarak kovdu" der ve ayet meallerini zikrederek, "Allah'ın kendi yarattığı bir mâhluk, kendisine itaat etmedi demenin mantığı var mı? Kanaatimizce Kur'an Allah'ı zayıf olarak gösterip, çaresizler sınıfına dâhil eder" der.²⁶⁷ Bu sözleriyle ateist, bir yandan kendisinin Âdem'i yere halife olarak yaratılması sırrından gafil olduğunu göstermiş olur. Öte yandan, Allah yaratığını yaratıp ona hür irade verdi. Mâhlukatını kendi emirlerine itaat edip etmemekle imtihan edip itaat ederseniz şöyle iyilikler, itaat etmezseniz böyle azaplar olur diye açıklayıp, hayat ve ölüm denen şeyleri, boynuna asarcasına net olarak belirlemiştir. Bu Yüce zatın kendi sözüyle ifade edecek olursak: "Dilersen kendi iradenle mümin ol, dilersen kendi iradenle kâfir ol, ancak akıbetinde bunlar var" – diye haber veren Allah nasıl olurda zayıf, çaresiz olsun? (18.sure, 39.ayet) Kur'an'ın apaçık lafızlarını idrak etmeden Kur'an kelimelerini anlayamayıp karıştırarak söylemesi, kendisinin zayıf olduğunu ortaya koymuyor mu? Kendisi acizken, Kur'an lafzını eleştirmeye çalışması, "aslanın aya doğru zıplayıp kendini helak ettiği" gibi, insani onurdan yoksun olup, ağzına geleni yazması, vicdan karşısında komik duruma düşürmez mi? Dini bakış açısından ifade etmiş olursak, şeytan sözü, Cehennemi ilk sırada hak eden, tüm insanlık arasına nifak tohumları saçıp, helak olmaya sürükleyen varlığın adıdır. O ne cinden ne de insandandır. (Kur'an. 114.sure, 6.ayet)²⁶⁸ İblis böylesi doğru yoldan sapan kimselerin rehberi olur. Allah ise kulun ister kötü olsun ister iyi olsun dilediği, yaptığı işleri bilir, onları meydana getirip, takdir eder. İyiliği emreder, onu sever. Kötülüğü emretmez ve onu sevmez, ondan hoşlanmaz.²⁶⁹

Ateist Bakara suresinin 268. ayeti olan: "*Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size, çirkinliği ve hayâsızlığı emreder. Allah ise size kendi katından mağfiret ve bol nimet va'dediyor,*" ayetiyle²⁷⁰ birlikte, "Bazı insanları zengin yapması, bazılarını da fakir etmesi Allah'ın iradesindedir" mealindeki ayeti, öncesi ve sonrasında (siyak sibak) habersiz, iki ucundan kısaltıp, işine gelen kısmı yamalayıp yazar. Ayetin tamamı şu şekilde: "*Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. Kendinizin göz yummadan alıcısı*

²⁶⁷ Tokjigitov M., a.g.e., s.37.

²⁶⁸ Nâs, 114/6.

²⁶⁹ Sadvakas Gilmani, a.g.e., s.64.

²⁷⁰ Bakara, 2/268.

*olmayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın ve bilin ki Allah, her bakımdan zengindir, övülmeye lâyıktır. Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size, çirkinliği ve hayâsızlığı emreder. Allah ise (hayırlı işler için güzel malınızdan infak ederseniz) size kendi katından mağfiret ve bol nimet va'dediyor. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.”*²⁷¹ İnsan Allah’ın emrini aklında tutsa, malını hayırlı işlere sarf eder. Cimrilik yapmaz. Ebu Bekir Mekke halkının darlık ve sıkıntıda olduğu söylenince, bir seferlik ticaret kervanı olan elli deveyi üzerindeki mallarıyla birlikte infak eder. Şeytanın sözüne kulak verenler için bir kuruş bin dinar gibi görünür, infak ettiğinde de ayıklanıp atılmış, işe yaramayan, kalitesiz şeyleri verir. Bundan dolayı Allah, “kalitesiz bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın” diye emreder.²⁷²

Ateist “Fakirlik ve zenginlik Allah’ın iradesindedir” ayetini zikrederek: “Bir insan fakir olursa şeytan yüzünden, ikinci bir adam zengin olursa, onu Allah zengin kıldı, demek mümkün mü? Kendisinin yarattığı şeytanla Allah’ın rekabet etmesi nasıl?...” – der.²⁷³

Kur’an öğretilerine göre, tüm iyilikler Allah’tan, kötülükler ise şeytandan bilinir. Bunun nedeni, Allah iyiliği emredip iyi olmanın yollarını öğretir. Kötü işlerin yapılması için ise, şeytan vesvese verir. Bu yüzden kötülüğün şeytandan olduğu söylenir. Yoksa rekabet iki eşit varlık arasında meydana gelir. Burada eşitlik nerede? Sizin sözünüzle Allah’ın kelamı rekabet ettiği söylenebilir mi?

Ateist Hz. Âdem’in yaratılışıyla ilgili ayetleri zikredip, “Özet olarak Kur’an Allah’ı güçsüz ve melekleri ondan daha akıllı olarak vasıflandırır” – der. Akıl almaz derecede insanı hayrete düşüren bir sözdür. Onun “irade sahibi olarak yaratıldı” dediğini “aciz” olarak ifade etmesi oldukça şaşırtıcıdır. İrade sahibi yapılan varlık ne yapmak isterse yapması normal değil mi? Ona karşı güç sarf etmek gerekir mi? Tabii ki gerekmez. Tekme tokat zorlama yoktur. Akıbeti ne olursa olsun, isteği reddedilmez. Şeytan Allah tarafından böyle bir iradeyle izin verildikten sonra,

²⁷¹ Bakara, 2/267-268.

²⁷² Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.60.

²⁷³ Tokjigitov M., a.g.e., s.38.

düşman olarak gördüğü insanoğlunun başına dilediği işi açmaz mı? Acizlik bunun neresinde? Hayrete düşüren söz budur.²⁷⁴

E. Allah'ın Üzgün Olmasının Sebebi

Ateist: “Bu bölümde Kur'an'ın yarısından fazlası geçmiş peygamberlerin tuttıkları yolu ve sırasını anlatır. Örneğin şöyle der: “Allah sizlerin kendinizden önce geçenlerin örflerini öğrenmenizi ister. Allah sizlerin günah, azap görmemenizi ister. Zaten insan zayıf yaratıldı! Zor vazifeleri yerine getirmeye güç yetiremez,” (4/31-32) böylece şeytan, insanoğluna merhamet edip, şefkat göstermek isteyen Allah'ın amacını sürekli bozmaya çalışır. Buna şu ayet delildir: “Görmedin mi – der Allah Hz. Muhammed'e – Onlar senden önceki ve sana gönderilen kitaplara inanırlar inanmasına, ama onları şeytan ayartarak, doğru yoldan saptırır, yani inanmalarına engel olur. Gelin! Allah'a, peygamberin dediklerine iman edin dersek, onlar münafıklar gibi uzaklaşırlar,” – diye Kur'an'da yazılıdır”- der.²⁷⁵

Ateistin Nisa suresinin, 31,32.ayetler diye zikrettikleri üzerinde durayım. Aslında onun dediği Nisa suresinin 26. ve 28. ayetlerden²⁷⁶ alıntı olup, onların anlamları da öyle değil. Tam anlamı şöyle: “Allah, size (hükümlerini) açıklamak, size, sizden öncekilerin yollarını göstermek ve tövbelerinizi kabul etmek istiyor. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir... Allah, sizden (yükümlülükleri) hafifletmek istiyor. Çünkü insan zayıf yaratılmıştır.” Böylece benim zikrettiğim anlamdan farklı yapılan mana, uydurulmuş veya anlam eksik verilmiştir. Bu durum yalnız koşan atın hızlı sanıldığına benzer.

Kur'an'da anlatılan geçmiş peygamberler ve diğer insanlar, ibret ve örnek alınması için zikredilmiştir. Bunları öğrenip, bilgi sahibi olunsun diye değil. İtaat edip tabi olanların durumuyla asi olanların nasıl olduklarını göstermek amacıyla söylenmiştir. Ateistin kendi zikrettiği ayetlerin anlamlarını tam yazmayıp, kısaltarak söylemesi ve Nuh'un yalanlanıp öldürmek istenmesinden dolayı gemiye bindirerek kurtarıldı, demesi yanlıştır. Ben ateistin zikrettiği ayetlerin anlamlarını yazayım da bakalım nasıl bir mana çıkacak. Bu ayetlerin anlamları: *Bir de onlara Nuh'un*

²⁷⁴ Kamzabekoğlu D.,Sadvakas Gılmani, Almatı, “El-Şejire”, 2010, s.7.

²⁷⁵ Nurkasım Kazıbek, a.g.e., s.61.

²⁷⁶ Nisâ, 4/26-28.

kıssasını oku: Hani o bir zamanlar kavmine demişti ki: "Ey kavmim, eğer benim aranızda duruşum ve Allah'ın âyetleriyle öğüt verişim size ağır geliyorsa, şunu bilin ki, ben yalnızca Allah'a dayanmışımdır, artık siz ve ortaklarınız her ne yapacaksınız toplanıp bütün gücünüzle karar veriniz. Sonra bu işiniz size dert olmasın. Sonra bana ne yapacaksınız yapın, bana mühlet de vermeyin". Eğer yüz çevirirseniz çevirin, ben de sizden bir ücret istemedim ya! Benim mükafatımı ancak Allah verir. Ve ben O'nun emrine boyun eğen müslümanlardan olmakla emrolundum. Buna rağmen yine de onu inkâr ettiler. Biz de onu ve gemide kendisiyle beraber olanları kurtardık. Ve onları yeryüzüne halifeler yaptık. Âyetlerimizi inkâr edenleri ise suda boğduk. Bak işte uyarılanların akıbeti nasıl oldu. Sonra onun arkasından birçok peygamberleri kavimlerine gönderdik. Onlara açık mucizelerle geldiler. Fakat onlar bir defa yalan dediklerine sonuna kadar bir türlü inanmadılar. İşte biz, haddi aşanların kalblerini böyle mühürleriz.²⁷⁷

Yazar bundan sonra zikredilen ayetlerin anlamlarını vererek eserini tamamlar. Biz eserin okuyucu için en önemli sayılan sadece yukarıdaki kısmını sunmayı uygun bulduk. Sonuç olarak S. Gilmani'nin eserindeki cevapları özetlersek ateistler ilk olarak Kur'an'ın arapça nüshasını okumadan Rus müsteşriklerin Rus diline çevirdiği mealinden faydalanıp Kur'an'a iftirada bulunmaktadır. Âlim Gilmani bunun doğru olmadığını ve bu yapılan tercümeyle Kur'an olarak kabul etmediğini söylemektedir. İkincisi, ateistler Kur'an'ı Kazak diline çevirmeye Kazak din adamlarının karşı olduğunu yazmaktadır. Eğer Kur'an Kazakçaya tercüme edilirse onun mealini Kazaklar okur ve kitabın mutlaka yalan olduğunu herkes tespit edeceğinden endişe etmektedir demişler. Fakat Sadvakas Gilmani bu olayın yalan ve iftira olduğunu ortaya koymaktadır. Üçüncüsü, âlim S. Gilmani ateistlerin tarihte geçen Peygamberlerin yaşadıklarına dair tarihi bilgilerin de yanlış olmadığını tespit etmiştir. Hatta Kur'an'da geçen Peygamberlerin kıssalarını da kendilerinin çıkarları için tam olarak vermemişler ve eksik vermişlerdir. Gilmani bu eksikleri tam olarak ortaya koyarak ve sure ayetlerinin sayılarını göstererek ilmi cevaplar vermektedir. Bu arada ateistler kitaplarının bazı yerlerinde ayetlerin sayısını da doğru göstermemiştir. Dördüncüsü, Hz. Peygamberimiz s.a.v. çok evliliği hakkında söylenti çıkaranlara ve

²⁷⁷ Yunus, 10/71-74.

kendi oğlunun karısı ile evlenmiş diye iftira eden müsteşriklere cevap olarak o dönemdeki Arapların örf-âdetlerinden bahseder ve üvey oğlu Zeyd'i nasıl evlat edindiğini de detaylı yazmaktadır. Beşincisi, Gılmani, müsteşriklerin eleştirdikleri ayetleri tek tek ele alıp onlara nakli ve akli deliller göstererek cevaplar vermektedir. Aslında Sovyet döneminde ateistlerin çoğalıp doruk noktasına gelen çağda Kur'an'ın gerçekliği hakkında bir eser yazmak büyük bir cesarettir.

SONUÇ

Sovyet dönemi, Kazak toplumunda İslam'ın yayılmasına karşı ciddi faaliyetler yapmasına rağmen, yüzyıllar boyu İslami terbiye gören Kazak halkının İslami düşüncesini ve Peygamber sevgisini değiştirememiştir. Kazakların çoğu kendi milletlerinin örf ve adetlerine, İslami prensiplere sahip çıkmışlardır. 1917 Ekim Devriminde Çarlık rejimi yıkıldı ve iktidarı Rus komünistleri ele alıp Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğini kurdular. Sovyetler Birliği'nde, 1920'li yılların ortasından itibaren iyice yerleşen katı yönetim sisteminin baskısı 1930-1950 yılları arasında doruk noktasına ulaştı. İnsan özgürlüğünü kısıtlama, insan haklarını umursamama, insanları üretim araçlarından mahrum etme ve devlet yönetimini etki altına alma gibi haksız uygulamalar bu sistemin karakteristiğini oluşturuyordu. Sovyetler Birliği genelinde İ. V. Stalin'i putlaştırma yaygın bir hal almıştı. Herhangi bir şekilde elde edilen bütün başarılar onun liderliğine, büyük hatalar ve eksiklikler ise "halk düşmanlarına" atfediliyordu. Bütün bunlar Kazakistan'ın sosyal-siyasi gelişmesine ters etkiye bulundu ve ağır sonuçlar doğurdu. Sovyet döneminde İslami düşünceler ve manevi idealler planlı olarak kökünden yok edilerek, şeriatı uygulamak, dini bayramları cemaatle kutlamak Müslümanlar için hayal olarak kalmıştı. Dini temsil edecek herşey insanların hafızalarından silinmeye çalışılıyordu.

Evlenme, nikah ve yeni doğan bebeğe isim verme gibi merasimlerde imam çağırıp Kur'an okutmak yasaklandı. Ateistler, çocuğun sünnet merasimini eleştirerek, sünnet yapmanın gerek olmadığını, çocuğun psikolojisine kötü yönde tesir edeceğini, hem de köylerde bu merasim yapılırken temizliğe önem verilmediğinden dolayı çocukları ölüme götüreceğini söyleyerek insanları uzaklaştırmaya çalıştılar. Dinin ve tüm geleneklerin gerilemesi Sovyetler tarafından iyice istismar edildi. Mesela, halkı yoksulluğa götüreceği ve gönüllerini başka tarafa çekip çalışmaya engel olacak düğünler, sofrada toplanıp boşa zaman kaybedip çay içmek İslam dini ile ilişkilendirildi. Gerçi İslam'a göre herkes kendi imkânlarına göre düğünler yapıyor ve kimse zorlanmıyor. Düğünlerde verilecek hediyeler Kazak ailesini son gıdasından alıkoyacağı hakkında pek çok yazılar yazıldı.

İslam'ın beş unsurundan biri olan namazı “Var olmayan Allah'a inanıp, iş vaktini boşa harcamak, kendini aldatmak” diye alay ettiler. Oruç ise çalışan işçilerin sağlığına zarar verecek ve Ramazan'da verilecek Fitir-sadakayı da imamların kendileri zengin olmak için topladığını halk arasında yaydılar. Bununla birlikte yine oruç tutmak fakirlerin yoksulluğa ve açlığa tahammül etmeleri için bilerek yapılan bir düşünce olduğunu da söyleyip durdular. Kazakistan gazeteleri ve dergilerinde “Orucun geriletmesinin hali”, “Orucun çıkışı ve sınıf değeri” vb makaleler yayınlandı. Kurban Bayramı ise “pek çok hayvanı boşuna öldürerek çiftçileri büyük zarara uğratmaktır”, “Kurban Bayramı hilekâr imamların kazanç sağladığı bir meslektir” diye eleştiriler yapıldı.

Sovyet döneminde, özellikle komünist diktatör Stalin'in iktidarda olduğu 1924 ve 1954 yılları siyasî baskılar sebebiyle milyonlarca Kazak hayatını kaybetti. Yapılan siyasal rejimler sonucu halka uygulanan “suni açlık”tan dolayı, yani yapay kıtlıktan dolayı 1932-1933 yıllarında 3 milyon Kazak öldü. 1937-1938 yıllarında “vatan hainleri”, “milletçiler”, “halk düşmanı” diye Kazak aydınlarından 118 bin kişi tutuklandı. Bunlardan 27 bini idam edildi. Cesetleri kamyonlarla şehir dışında toplu mezarlara gömüldü. Pek çok aile, yakınlarının hastalıktan öldüğünü zannetti ve mezarlarının nerede olduğunu öğrenemedi. O dönemlerde Kazak aydınlarının yazdığı kitapların veya makalelerin okutulması yasaklandı. Tutuklanan aydınların eşleri, çocukları ve yakınları da “halk düşmanının akrabası” suçlamasıyla çalışma kamplarında toplandı. Her ne kadar Sovyetler Birliği, Kazakların şuurundan İslamı silme siyasetini yürütse de tam olarak gerçekleştirilemedi. İslam dini Kazakların çoğunluğunun yaşadığı yerlerde iyice muhafaza edildi. Kazakistan'da 1980 yıllarında yapılan istatistik araştırmalara göre dine inananların sayısı bölgelerde 20%'den 70%'e kadar olduğu tespit edildi. Bu ise Ateizmin İslam'ı yok edemediğinin kanıtıdır.

Sovyet döneminin Kazakistan'da yürüttüğü dinsizlik ve ateizmlik siyasetinden sonra büyük mirastan ve güçlü bir gelenek ve göreneklerden çok uzun zamandır uzak kalan ve geçmişteki öz nitelikleriyle geri getirmeye çalışan Kazakistan'da, İslami ilimleri, tarih ilimleri literatürü yeniden oluşmaya başlamıştır. Geçmişimizde malum olduğu üzere din eğitimi geleneksel medrese usulü ile

sürdürülmekteydi. Dini eserler ve kitaplar da buralarda yetişen hocalar, öğrenciler tarafından neşredilmekteydi. Kazakistan bağımsızlığına kavuştuktan sonra bu geçmişimizdeki eski sistem yeniden düzenlenmiştir. Kazakistan'da temel İslam bilimleri alanında yüksek dini eğitim, akademik çalışma yapma imkânı olmadığından dolayı İslam ülkelerinde ve Türkiye'de yüksek din eğitimi ve ileri akademik eğitim alanları oluşturulmuştur. Bu dini eğitim alma imkânları halen devam etmektedir. Artık yüksek eğitimlerden sonra dini ilimler canlanmaya başlamıştır. Ülkemizde ilim camiası dini ve ilmî gereksinimler doğrultusunda ciddi eserler, kaliteli tercüme ortaya koyma iradesini sergilemektedirler. Rusça eserlerin ağırlıkta olduğu ülkemizde, Kur'an ve tefsir ilmi alanına dair çalışmalar yavaş yavaş ama sağlam bir şekilde ilerlemeye devam etmektedir. Nitekim bu araştırmamda yukarıda tanıtımını yaptığım eserler arasında bilimsel niteliğin git gide arttığı gözlenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdakimov A.**, *İstoria Kazakistana*, Ata-Mura, Almatı, 2001.
- Abdeshov**, Talgat, *Kazak Halkının Din Algısı ve Din Eğitimi Beklentileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Feslefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Konya, 2016.
- Aknazarov H.** *İslam dini cane onun reaksialık mani*, Kazakistan baspası, Almatı, 1964.
- Altay Halife**, *Kuran Karim, Kazakça Mağına Jane Tüsinigi*, Medine 1991. ss. II-III.
- Antireligioznii universitet v Kustanae**, *Preodolevaya religioznie vliyanie islama 1917-1930 gg.*, Alma-Ata, 1990.
- Aşirov N.**, *Evoluitsiya İslama v SSSR*, Moskova, 1972.
- Auyessova**, Lazzat, *Kazakistan'da Sovyet Siyaseti*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul, 2010.
- Ateizm i Religia: Voprosi i otveti**, Moskva, 1988.
- Baberti**, Muhammed, *Tahavi Akidesi Şerhi*, Beyrut, 2009, s.28.
- Berdaliev**, İsatay, *Sadvakas Gılmanidin teris agimdarga toitarıs berudeği adis-tasilderi*, "Master Po" yay., Astana, 2016.
- Berki A.H, Keskiöglu O.**, *Hazreti Muhammed ve Hayatı*, Ankara, 2006.
- Buhârî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu 's-Sahîh*, Risale Yay., Beyrut, 2015.
- Bulutay**, Murtaza, *Ata-baba Dini. Türkler Nege Müslüman Boldı?* Almatı, 2000.
- Çalışkan**, İsmail, *Kazakistan'da Kur'an ve Tefsir Literatürü (Kazakça ve Rusça Eserler)*, Marife, Yaz 2015, 15/1, s. 139-162.
- Dinge Karsı Oku Kitabı**. *Auldık belsendiler men dinsizder uyirmeleri üşün*, Kızılorda, 1934.
- Ermakov İ.A.** *İslam v Kulture Possii*, Moskva, 2001.
- Ferhat**, Tamir, *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, 8 cilt,???
- Fransuzskie prosvetiteli XVIII v. O Religii**, Moskova, 1960.

Gılmani, Sadvakas, *Kuran turalı jala men ötirikterge karsı*, Koljazba, Almatı, 1972.

Gılmani, *Sadvakas şıgarmaları*, El-şecire, Almatı, 2010.

Gılmani, Sadvakas, *Zamanımızda bolgan gulamalardın gumur tarihtarı*, Almatı, “Daik-Press” yayınevi, 2013.

Grigoryan S. *İz istorii Filosofii Srednei Azii i İrana VII-XII vv.*, Moskva, 1960.

Hizmetli, Sabri, *Kazak Tarihi Üzerine: Kazak Ulusu Ve Kazak Tarihi Üzerine: Dünü Ve Bugünü*, İstem, sy.17, İstanbul, 2011. s.23-43.

İnformatsii prilojenia “Jetisuiskii bezbojnik” k gazete “*Jetisuiskaya Pravda*”, Jetisu Uşkıni gazetesi, Almatı, 1928.

İskakov M. Nurmahambetov K., *Ateistke kömekşi*, Kazakistan yayınevi, Almatı, 1970.

İslam and Communism, New-York, 1960.

İsmail, Zeyneş, *Kazak Türkleri*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

İsmagulov S., *Kıyın Da Sulu Tagdır*, “Jalın” dergesi, 1989.

İz informatsii jenotadela Almatinskogo okrujkoma VKP(b), “Preodolevaya religioznoe vliyanie İslama” dergesi, Almatı, 1990.

İz obroza deyatelnosti *Musulmanskogo Duhovenstva v Kazakistane*, “Preodolevaya religioznoe vliyanie İslama” dergesi, Almatı, 1990.

Kamzabekuli D, *Sadvakas Gilmani şıgarmaları*, El-şecire yay., Almatı, 2010.

Kamzabekuli D, *Sadvakas Gilmani Murası: Kökeikestiligi Cane Cuielanu Negizi*, Avrasya üniversite dergesi, sy. 1, Astana, 2012, s.147-153.

Kara, Abdulvakkap, *Eski Devirlerden Günümüze Kazakistan Ve Kazaklar*, Selenge yayınları, İstanbul, 2013.

Kaya, Ayşe, *SSCB Sonrası Coğrafyada Ulus İnşa Süreci: Kazakistan Örneği*, Alternatif Politika Dergisi, Cilt. 4, sy.3, Kasım, 2012, s. 354-378.

Kazım es-Semavi, *Kazirgi Zamangı Arap Adebijeti turalı*, Şetel adabijeti, Almatı, 1958.

Keskioğlu, Osman, *Kur'an Tarihi ve Kur'an Hakkında Ansiklopedik Bilgiler*, İstanbul, s.330.

- Klimoviç L.K**, *Obryadi, Obiçai i Kult Svyatih v İslame*, Almatı, 1959.
- Klimoviç L.K**, *Kuran ve onun uagızdarı*, Kazak Memleket Baspası, Almatı, 1959.
- KPSS Programması**, Kazak memleket baspası, Almatı, 1961.
- Kur'an**, *Kazak Sovet Ençiklopediyası*, Almatı 1976, VII,44-45.
- Kurmanbayev Kayrat**, *Kur'an ilimlerine kirispe*, Nur-Mübarak Yay., Almatı, 2014. s.266.
- Kıdırhan ulu Uahap kaju**, *Kur'an'ı Karim kazakça mağına jane tüsinigi*, Daur Yay., Almatı, 2002. s.670.
- Lenin**, Vladimir İliç, *Şıgarmaları*, cilt 5, Kazmemlbast, Almatı, 1948.
- Lenin**, Vladimir İliç, *Şıgarmaları*, cilt 10, Kazmemlbast, Almatı, 1950.
- Lenin**, Vladimir İliç, *Şıgarmaları*, cilt 35, Kazmemlbast, Almatı, 1953.
- Levşits G.M**, *Oçerki Po İstorii Ateizma v SSSR:20-30 Godi*, Minsk, 1985.
- Marks**, Karl, *Din turalı*, Kazmemlbast, Almatı, 1956.
- Marks K, Engels F**, *Tandamalı şıgarmalar*, Kazakistan, Almatı, 1988.
- Masse A**. *İslam*, Moskva, 1961.
- Muller A.**, *İstoriya İslama*, Moskva, 1895.
- Muminov A, Frank A**, *Eskertkişti cariyalauga kirispe, Sadvakas Gilmani, Zamanımızda bolgan gulamalardın gumur tarihtarı*, Daik-Press yay., Almatı, 2013.
- Nurkasım**, Kazıbek, *Sadvakas Gilmani: makalalar, cigan-tergender*, El-şecire yay., Almatı, 2006.
- Nurtazina**, Nazira, *İslamga Karsı Şabul. Kenes Ökimetinin Kazakistanda Curgizgen Dinge Karsı Sayasatı (XX Gasırdın 20-40 Cıldarı)*, Kazak üniversitesi yayınevi, Almatı, 2008.
- Orazbek Saparhan**, *Abız Aksakaldın Koljazbası Hakkında*, İslam jane Örkeniyet dergesi, Almatı, 2010,
- Oleşuk F.O**, *O reakcionnoi roli Musulmanskogo Duhovenstva*, Almatı, 1937.
- Ongarov**, Erşat, *Kazak Medenieti Ve İslam Kunduluktarı*, Kökgiek baspası, Almatı, 2013.
- Ostroumov N.**, *Şto takoe Kuran?* Taşkent, 1883.
- Politiçeskie Repressii v Kazakistane v 1937-1938 gg. (sbornik dokumentov)**, Almatı, 1998.

Sadvakas Gılmani, <http://sunna.kz/kz/page/view?id=48> [Erişim tarihi: 30.12.2016]

Sadvakas Gılmanidın ömiri men önegesi, <http://e-islam.kz/kz/biography/article/1162>

Shapenov, Islambek, *Kazakistan'da İlmihal Geleneğinin Gelişimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İşlam Bilimler Anabilim Dalı İşlam Hukuku Bilim Dalı, Konya, 2017.

Smirnov N.A., *Çadra: Proishojdenie Pokrivala Musulmanskoi Jenşini I Borba S Nim*, Moskova, 1929.

Sultangaliyeva A., *İşlam v Kazakistane: İstoriya, etniçnost' i obşestvo*, Almatı, 1998.

Surapbergenov A., *Kuran jane onun uagizdarının reaksiyalık mani*, Kazak Memleket Baspası, Almatı, 1963.

Tokjigitov, Mukatay, *Kur'an hakkında gerçekler*, Almatı, 1977.

Tolendiyeva M., *Dinge Karsı Karbalas Sayasat*, Zan Dergesi, 1999.

Usulit' antireligioznogo rabotu, "Kızıl Kazakistan" dergesi, Alma-Ata, 1990.

Valihanov G.N., *Kuranga Gılml Taldau*, Kazak SSR Sayasi cane gılmi bilimder taratu kogamı, Almatı, 1962.